

Takurda-o Matiyos

Rem-se ro n-me à:

Baag-o Y̅eso Kiristi un mat-o un wu ne 1:1—
2:23

Senge-m Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho
3:1-12

Yo'os un Y̅eso m-ho un meger-to un wu ne
3:13—4:11

Senge-m Y̅eso n-me un hun-ne o-Gariri 4:12—
18:35

Cir-mo Gariri ha-mo o-Urusharima 19:1—20:34

Ho-ut ta'yoor-to ur-kom yow yow o-
Urusharima ne 21:1—27:66

M-inē ut-marimar un m-rwuun ne cas mo un
Wan-Koyan 28:1-20

Baag-o Y̅eso Kiristi

(Ruka 3:23-38)

¹ Takurda-o un baag-o Y̅eso **Kiristi**.^{*} Wu un
rwuun un baag-o ko-Gwomo **Dawuda** un **Ibrahi**
ne.

² **Ibrahi** maturu **Ishaku**,

Ishaku maturu **Yakubu**,

Yakubu maturu **Yahuda** un sek-ye ye un wu
ne.

³ **Yahuda** ne wu maturu Perez un Zera (inu un
ye Tamar).

Perez maturu Hezuron,

Hezuron maturu Aram,

⁴ Aram maturu Aminadab,

* **Bɔr-o gaan:1** 1:1 Wu Shir daagne à.

Aminadab maturu Nashon,

Nashon maturu Sarmon.

⁵ Sarmon maturu Bo'az (inu un wu Rahab),

Bo'az maturu Obed (inu un wu Rutu),

Obed maturu **Jesse**.

⁶ **Jesse** maturu ko-Gwomo **Dawuda**.

Dawuda maturu **Suremanu** (inu un wu ne'a

Uriya ro gage wu).

⁷ **Suremanu** maturu Rehebowam,

Rehebowam maturu Abija,

Abija maturu Asa,

⁸ Asa maturu Jehoshapat,

Jehoshapat maturu Jehoram,

Jehoram maturu Uzziya.

⁹ Uzziya maturu Jotam,

Jotam maturu Ahaz,

Ahaz maturu Hezekiya,

¹⁰ Hezekiya maturu Manase,

Manase maturu Amon,

Amon maturu Josaya.

¹¹ Josaya maturu Jekoniya un hen-ne ye un wu

ne, cin ba a un kuus ye m-guw so un dak-o

o-**Babira**.†

¹² Bo a wotte ye o-**Babira** à,

Jekoniya maturu Shetiyer,

Shetiyer maturu Zerubaber,

¹³ Zerubaber maturu Abihudu,

Abihudu maturu Eriyakim,

Eriyakim maturu Azor.

¹⁴ Azor maturu Zadok,

Zadok maturu Akim,

Akim maturu Eriwuda,

† **Bqr-o gaan:11** 1:6-11 Hyen komo: 2Gwm 24:14-15; 2Nom 36:10; Irmu 27:20.

¹⁵ Eriwuda maturu Ereyazar,
Ereyazar maturu Matana.

Matana ne wu maturu **Yakubu**.

¹⁶ **Yakubu** maturu **Yusuhu** campo **Meri**,

Meri inu Yeso wu a m-zee **Kiristi** à.

¹⁷ Cir-mo un zaman-o **Ibrahi** ha-mo un yo ma ko-Gwomo **Dawuda**, zaman-us op-us nass-se [14]. Zeen-mo un ko-Gwomo **Dawuda** ha-mo un da-o a kuuse **Isra**-ne m-guw o-**Babira** à, zaman-us op-us nass-se [14]. Komo da-o a kuuse ye à, ha-mo un da-o a mate **Kiristi** à, zaman-us op-us nass-se [14] komo.

A makt Yeso Kiristi
(Ruka 2:1-7)

¹⁸ Mat-o Yeso **Kiristi** o ka. Da-o **Yusuhu** ro un hoob-o **Meri** inu Yeso ne ut-ge à, cin ba a un gegu ye ut-ge, a 'wossuru wu ro ur-uub ne de un **Kukt-o Shir**.[‡] ¹⁹ Wan-ryap-de un wu **Yusuhu** kashi un net-wu, wu ro un nome un **karamsa-o** un **Yahuda**-ne o-dorotte. Komo wu con wu 'ye **Meri** m-'e n-me un hun-ne á, wu nomuru us-barag wu ho'ostu wu wukusse ba un nap-o un net.

²⁰ Amba wu ro un ka barag-se, wan-tom-wu Wan-Koyan rwuunuru wu ruru wu n-te o-bo, wu zeeru wu, "**Yusuhu** baag-o ko-Gwomo **Dawuda**, taase o hoge gyer-o un dek un **Meri** ne'a ru, remen ka uub-de, de un **Kukt-o Shir** de. ²¹ Wu met wa, wa egu wu ur-jin **Yeso**. Wata **wan-Gwu** remen wu wu he m-gu un hun-ne be-de un **ba'as-to** un ye. §"

‡ **Bqr-o gaan:18** 1:18 Hyen komo: Ruka 1:27. § **Bqr-o gaan:21** 1:21 Hyen komo: Ruka 1:31.

²² Ka rii-yo un kɔr kap remen a shooste rii-yo Wan-Koyan rwore à, cin n-ga ne un nu-o un **wan-Rwor un Ma-to ShirIshaya** unze,

²³ “Wan-ne'a-wu nape campo á wua nom ur-uub, wua met wà, wan-campo.

Komo a egu wu ur-jin *Imanuwer*.”*

Ka jin-de *Imanuwer* de ro, *Shir ro be-ur gaan un na ne*.

²⁴ Bɔ **Yusuhu** zutute ka rew-mo à, wu nomuru yo wan-tom-wu Wan-Koyan zee wu à. Wu gaaru ne'a un wu **Meri**. ²⁵ Amba wu nap wu ne'a á, se da-o wu messe wà un wu à wan-campo. **Yusuhu** egu wu komo ur-jin *Yeso*.†

Bɔr-us yoor

Gas-de un ya-us-nap so ur-horan

¹ Da-o ko-Gwomo **Here** ro ut-gwomo à, a mate Yeso un bo-o o-Betarami, o ro n-me un dak-o o-Judiya à. Bɔ un mat un wu, hun-ne ya-us-nap rwuunuru so ur-horan ye haanuru o-Urusharima. ² Ye cituru hun-ne o-cot, “¿Kene ka wà-wu a mate à ro, wu he m-warag ko-Gwomo no **Yahuda**-ne à? Te nak a makt wu remen te hyanag regen-yo un wu indunte ur-horan, komo te un haan, te kwukte be-de un wu, te ye'et wu m-sek.”

³ Bɔ ko-Gwomo **Here** hogute a makt wà-wu he m-re ut-gwomo à, hur-de un wu naasuru deen, unze wu ken ko-Gwomo wua dek kwuur-o un wu. Kaane komo hur-de un koob-ne ye un

* **Bɔr-o gaan:23** 1:23 Hyen komo: Isha 7:14. † **Bɔr-o gaan:25** 1:25 Hyen komo: Ruka 2:21.

wu kap naase deen. ⁴ Wu karaksuru kap o un Gwomo-ne ye un kon-se Shir un **yan-Yoos-de o-karamsa** ne. Ka da-de wu cituru ye be-de **yan-Rwor un Ma-to Shir** zee a met **Kiristi** à.

⁵ Ye shasuru wu, “Un bo-o o-Betarami, n-me un dak-o o-Judiya. Te nak remen kaane **wan-Rwor un Ma-to Shir** gene us-hak deen se arge à, **wan-Rwor un Ma-to Shir** zeeg:

⁶ “ ‘No hun-ne ye o-Betarami un dak-o o-Judiya, wan-gaan be-ur no a warag caari-wu un ko-Gwomo,
Komo wua dorutte hun-ne re **Isra-ne**
bo wa-ut-gut ro m-dorutte un gut-to un wu
à.

Remen kaane bo-o no a warag
caari-o o-bo un dak-o o-Judiya.’* ”

⁷ Bo **Here** hoge kaane à, wu agnuru ka ya-us-nap-ye, ye rwuune so ur-horan à. Wu cituru ye wukusse, remen wu nept hond hond da-o ye hyane ka regen-yo à. ⁸ Bo ye rurute wu à, wu tomuru ye ha-mo o-Betarami, wu zee, “Ha no cekrendu me ma-to un ka wa-wu ceen. Un ra-o no hyente wu à, no muun, no ruru me, remen me un ce re um heet m-kwuktu wu.”

⁹ Komo bo ye komte hoge un ma-to un ko-Gwomo à, ye argu arag-mo un ye. Un cow-yo un ye, ye hyanuru ka regen-yo, yo ye hyane ur-horan à. Zak-o hooru ye deen bo ye hyane yo komo à. Ka regen-yo ro un co-o un ye, ye ro yo m-dore har yo haaru yo esuru o-Betarami be-de wa ro à. ¹⁰ Bo ye hyente o-regen à, men-to un ye shiiru o-zak deen. ¹¹ Ka ya-us-nap-ye cowuru

* **Bɔr-ʉs yoor:6** 2:6 Hyen komo: Mika 5:2.

o-hur. Ye hyanuru wà un inu un wu ne **Meri**, ye kwukturu un co-o un wu, ye nomuru wu ur-bongon. Ka da-de, ye rwunturu ba-to un ye, to un hwor. Ye ya'uru wu o-zinariya, un to ken saw-to m-shi'igin to ne to, a m-aag "ut-**parakanse** à" un m-now ne mo a m-aag "o-**mur**" ne à.

¹² Ye warguru un dak-o un ye un cow-o hor-yo, remen Shir ka'aksutu ye m-bo ye jar ye warag be-ur **Here** á.

*Yusuhu ne un Meri somog
ha-mo un dak-o o-Masar*

¹³ Bò ka ya-us-nap-ye aragsute à, wan-tom-wu Wan-Koyan ruru **Yusuhu** n-te m-bo, **wan-tom-wu Shir** zeeru, "Ine, o dek ka wà-wu un inu un wu ne, no som ha-mo un dak-o o-**Masar**. No she'et reeno, se um zeeg no jo'on, remen karma-ne **Here** a hoob ka wà-wu, remen ye hoot wu."

¹⁴ **Yusuhu** inuru wu dekuru ká wà-wu un inu un wu ne ká tet-mo, wu nekuru dak-o o-**Masar**.

¹⁵ Wu she'eturu reeno o-**Masar** se da-o **Here** mare à. To ka un kor remen a shoote rii-yo Wan-Koyan rwore à un nu-o un **wan-Rwor un Ma-to Shir** unze, "Es-mo o-**Masar** um agne wà re."†

*Karma-ne Here hoomte yakar
yan-campo-ne un dak-o o-Betarami*

¹⁶ Bò **Yusuhu** un ya-den-o un wu ne aragsute so un dak-o o-**Masar** à, ko-Gwomo **Here** napuru unze weer-se ká ya-us-nap-ye nomo wu. Remen kaane wu swooru us-ryaab deen. Wu baksuru da-o ká ya-us-nap-ye rure wu ye hyanag ka regen-yo à. Wu tomuru karma-ne ye hoom yakar

† **Bor-us yoor:15** 2:15 Hyen komo: Hose 11:1.

yan-campɔ-ne kap ye rɔ o-Betarami à ʊn riib-se ʊn o ne, cir-mɔ ʊn yan-hak-ʊs yoor ha-mɔ n-dak, hond hond-mɔ ʊn ká da-o ya-ʊs-nap-ye ruru wu ma-tɔ ʊn ká wà-wu à. ¹⁷ ʊn kaane a shoosɛ rii-yo a rwɔrɛ ʊn nu-o ʊn ko-**yan-Rwɔr ʊn Ma-tɔ Shir** Irmiya, ʊnze,

¹⁸ “A hogute ʊs-'won ʊn bɔ-o o-Rama, 'won-se ʊn tuk-mɔ ʊt-men deen.

Rahira rɔ ʊs-'won remen yakar-ye ʊn wu, Wu kwangute ʊt-kweemse remen yakar-ye ʊn wu mereste.” †

*M-jo'on so ʊn dak-o o-Masar
ha-mɔ ʊn bɔ-o o-Nazaret*

¹⁹ Bɔ **Here** mereste à, wan-tom-wu Wan-Koyan ruru **Yusuhu** n-te m-bo o-**Masar**, ²⁰ wan-tom-wu **Shir** zeeru **Yusuhu**: “Ine, o dek ka wà-wu ʊn inu ʊn wu ne, o warag dak-o o-**Isra**, remen n-ga ye ro ʊn hoob-o ʊn wà ye hoot wu à, ye mereste.”

²¹ **Yusuhu** inuru, wu dekurɔ wà ʊn inu ʊn wu ne, wu warguru dak-o o-**Isra**. ²² Amba bɔ **Yusuhu** hogute wà **Here**, wata, Arkirayɔs wu rɔ ʊn gwɔmo-tɔ o-Judiya dekste kwuur-o Tato ʊn wu à, wu hoguru o-gyer wu waragte reeno. Amba bɔ Shir ka'aktu wu ʊn m-bo à, ʊnze wu jar wu he o-Judiya á wu hessuru ha-mɔ o-Gariri. ²³ Wu she'eturɔ ʊn bɔ-o o-Nazaret, § remen a shoostɛ rii-yo a rwɔrɛ ʊn nu-o ʊn **yan-Rwɔr ʊn Ma-tɔ Shir** à ʊnze, “A eeg wu ko-ya-o-Nazaret.”

† **Bɔr-ʊs yoor:18** 2:18 Hyen komo: Irmi 31:15. § **Bɔr-ʊs yoor:23** 2:23 Hyen komo: Mark 1:24; Ruka 2:39; Yoha 1:45.

Bɔr-ɔs tet

Ko'ot-o Yohana Wa-m-Yo'os
un hun-ne m-ho

(Mark 1:1-8; Ruka 3:1-18; Yoha 1:19-28)

¹ Un ká da-o o, **Yohana** Wa-m-Yo'os **un hun-ne m-ho**, takne senge-mo un wu. Wu ko'ote Ma-to Shir o-dákár o un dak-o o-Judiya. ² Wu ro m-zee, "Yagu no nom **ur-ba'as**, no muun be-de Shir, remen **Gwomo-to Shir*** nomsunte yow yow." ³ **Yohana** wu **Ishayawan-Rwor un Ma-to Shir** nome ma-to un wu, un hak-se n-jim. **Ishaya** zeeg,

"Wu ken wu ro un eeg-se un hun-ne o-dákár ye haan ye hoge wu.

Wu ro m-zee, 'Ja'asu no Yawe o-cow wu haante. Ja'asu no wu o-cow tete.' "†

⁴ Matuku-de **Yohana** cope à, un can-se o-dorom a ce o. Wu gak hap-yo o-ka un byon-o un wu. Rii-yo m-re yo un wu yege-e ye un wuug-mo un so ne.‡ ⁵ Hun-ne haanuru rwuun-mo un bo-o o-Urusharima un ye o-Judiya ne kap, komo un kap riib-se un Roog-o o-Joda ne. Ye un haan ye hogute **Yohana** o-dákár. ⁶ Ye ro m-rwor un **ba'as-to** un ye, komo **Yohana** ro ye m-yo'os **m-ho** un Roog-o o-Joda.

⁷ Amba bo **Yohana** hyente **Parisa-ne** un **Saduki-ne** deen ye ro m-haan remen wu yo'ostu

* **Bɔr-ɔs tet:2** 3:2 ut-Girik: Gwomo-to n-Ton shir, komo n-ton Mati 3:2; 4:17; 5:3,10,19,20; 7:21; 8:11; 10:7; 11:11-12; 13:11,24,31,33,44,45,47,52; 16:19; 18:1,3,4,23; 19:12,14,23; 20:1; 22:2; 23:13; 25:1. † **Bɔr-ɔs tet:3** 3:3 Hyen komo: Isha 40:3 (ut-Girik). ‡ **Bɔr-ɔs tet:4** 3:4 Hyen komo: 2Gwm 1:8.

ye m-ho à, wu zeeru ye, “No m-raab ne untun yakar-ye un herhyat! ¿Wa rure no ne no som swo ur-koob o Shir roa 'ye no à?§ 8 Nom no remse a hette m-nap unze no yagute nom **ur-ba'as** à. Ka da-de, no haan remen um yo'ostu no m-ho. 9 Taase no nom us-ses un hoog-m no unze **Ibrahi** wu ro Tato no. Toka toa ruut no á. Me no m-rure, Shir a hoks nome un **Ibrahi** yakar un ka ta'ar-to. (Urege wu conog).* 10 Shir ru'uste nu-o ur-yar o un piish ut-ma un 'wun-de o-'yo. 'Yo-yo mate yakar-ye ur-bon á, a kups yo a jorbe o-ra. Kaane Shir he 'ya un hun-ne ur-koob ye yage nom un rii-yo depe à.†”

11 Ka da-de **Yohana** zeeru hun-ne, “Me de m-ho me no m-yo'os, remen a nept no yagute nom **ur-ba'as**. Amba wu argu me ut-gos à wu roon un jim un de, ko ka'ante-to un wu me bo'os um us to á. Wu he no m-yo'os un **Kukt-o Shir**, o-ra ne komo. 12 Wu ro un kok-de un wu ne de m-je, wua jer hyo-ye un wu. Komo wu karakse hyo-ye ur-bon, wu ru n-me un byo-de un wu, amba wua tüks ka nu-to o-ra o a hoks m-ryomos á.”

*Yohana yo'oste Yeso n-te m-ho
(Mark 1:9-11; Ruka 3:21-22)*

13 Un ka da-o Yeso rwuune es-mo o-Gariri, wu haaru un Roog-o o-Joda. Wu un ha remen **Yohana** yo'ostu wu m-ho. 14 **Yohana** conuru wu m-wen. Wu zeeru Yeso, “Me, wu ro o-hoob o yo'ostu me m-ho à, ¿ya rwo'e o hette m-haan be

§ **Bqr-qs tet:7** 3:7 Hyen komo: Mati 12:34; 23:33. * **Bqr-qs tet:9** 3:9 Hyen komo: Yoha 8:33. † **Bqr-qs tet:10** 3:10 Hyen komo: Mati 7:19.

ʊn de ʊm yo'ostʊ wɔ? O jʊishtʊ mɛ. Wɔ depe o yo'os mɛ m-hɔ.”

¹⁵ Amba Yeso shasurʊ wʊ, “ʊn ka da-o wɔ depe o yo'os mɛ m-hɔ. Kaanɛ rɔ ʊr-bon nɛ remen a shooste myet ɔ ʊn rii-yo Shir cone à.” Bɔ **Yohana** hogute kaanɛ à wʊ yo'osurʊ Yeso m-hɔ.

¹⁶ Remen kaanɛ **Yohana** yo'osurʊ Yeso m-hɔ. Bɔ Yeso rwunte m-hɔ à, da-o gaan, Ton-o tikshirʊ. Yeso hyanurʊ **Kukt-o Shir** rɔ m-kegunɛ ʊn sha-mɔ o-gorop, har ɔ cirurʊ n-ton ʊn wʊ. ¹⁷ Ka da-de Shir teprunurʊ zee-mɔ n-Ton o-shir, “Wʊ ka wʊ rɔ Wà re, wʊ mɛ m-con à. Wʊ mɛ m-hoge rɛrɛm-mɔ ʊn wʊ deen à.‡”

Bɔr-ʊs nass

*Ko-Gwomo-wʊ ʊn ya-ʊt-kot
megerte Yeso*

(Mark 1:12-13; Ruka 4:1-13)

¹ Ka da-de, **Kukt-o Shir** wooturʊ Yeso n-mɛ o-dákár remen **ko-Gwomo-wʊ ʊn ya-ʊt-kot** megertʊ wʊ.* ² Yeso nomog o-swoot ʊt-hɔ kwooz-ʊt yoor [40] m-tet m-how ne. Remen kaanɛ, mɛr bɔpurʊ wʊ deen.

³ **Ko-Gwomo-wʊ ʊn ya-ʊt-kot** haanurʊ, wʊ megrurʊ Yeso. Wʊ zɛerʊ Yeso, “ʊrege wɔ **Wà-wʊ Shir** wʊ, rwɔ ka ta'ar-tɔ barmɛ rii-yo m-rɛ!”

⁴ Yeso shasurʊ, “Gense tɔ rɔ ʊn takurda-o Shir ʊnze,

” ‘ʊn rii-yo m-rɛ ɔ cot

‡ **Bɔr-ʊs tet:17** 3:17 Hyen komo: Taka 22:2; Bɔng 2:7; Isha 42:1; Mati 12:18; 17:5; Mark 1:11; Ruka 9:35. * **Bɔr-ʊs nass:1** 4:1 Hyen komo: Yahu 2:18; 4:15.

hun-ne hette kum m-hoog á,
se de gom-to rwuune un nu-o Shir à kap.'† "

⁵ **Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** heete Yeso o-Urusharima bo-o so-o. Wu deturu Yeso reeno n-ton un **Pyo-o Shir** be-de jiishe m-pipir à. ⁶ Ka da-de **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** zeeru Yeso, "Urege wo **Wà-wu Shir** wu, hukse, o hebe n-dak. Gense to ro un takurda-o Shir, unze,
" 'Shir a ru yan-tòm-ye un wu ye 'er wo.

Yea goks wo un kom-to un ye,
taase o hebe ut-ta'ar o hoge m-hoog.'‡ "

⁷ Yeso zeeru wu, "Gense to ro un takurda-o Shir, unze, 'Wo meger Yawe Shir ru á!'§ "

⁸ **Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** dooru Yeso m-heet n-ton un o ken haag-o, o m-pipir deen. Wu kuturu Yeso dak-to un hono o-dak pitip un gwomo-to un to ne, un seps-mo un to ne. ⁹ Wu dooru Yeso m-zee, "Kap o un to ka man hoks wo to m-ya'as, o nom gwomo-to un to, urege wo kwuktutu me o 'ye me, m-sek."

¹⁰ Yeso zeeru wu, "Arag kane **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** o! Remen gense to ro un takurda-o Shir unze,

" 'Nome Yawe Shir ru m-guw,
wu wu cot o he m-kwukte.'* "

¹¹ Ka da-de, **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** arguru, wu yage Yeso. **Yan-tòm-ye Shir** haanuru ye nomoru Yeso m-senge.

† **Bqr-qs nass:4** 4:4 Hyen komo: Kara 8:3. ‡ **Bqr-qs nass:6** 4:6 Hyen komo: Bng 91:11-12. § **Bqr-qs nass:7** 4:7 Hyen komo: Kara 6:16. * **Bqr-qs nass:10** 4:10 Hyen komo: Kara 6:13.

*Yeso takante rworu un Ma-to Shir
dak-o o-Gariri*

(Mark 1:14-15; Ruka 4:14-15)

¹² Da-o Yeso hoɣe karma-ne ka'ag **Yohana** Wa-
m-**Yo'os un hun-ne m-ho** à, Yeso inuru wu
warguru dak-o o-Gariri.† ¹³ Se da-o wu ha bo-
o o-Nazaret à, ka da-de ne, wu yaguru o-Nazaret
wu haaru bo-o o-Kapanahum o ro reno n-riib
o un mar-o Gariri ma-de un dak-o o-Zeburun,
o-Napari ne.‡ ¹⁴ Yeso un nom kaane remen a
shoosté rii-yo **Ishayawan-Rwor** rwoɣe à, o-da
deen o arge à unze,

¹⁵ “Men tom ne un ruru no hun-ne ye
un dak-o o-Zeburun un dak-o o-Napari ne.
No ye ro yow yow un mar-o Gariri ne à,
un pes-to un Roog-o o-Joda ne,
komo un hun-ne ne ye ro un dak-o o-Gariri
à,
be-de ye ro **Yahuda**-ne á ro ɔr-she'et à.

¹⁶ Ka hun-ne ye ro ɔr-she'et n-me o-comb à,
ye hyen caari-mo m-cecar.
Cecar-mo Shir, untun bo ho-ur ro m-rwuun n-sot
à,
Moɣa rwuun be-de un
ka ye kukt-to un ye merse à.”§

¹⁷ Cin ka da-o Yeso cire ko'ot-o Ma-to Shir, wu ro
m-zee, “Yagu no nom **ur-ba'as**, no muun be-de
Shir, remen da-o Shir he ut-gwomo à nomsunte
yow yow.”*

† **Bor-ɔs nass:12** 4:12 Hyen komo: Mati 14:3; Mark 6:17;
Ruka 3:19-20. ‡ **Bor-ɔs nass:13** 4:13 Hyen komo: Yoha 2:12.

§ **Bor-ɔs nass:16** 4:15-16 Hyen komo: Isha 9:1-2. * **Bor-ɔs
nass:17** 4:17 Hyen komo: Mati 3:2.

Yeso ak yan-ship ɔn jan nen nass
(*Mark 1:16-20; Ruka 5:1-11*)

¹⁸ Yeso rɔ m-arag n-riib ɔ ɔn Mar-ɔ o-Gariri. Wu hyanuru ye ken hen-ne ye nen yoor, Simɔn wu a m-zee Bitrus à, ɔn hen ɔn wu ne wu a m-zee Andarawus à. Ye rɔ m-jorbe o-yo n-me o-mar, remen ye ya-m-ship ɔn jan-ye, ɔn baab-to ɔn jan ne. ¹⁹ Yeso zee ru ye, “Dond nɔ me, man muut nɔ yan-neke-m re. Man yoosu nɔ bɔ nɔ he haante ɔn hun-ne be ɔn de à.” ²⁰ Ba ɔn naas o-da, ye yaguru saw-to ɔn ye to ye rotte ɔn ship ɔn jan à, ye doruru Yeso.

²¹ Bɔ Yeso aragte ɔn co à, wu hyanuru ye ken hen-ne ye nen yoor komo. Ye rɔ **Yakubu** ɔn hen ɔn wu ne **Yohana** yakar Zebedi. Ye rɔ ɔn ja'as ɔn yo-o ɔn ship ɔn jan o-hat ɔn tato-o ɔn ye ne, ye shipt jan. Yeso aaguru ye. ²² Da-o gaan, ye yage o-hat kap ɔn tato ɔn ye ne, ye doruru Yeso.

Yeso guug hun-ne deen
(*Ruka 6:17-19*)

²³ Yeso bɔpu m-pa'ag myet dak-o o-Gariri, wu rɔ ɔr-yoos ɔn kuke-to ɔn yoos ɔn Ma-to Shir. Wu rɔ m-ko'ot **Ma-to m-Rerem** to ɔn gwomo-to Shir. Komo wu taaste gom-se ɔn hun-ne ɔn ya-ba-m-gugaaz mɔ o-wur ne.† ²⁴ Remen kaane, ma-to ɔn wu wooru ko ɔ ke dak-o o-Siriya da-o gaan. Ye ma'asuru wu m-hante ɔn ya-ɔs-gom go-ɔs-go, ɔn yan-swɔ ɔr-koob ne, ɔn ye **ya-ut-kot** da'e ɔt-hi ne à ɔn ya-o-tattara ne, ɔn ryam-ne komo. Wu taasɔ gom-se ɔn ye myet. ²⁵ Hun-ne ɔt-moor ne doruru wu es-mɔ o-Gariri. Ye ken ye rwuun-mo

† **Bɔr-ɔs nass:23** 4:23 Hyen komo: Mati 9:35; Mark 1:39.

o-Urusharima ɔn dak-o o-Judiya ne. Ye ken ye rwuun-mo ɔn be-de ye m-aag, *Bo-ut op à*, har ɔn es-mo ɔn pesto-de ɔn so ɔn hɔran-de ɔn Roog-o o-Joda.

Ko'ot ɔn Ma-to Shir n-ton ɔr-haag

Bɔr-ɔs taan

(Mati 5—7)

¹ Bɔ Yeso hyente hun-ne morogsute deen à, wu daaru n-ton ɔr-haag, wu she'eturu. Bɔ wu she'ette à, yan-neke-mo ɔn wu haaru be-de ɔn wu. ² Wu ciru ye m-yoose ɔn yo ka:

Ya-o-zak

(Ruka 6:20-23)

- ³ “Ya-o-zak-ye, ka ye nape unze koob-ne ye ro,
ye rotte Shir á,
remen gon ye ro be-de ɔn gwomo-to ɔn wu.
⁴ Ya-o-zak-ye, ka ye ro ɔn tuk-mo ut-men m-moka
à,
remen Shir a gwu'ursu ye ut-men.*
⁵ Ya-o-zak-ye, ka ye russe ɔr-hi gwerger à,
remen Shir a bopsu ye rii-yo ɔn hono o-dak
kap.†
⁶ Ya-o-zak-ye, ka ye cone m-nom rii-yo Shir cone
à,
remen Shir a coks ye.‡
⁷ Ya-o-zak-ye, ka ye m-hoge 'won-ur or ɔn ye ne
à,

* **Bɔr-ɔs taan:4** 5:4 Hyen komo: Isha 61:2. † **Bɔr-ɔs taan:5** 5:5 Hyen komo: Bɔng 37:11. ‡ **Bɔr-ɔs taan:6** 5:6 Hyen komo: Isha 55:1-2.

- remen Shir a hoɣe 'wɔn-de ɔn ye ɔn cen ye.
 8 Ya-o-zak-ye, ka ye rɔ ɔn mɛn-ɔt pus-to ne à,
 remen yea hyen Shir.§
 9 Ya-o-zak-ye, ka ye rɔ m-con hun-ne she'et ba
 ɔt-ween à,
 remen Shir a dek ye yakar-ye ɔn wu."
 10 Ya-o-zak-ye, ka ye hun-ne reese ɔr-koob à,
 remen ye rɔ m-nom ɔn yo depe à, Shir a ru
 ye o-zak,
 remen gon ye Shir cone ɔn gwomo-to ɔn
 wu.*

11 Ya-o-zak-ye nɔ, da-o hun-ne pyapu nɔ à, ye
 reesu nɔ ɔr-koob, komo ye nomo nɔ mɛn-ɔt jaas-
 to go-ɔs-go rem re.† 12 Nom nɔ o-zak remen
 kaane, remen 'yons-ur gos-de rɔ nɔ ɔr-'er n-Ton
 shir. Kaane hun-ne ye ɔn ye ya-n-ga-ye nome
yan-Rwor ɔn Ma-to Shir n-ga, ye ba'u nɔ à.‡

*Ka ye dore Yeso à ya ye rɔ
 untu m-pɔr m-cecar ne
 (Mark 9:50; Ruka 14:34-35)*

13 Komo Yeso zeeru, "Ya nɔ rɔ untu m-pɔr be-
 de ɔn hun-ne ye ɔn hono o-dak. Amba urege
 rerem-mo m-pɔr taag, ɔre a he m-nom a muute
 mo m-rerem ne? Mo waragte hwaa, se a ukse
 mo, a yawag ɔs-na."§

14 Yeso zeeru, "Ya nɔ rɔ untu m-cecar be-de ɔn
 hun-ne ye ɔn hono o-dak. Ai, bo-o a ma'e n-ton

§ **Bɔr-ɔs taan:8** 5:8 Hyen komo: Bɔng 24:3-4. * **Bɔr-ɔs taan:10** 5:10 Hyen komo: 1Bit 3:14. † **Bɔr-ɔs taan:11** 5:11 Hyen komo: 1Bit 4:14. ‡ **Bɔr-ɔs taan:12** 5:12 Hyen komo: 2Nom 36:16; Seng 7:52. § **Bɔr-ɔs taan:13** 5:13 Hyen komo: Mark 9:50; Ruka 14:34-35.

ur-haag à a hoks ɔ m-wukɛ á.* 15 Kaanɛ ɔ komo a m-dɔ ur-pitirra a hɔk de o-shaar á, sɛ dɛ a sek de n-ton ur-deeg remen de ye'et hun-nɛ yɛ o-hur m-cecar.† 16 Kaanɛ komo, she'et nɔ cas remen hun-nɛ hyenet rii-yo nɔ m-nɔm à, yɛa bɔm Tato nɔ wɔ n-Tɔn shir.”‡

Yoos-ur Yɛso n-tɛ o-karamsa

17 Yɛso zɛɛrɔ, “Taase nɔ hyen nɔ zee mɛn haan ɔm sokstɛ **karamsa-o Mosa** ɔn yoos-de ɔn **yan-Rwor ɔn Ma-tɔ Shir** nɛ. Mɛ haan remen ɔm sokstɛ tɔ á, sɛ dɛ remen ɔm shoostɛ tɔ. 18 Nip-ɔ mɛ nɔ m-rurɛ, ɔreɛ dɛ o-Tɔn o-dak nɛ rɔ kɔn, yatt kɔ o-keɛr kɔ ya-o-dakka yo he m-sokse n-mɛ ɔn yoos-de o-**karamsa** á. Sɛ a shoostɛ kɔyan kap.§ 19 Remen kaanɛ bɔ ɔn wɔ jesse kɔ o-gaan be-de ɔn ka **karamsa-ɔt rɛk-tɔ tɔ** à, wɔ yoosɛ komo hun-nɛ yɛ jetem tɔ. Shir a zee hwaa ka nɛt-wɔ rɔ be-de ɔn gwɔmo-tɔ Shir. Amba kap wɔ dɔrɛ tɔ à har wɔ yoosɛ yɛ ken yɛ, a deet wɔ ur-bektɔbɛn n-mɛ ɔn gwɔmo-tɔ Shir.

20 “Mɛ nɔ m-rurɛ, ɔreɛ kashi ɔn she'et-ur nɔ de jiish de ɔn **yan-Yoos-de o-karamsa** ɔn **Parisa-nɛ** á, nɔa cɔw n-mɛ ɔn gwɔmo-tɔ Shir á kɔ hiin.

Yɛso yoostɛ ɔnze a nɔm ɔs-ryaab á
(Ruka 12:57-59)

21 “Nɔ hogussɛtɛ a russɛtɛ hun-nɛ na yɛ n-ga, ɔnze, ‘Wɔ jar o ho nɛt á,’ gaan-o zee ‘bɔ ɔn wɔ

* **Bɔr-ʉs taan:14** 5:14 Hyen komo: Yoha 8:12; 9:5. † **Bɔr-ʉs taan:15** 5:15 Hyen komo: Mark 4:21; Ruka 8:16; 11:33. ‡ **Bɔr-ʉs taan:16** 5:16 Hyen komo: 1Bit 2:12. § **Bɔr-ʉs taan:18** 5:18 Hyen komo: Ruka 16:17.

hɔ nɛt à, a he'et wu be-de un piishi wu ut-ma.'*

²² Amba me nɔ m-rure, wu rɔ ʊs-ryaab un ɔr un wu ne à, Shir a nom ʊs-ryaab un wu ne komo a piishe wu ut-ma. Komo bɔ un wu nome ʊs-ryaab un ɔr un wu ne à, har wu ce'e wu jin-ur yo-de a he'et wu be-de m-piish ut-ma tɔ sek-ye un Shir. Komo wɔ kute ɔr ru ut-yage har o zee wu ko-raag! Tɔ, o bupse ɔ ka cow-yo un den-o o-ra!"

²³ Yeso haaru co m-zee, "Urege wɔ un ma-tɔ m-hwɔbbe m-yar n-te un **hana**-ɔ ur-**seke** ɔ Shir, o baksuru unze wu ken wu zeeɔ o nomote wu ur-yo-de, ²⁴ Wɔ hwɔbe yar-m ru o-**hana** á. Ur-takan neke be-de un ɔr ru nɔ hongse un wu ne. Ka da-de o haan o he'edbe yar-m ru be-de Shir."

²⁵ Yeso zeeeru komo, "Urege wu ken wu zeeɔ o nomote wu ur-yo-de har wu rɔ wɔ un ma-tɔ m-heet be-de un m-piish ut-ma, nom hor-m-hor o hongse un wu ne. Nom bɔ o he m-nom à nɔ ess ut-ma un wu ne cin ba nɔ un wɔɔ be-de un m-piish ut-ma. Unya kaane á, wua mossu wɔ un wan-piish ut-ma ne. Komo ko-ya-m-piish ut-ma wua mossu wɔ un yan-tom-ye un wu ne ye ke wɔ.

²⁶ Nip-o me wɔ m-rure, urege wu nomog kaane, rii-yo a rwuntutu wɔ kane, se o topk kap bɔ un rii-yo a wɔ m-dore à."

Yeso yooste unze a nom o-ás á

²⁷ Ka da-de Yeso zeeeru, "Nɔ hogussute ka **karamsa**-ɔ, 'Taase o hoob ne'a-wu un nɛt á.'†

²⁸ Amba me nɔ m-rure, taase ma nɛt gut ne'a-wu

* **Bɔr-ʊs taan:21** 5:21 Hyen komo: Rwuu 20:13; Kara 5:17.

† **Bɔr-ʊs taan:27** 5:27 Hyen komo: Rwuu 20:14; Kara 5:18.

rɔ ne'a ʉn wʉ á komo wʉ cʉn m-rewe ʉn wʉ ne n-me ʉn hur-de ʉn wʉ. ʉrege neɓ nomog káane, wʉ nomog o-ás ɔ ka ʉn wʉ ne n-me ʉn hur-de ʉn wʉ. ²⁹ ʉrege yish ʉn du rɔ wɔ m-rwɔ **ur-ba'as**, hʉs de o jore. A jiish wɔ o taage yish-ʉr gaan be-de ʉn dɔk-to ʉn wur-o ru ɔtte a jorbe wur-o ru ʉr-bir n-me den-ɔ o-ra à.‡ ³⁰ Komo ka rɔ, ʉrege kom-o ru o-gaan rɔ wɔ m-rwɔ **ur-ba'as**, kups ɔ o jore. A nom ʉr-bon wɔ hokse jore ʉn yo ken rii-yo ʉn hoog-m ru o gwu'ursute Shir ʉr-hur, ɔtte a jorbe wur-o ru ʉr-bir n-me ʉn den-ɔ o-ra à."§

Yeso yooste ʉnze a caas ʉt-ge á

(Mati 19:9; Mark 10:11-12; Ruka 16:18)

³¹ Yeso zeeru komo, "Wʉ ken wʉ zeeg yo ka ʉnze 'ʉrege wʉ ken neɓ-wʉ ho'oste ne'a ʉn wʉ, se wʉ ya'astu wʉ takurda-ɔ ʉn caas ʉt-ge.'*

³² Amba me nɔ m-rure, neɓ a hoks ho'os ʉn ne'a ʉn wʉ ʉrege ka ne'a-wʉ rewete ʉn wʉ ken campo wʉ ne. Taase neɓ ho'os ne'a ʉn wʉ remen yo ken rii-yo ʉn hon. ʉrege wʉ ho'oste ne'a ʉn wʉ remen yo ken rii-yo ʉn hon, wʉ rwo'og wʉ ɔ ka nom o-ás ʉrege ka ne'a-wʉ gaag wʉ ken campo wʉ. Komo ʉrege campo gaag ne'a-wʉ campo ʉn wʉ ho'ose à, Shir dek ɔ ka ka neɓ-wʉ nomog o-ás."†

Yeso yooste a jar a tɔnd á

‡ **Bɔr-ʉs taan:29** 5:29 Hyen komo: Mati 18:9; Mark 9:47.

§ **Bɔr-ʉs taan:30** 5:30 Hyen komo: Mati 18:8; Mark 9:43.

* **Bɔr-ʉs taan:31** 5:31 Hyen komo: Kara 24:1; Mati 19:7; Mark 10:4. † **Bɔr-ʉs taan:32** 5:32 Hyen komo: Mati 19:9; Mark 10:11-12; Ruka 16:18; 1Kor 7:10-11.

³³ Yešo haaru co m-zee, “N̄o hogussute Ƴ ken **karamsa**-Ƴ, Ƴ ya-n-ga-ye na gokse à us-hak deen se arge à. Ƴ zeeƳ, ‘Taase n̄o taage m-shoos un rii-yo n̄o surte nu à. Yo depe à shoos rii-yo o zee w̄o nome Yawe à.’ † ³⁴ Amba rii-yo me n̄o m-rure à yo r̄o, taase n̄o tond á por por. Taase n̄o tond un jin-de un Ton-Ƴ shir á, remen káne Shir r̄o un gwomo-to un wu. § ³⁵ Taase komo n̄o tond o-dak, remen Ƴ r̄o un kus-Ƴ un na-se un wu. Taase komo n̄o tond un jin-de o-Ūrusharima, remen o-Ūrusharima bo-o caari-Ƴ Ƴ un ko-Gwomo Shir.* ³⁶ Taase komo o tond un hi un du á, remen w̄o hoks m-muut un k̄o can-o o-gaan yo wakte o-pus yo k̄o o-rim yo á. ³⁷ Urege o conog m-zee ‘Ee’ zee ‘Ee,’ urege ‘Ay’ Ƴ, zee ‘Ay.’ Rii-yo pase kaane à, yo-yo yo. Yo rwuune un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** à.”

Ur-yish ur-yish ne
(Ruka 6:29-30)

³⁸ Ka da-de Yešo zee ru, “N̄o hogussute de ka **karamsa**-Ƴ, ‘Urege net hogussute wu ken wu m-hoog ur-yish k̄o o-yin, se a nome wu m-hoog un yish-de un wu k̄o un yin-yo un wu.’ † ³⁹ Amba me n̄o m-rure, taase o muute wu ken wu o-yo yo bo wu nomo w̄o à. M-sha urege wu ken wu hutu w̄o o-raag, ur-geeg de ur-re, w̄o muse á wakse wu Ƴ kuse à wu buse. ⁴⁰ A nom wu ken wu zeeƳ

‡ **B̄or-Ƴs taan:33** 5:33 Hyen komo: Rewi 19:12; Qog 30:2; Kara 23:21. § **B̄or-Ƴs taan:34** 5:34 Hyen komo: Yaku 5:12; Isha 66:1; Mati 23:22. * **B̄or-Ƴs taan:35** 5:35 Hyen komo: Isha 66:1; B̄ong 48:2. † **B̄or-Ƴs taan:38** 5:38 Hyen komo: Rwu 21:24; Rewi 24:20; Kara 19:21.

o nomote wu ur-yo-de. Wu zeeru ko-yan-m-piish ut-ma wu rumse wu matuku un du, urege ka net-wu nomog kaane, ya'as wu myet un cop-o ru ne. ⁴¹ Urege wu ken ko-karma-wu rwo'og wo ur-hew mer-ur gaan, ut-saw ne neke o dek to har mer-ut yoor. ⁴² Wu konu wo gwu à, gu wu. Wu haane komo hoob-o un moog be un du à, wo wen wu á.”

*Con yan-yage-ut ru
(Ruka 6:27-28,32-36)*

⁴³ Yeso haaru co m-zee, “No hogussute o-**karamsa** unze, ‘Con net-wu conu wo à,’[‡] o yage wu yagu wo à. ⁴⁴ Amba me no m-rure, con no yan-yage-ut no!§ Ye ro no un reese ur-koob à, no kon Shir 'ye ye o-kwum! ⁴⁵ Nom-mo un kaane, a hante no waktute yakar-ye un Tato no wu n-Ton shir. Wu ro m-rwo ho-de rwuun m-cecas ne n-te un ye ro kashi un hun-ne un ye ro rii-ye o-saa ne à. Komo wu tomon kem n-te un ye ro kashi un hun-ne à, un ye ro rii-ye o-saa ne à. ⁴⁶ Urege ye conu no à, ye no m-con cot, noa kum ur-'yons o ka á. Ko **yan-goks un tar**, un yan-men-ut jaas-to ne, ye ro m-con un ye cone ye à. ⁴⁷ Urege nay-ne no cot no m-gas, zya no nome o ka yo no jiiشته ye ken ye? Ay, ko ye ro **Yahuda**-ne á, ye ro m-con un nay-ne ye un ye. ⁴⁸ Remen kaane se no

‡ **Bqr-qs taan:43** 5:43 Hyen komo: Rewi 19:18. § **Bqr-qs taan:44** 5:44 Mo ken gen-mo un do: *Ru no ye pyape no à, no kone ye Shir 'ye ye o-kwum. Komo no nome ye yage no à, rii-yo ur-bon.* Hongse Ruka 6:27-28.

ma'as ba ṽn be-de ṽt-reeb b̄o Tato n̄o wṽ n-T̄on shir r̄o ba ṽn be-de ṽt-reeb à.”*

B̄or-ṽs cind

Yeṽso yooste b̄o a he 'ya m-yar à

¹ Yeṽso haaru co ṽn yoose ṽn yan-neke-m̄o ṽn wṽ. Wṽ zeeru, “Da-o n̄o nome rii-yo ṽr-bon taase n̄o nom ṽn yish-ye ṽn hun-ne remen ye b̄umut n̄o. Urege n̄o nomog rii-yo ṽr-bon remen hun-ne b̄umut n̄o, n̄a kum ṽr-'yons be-ṽr Tato n̄o wṽ r̄o n-T̄on shir á.*

² “Remen kaane da-o w̄o 'ye m-yar, o guut koob-ne, taase o rure hun-ne b̄o o he yo m-n̄om à. Urege n̄o m-n̄om ṽn kaane, n̄o waragte untun ya-o-shepe, ye r̄o m-n̄om ṽn kaane ṽn kuke-to ṽn yoos ṽn Ma-to Shir, komo ṽs-cow ne remen hun-ne b̄umut ye. Nip-o me n̄o m-rure, ye kumuste 'yons-de ṽn ye be-de ṽn hun-ne. ³ Amba urege w̄a gu ko-koob, w̄o yage k̄o wan-yen-du wṽ nep rii-yo w̄o m-n̄om á. ⁴ Remen kaane, 'ya m-yar wukusse. Ka da-de, Tato na wṽ r̄o m-hyan rii-yo w̄o m-n̄om wukusse à, w̄a top w̄o.”

Yeṽso yooste b̄o a he k̄on ṽn Shir à

(Ruka 11:2-4)

⁵ Yeṽso zeeru, “Komo urege n̄o ṽt-ma ṽn Shir ne, n̄o nom b̄o ya-o-shepe r̄o m-n̄om á. Ye r̄o m-c̄on ye ine eso n-me ṽn kuke-to ṽn yoos ṽn Ma-to Shir ye konot, komo ṽt-bakse ne be-de hun-ne r̄o m-go'one à remen hun-ne hyenet ye. Nip-o me

* **B̄or-ṽs taan:48** 5:48 Hyen komo: Rewi 19:2; Kara 18:13.

* **B̄or-ṽs cind:1** 6:1 Hyen komo: Mati 23:5.

n̄o m-r̄ur̄e, ȳe kumuste Ƴ ka k̄om-de Ƴn 'yons-de Ƴn ȳe.† 6 Amba da-Ƴ o he m-k̄on Ƴn Shir rii à, c̄ow o-kuke, o tige ish. O k̄on Shir Tato na w̄u a m-hyan á, komo Tato na w̄u r̄o m-hyan Ƴn rii-yo a n̄ome wukusse ba hun-ne Ƴn hyan w̄u á, w̄ua top w̄o.”

7 Yeso zeeru, “Urege n̄o Ƴn k̄on Ƴn Shir rii, taase n̄o ma'as m-bim ba m-nap Ƴn rii-yo n̄o m-rw̄or á. Ȳe nape Shir á, ȳe r̄o m-k̄on kaane remen ȳe r̄o Ƴs-barag shir-ȳe Ƴn ȳe conog m-hoge Ƴn gon ka k̄on-se. Ȳe r̄o m-hyan ȳe kum rii-yo ȳe r̄o Ƴs-k̄on à, remen ȳe cepk Ƴt-ma deen da-Ƴ Ƴs-k̄on. 8 Taase n̄o k̄on Ƴntun ȳe da-Ƴ n̄o Ƴs-k̄on á, remen Shir Tato na nepste rii-yo n̄o o-hoob à, cin ba n̄o Ƴn k̄on w̄u.” 9 Yeso zeeru, “Kaane n̄o he m-k̄on:

“ Tato na w̄u r̄o n-Ton à,
A sekemse jin Ƴn du.

10 Gwomo-Ƴt ru haan,
A nom rii-yo o cone à hono o-dak,
Bo a m-nom n-Ton à.

11 Ya te caane rii-yo m-re yo Ƴn ka ho-de.

12 O soksu te **ba'as**-Ƴt te,
bo te m-sokse Ƴn ȳe r̄o te m-nome Ƴt-**ba'as**
à.

13 Taase o heet te n-me Ƴt-meger á,
Amba gu te be-de o-yo yo.‡

14 “Urege n̄o sokote or n̄o ne **ur-ba'as** to ȳe nomu n̄o **ur-ba'as** à, Tato n̄o w̄u n-Ton shir ma kaane w̄u he n̄o m-sokse. 15 Amba urege n̄o sokse

† **B̄or-Ƴs cind:5** 6:5 Hyen komo: Ruka 18:10-14. ‡ **B̄or-Ƴs cind:13** 6:13 M̄o ken gen-m̄o Ƴn d̄o: Remen Ƴt-gwomo to ma ru to, Ƴr-beeb ne, o-mok ne ba m-ta. Amin.

hun-ne **ur-ba'as** á, kaane Tato no wua sokse no to ma no **ba'as-to** á.Ş”

*Yeso yooste bo
a he nom o-swoot à*

¹⁶ Yeso zeeru, “Da-o no **o-swoot** à, no naas o-co bo ya-o-shepe ro m-naas un co-se un ye á. Ye ro m-naas un co-se un ye remen ye kututé hun-ne, ye ro **o-swoot**. Nip-o me no m-rure, ye kumuste o ka kom-de un 'yons-de un ye. ¹⁷ Amba da-o wo ro **o-swoot**, sapt co-o ru, o taam m-now ur-hi, bo o wete m-nom à. ¹⁸ Taase hun-ne nep wo **o-swoot**. Nom bo Tato na wu ro n-Ton à, wu a m-hyan á, wu wu cot nape. Wu hyeneste yo wo m-nom à ba hun-ne un nap. Komo wua topo wo.”

*O-kwum n-Ton shir
(Ruka 12:33-34)*

¹⁹ Yeso zeeru komo, “Taase no karakse hi un no o-kwum un hono o-dak á. Be-de yege-ren m-shebe ne he o m-naas à kane n-dak. Be-de komo hyow-ne he m-cow ye hiw yo no esse à.* ²⁰ Se de no karakse hi un no o-kwum n-Ton shir, rii-yo ro kashi be-de Shir à. Be-de ren m-shebe ne a hoks o m-naas á, komo hyow-ne a hoks m-cow ye hiwit ur-hyow á. ²¹ Nom kaane remen be-de kwum-o ru ro à, kane hur-ur du ro.”

*Pitirra-de o-wur
(Ruka 11:34-36)*

²² Yeso zeeru, “Yish-ye ro ur-pitirra de o-wur, urege yish ru ro kerker, kap un wur-o ru oa shi

Ş **Bqr-qs cind:15** 6:14-15 Hyen komo: Mark 11:25. * **Bqr-qs cind:19** 6:19 Hyen komo: Yaku 5:2-3.

m-cecar ne. ²³ Amba ʉrege yish ru rɔ kerker á, wɔa hyen ʉr-bon ne á. Ya rɔ ʉntʉn wʉ rɔ n-me o-comb à. ʉrege cecar-mɔ depe o nom à mɔ rɔ kon á, ashi n-me o-comb o ka o rɔ.”

²⁴ Yeso zeeru, “Yatt ko-guw-wʉ he m-hoks ʉn nome ʉn hun-ne yoor m-guw da-o gaan á, kɔ wʉ cʉn wan-gaan wʉ yage wan-gaan, kɔ wʉ es ʉn wan-gaan wʉ yo'og wan-gaan, kaane o komo yatt bɔ nɔ he m-nom nɔ cʉnʉt Shir ʉn hwor ne á.”

Sher be-de ʉn Shir
(Ruka 16:13; 12:22-31)

²⁵ Ka da-de Yeso zeeru, “Remen kaane me nɔ m-rure, taase nɔ ryegen bɔ nɔ he nekete m-hoog à, ʉntʉn rii-yo nɔ he m-re, kɔ yo nɔ he m-swɔ à, kɔ komo bɔ nɔ he m-nom nɔ kumut rii-yo m-cɔp ʉn wur-ʉt nɔ á. ¿Hoog-m mɔ arag rii-yo m-re á? ¿Komo wur-o jiish saw-to nɔ he m-cɔp á?”

²⁶ Yeso zeeru, “Gwot nɔ de yege-no. Ye ʉr-go á, ye rɔ ne m-ce á, ye m-kamas ʉr-byo á. Kap ʉn kaane ne Tato na wʉ n-Ton wʉ rɔ ye m-reegte. ¿Shir wʉ jiish nɔ m-con deen arge bɔ wʉ cone ye á? Remen kaane Shir a 'ye nɔ rii-yo m-re yo nɔ cone à. ²⁷ ¿Wan wʉ ne be ʉn nɔ regen-o ʉn wʉ he hoks m-gu ho-to ʉn mar-mɔ ʉn wʉ woosune?”

²⁸ Yeso haaru co m-zee, “Nɔ ryegen ʉn saw-to nɔ he m-cɔp á. Gwot nɔ mok-to o-kot bɔ to rɔ m-bɔ'ose à, to rɔ m-senge kɔ m-ce ʉt-gund á.

²⁹ Amba kap ʉn kaane ne, me nɔ m-rure kɔ ko-Gwomo **Suremanu** myet ʉn gwomo-to ʉn wʉ ne, wʉ nom geger-to wo'e ʉntʉn kɔ o-gaan be-de ʉn to á.† ³⁰ ¿ʉrege har Shir rɔ m-nome ʉn gwɔ-se

† **Bɔr-ʉs cind:29** 6:29 Hyen komo: 1Gwm 10:4-7; 2Nom 9:3-6.

o-kot ʊt-geger tɔ rɔ kanɛ caanɛ, m-buk a tʊks tɔ à, yagunte nɔ? Nɔ m-sher be-de ʊn wʊ deen á!

³¹ “Remen kaanɛ taase nɔ ryegen nɔ zee, ‘¿Ya nɛ tɛ he m-rɛ? ¿Kɔ ya tɛ he m-swo?’ Kɔ komo, ‘¿Ya tɛ he m-cɔp?’ ³² Taase nɔ warag ʊntʊn yɛ nape Shir á. Yɛ rɔ ʊn hoob-o ʊn se ka rem-se. Tato nɔ wʊ n-Tɔn wʊ nepstɛ nɔ ʊn hoob-o ʊn ka rem-se kap. ³³ Amba rii-yo jiishe à ʊr-takan yo ka, hoob nɔ gwɔmo-tɔ ʊn wʊ, komo nɔ she'et kashi ʊr-she'et de ʊn wʊ bɔ wʊ cɔnɛ à. Ka da-de, wʊa 'ye nɔ ka rem-se kap.

³⁴ “Remen ʊn kaanɛ, taase nɔ ryegen remen m-buk. Remen ho-de ʊn buk-de roon ʊn gon cɔn-mɔ ʊn de nɛ. Regen-o ʊn caanɛ bɔ'ossutu nɔ remen caanɛ.”

Bɔr-ʊs ta'voor

Nɔ piishe hun-nɛ ʊt-ma á

(Ruka 6:37-38,41-42)

¹ “Nɔ piishe hun-nɛ ʊt-ma á, taase a piishi nɔ. ² Nɔ nak bɔ nɔ piishe hun-nɛ à, kaanɛ Shir he nɔ m-piishe. ʊrege nɔ me'esute hun-nɛ ʊr-bon nɛ, Shir a me'esu nɔ ʊr-bon nɛ. Amba nɔ me'esɛ hun-nɛ ba ʊr-bon kaanɛ Shir he nɔ me'esɛ ba ʊr-bon.*

³ “¿Ya o rotte gwɔt ʊn ya o-gwo yo rɔ n-me ʊn yish-ʊr ɔr ru à, amba wɔ hyan cik-o rɔ ʊn de ma ru yish-de? ⁴ ¿Kɔ komo re nɛ o he m-nɔm o zeet ɔr ru, ‘Yage ʊm hʊssutu wɔ ya gwo-yo rɔ n-me ʊn yish ʊn du à,’ wɔ kaanɛ o-cik nɛ ʊn de ma ru yish-de? ⁵ Wɔ ko-ya-o-shepe! Hʊssusse cik-o rɔ

* **Bɔr-ʊs ta'voor:2** 7:2 Hyen komo: Mark 4:24.

n-me un yish ru à, remen o hyenet cas bō o he m-husse un or ru ya o-gwo yo rō n-me un yish-de un wu à.”

⁶ Yeso zeeru, “Nō ya'as yege-wō rem-se Shir se ba m-kukop á. Urege nō nomog kaane, yea waktune ye hogussu nō m-hoog. Nō jorbe yege-arede saw-to un hwor á! Yea yawag ka saw-to us-na se un ye.”

*Kon nō us-kon, nō hoob, nō ko'ot ish
(Ruka 11:9-13)*

⁷ Yeso zeeru, “Sengu nō kon-se Shir rii-yo nō cone à, wua 'ye nō. Sengu nō hoob-o rii-yo nō cone à, Shir a 'ye nō. Sengu nō ko'ot un ish, Shir a tikshi nō. ⁸ Remen kap wu kone à, wua kum be-de Shir. Myet wu hōbe be-de Shir à, wua kum. Komo kap wu ko'ote ish à, Shir a tiksū wu.

⁹ “¿Kō, wu ken wu rō kon be-ur nō tat-ne, wu he urege wà un wu konog wu rii-yo m-re, wua ya'as wu ur-ta'ar? ¹⁰ ¿Kō wan-gaan be-ur nō tat-ne urege wà un wu konog wu o-jan, wua ya'as wu o-hwo? ¹¹ Nomog nō yege-yo-ye nō nak bō nō he m-'ya un yakar nō rem-us so-se à. Yagunte Tato nō wu n-Ton shir, ai wua 'ye yan-kon-se un wu rem-us so-se!” ¹² Yeso zeeru, “Myet bō nō cone hun-ne nomo nō à, se nō nomotu ye kaane, remen o ka o rō **karamsa-o Mosa** un yoos-de un **yan-Rwqr un Ma-to Shir** ne n-ga.”†

*O-ish rek-o un ish-o caari-ne
(Ruka 13:24)*

† **Bqr-qs ta'yoor:12** 7:12 Hyen komo: Ruka 6:31.

¹³ Yeso zeeru, “Cow nõ un gwõmo-to Shir un ish-o rek-o. Remen cow-yo rõ m-ha be-de m-mar à un ka ish-o ne rõ m-hõob ne. Komo ya-m-dõre un ka cow-yo rõ deen. ¹⁴ Amba ish-o rõ m-ha be-de un hõog à, rek-o o. Cow-yo un o komo rõ m-'ya ur-kõob de m-dõre. Yan-dõre-mõ un yo komo ye rõ deen á.”

*A m-nap o-'yo un gõn mat-de un yo
(Ruka 6:43-44)*

¹⁵ Yeso zeeru, “Nõm nõ ja be-de un **yan-Rwõr un Ma-to Shir** ye ut-bõ. Ye rõ m-haan be un nõ un sha-mõ un yege-ca ye rõ m-naas á. Amba un hur-de un ye, ya ye rõ untun yege-dur, ye rõ un hõge un mer deen à. ¹⁶ A m-kum un yakar-ye m-rum un 'yo-yo o-yokor á, ko ne ut-heye un 'yo-yo gõg á. Kaane komo rõ be-de un hun-ne, un gõn she'et-de un ye, de ye rõ ur-she'et à, nõ he ye m-nap. ¹⁷ Kaane komo kõ yo ke kashi-o 'yo-yo yoa met yakar-ye ur-bon, 'yo-yo un ba ur-bon komo yo met yakar-ye ba ur-bon. ¹⁸ Bõ 'yo-yo ur-bon yoa hoks m-mat un yakar-ye ba ur-bon á, kaane komo 'yo-yo ba ur-bon yoa hoks m-mat un yakar-ye ur-bon á. ¹⁹ Kap 'yo-yo yage mat un yakar-ye ur-bon à, hun-ne a saag yo a jorbõ o-ra.‡
²⁰ Remen kaane nõ hette m-nap un **yan-Rwõr un Ma-to Shir** ye ut-bõ un bu-yo rem-se ye m-nõm à.”§

*Më wet nõ m-nap á
(Ruka 13:25-27)*

‡ **Bõr-qs ta'yoor:19** 7:19 Hyen komo: Mati 3:10; Ruka 3:9.

§ **Bõr-qs ta'yoor:20** 7:20 Hyen komo: Mati 12:33.

21 Yēso zēerū, “Ba myet-o ūn hun-nē yē rō mē m-zēē ‘Gos-wū, Gos-wū à,’ yē he m-cow ūn den-o ūn Gwomo-to o-Shir* á. Sē de yē nome rii-yo Tato re wū n-Tōn shir cone à. 22 Ūn ho-de piish ūt-ma, hun-nē deen yea zee mē, ‘Gos-wū! Gos-wū! Tē rworog Ma-to Shir ūn jin ūn du! Tē ruut **ya-ut-kot** ūn jin ūn du! Komo, tē nom rem-se ūt-hyat ūn jin ūn du.’ 23 Ka da-de man zee yē, ‘Mē wēt nō m-nap á. Inē nō be ūn de, nō yan-men-ūt jaas-to.’† ”

*Hun-nē nen yoor ya-ut-ma to ut-kur
(Ruka 6:47-49)*

24 Yēso zēerū, “Remen kaanē, wū hoge ka ma-ūt re to à, wū nom komo bō ūm zee à, wūa warag ūntun ko-ya-ūs-weer wū ma'e hur-o ūn wū n-tē o-ta'ar à. 25 Bō kem caari hyeete à, mar-ūt shiirū m-hō. Yo-m indundurū mō tamurū ká hur-o. Amba ká hur-o he á, remen ká net-wū maag o n-tōn o-ta'ar. 26 Myet bō ūn wū hoge ma-ūt re à, komo wū yage m-nom bō ūm zee à. Ya wū rō ūntun wū ken ko-raag-wū, wū ma'e hur-o ūn wū n-tē m-hyereg à. 27 Bō kem caari hyeete à, mar-ūt shiirū m-hō, yo-m indundurū mō tamurū ká hur-o. Komo kap mō ūn ká hur-o heerū, he-de ūn diniyo komo!”

Gwomo-ut Yēso

28 Bō Yēso komte rwor ūn ka rem-se à, morog-de ūn hun-nē yē hoge wū à, yē bopurū o-nu ūn cow-yo wū yoosutū yē à ūn rem-se wū yoose yē nē à. 29 Yē ūn zēē kaanē, remen Yēso yoosu yē

* **Bqr-qs ta'yoor:21** 7:21 ūt-Girik: Gwomo-to n-Tōn. † **Bqr-qs ta'yoor:23** 7:23 Hyen komo: Bōng 6:8.

bɔ yan-Yoos-de ʉn **karamsa**-o **Mosa** rɔ m-yoos á. Wʉ yoosʉtʉ yɛ ʉntʉn nɛt-wʉ kumne ʉt-gwɔmo be-de Shir à.‡

Bɔr-ʉs eer

Yɛso taasute nɛt ʉt-cim
(*Mark 1:40-45; 5:12-16*)

¹ Bɔ Yɛso kyergunte n-ton ʉr-haag à, hun-ne deen dɔrurʉ wʉ. ² Wʉ ken ko-**cim**-wʉ, haaru be-de ʉn wʉ, wʉ kwʉkturʉ ʉn co-o ʉn wʉ. Wʉ zeeru, “Gos-wʉ, ʉrege o conog, wɔa hoks me m-taase ʉn gom re.”

³ Yɛso tabburʉ kom-o ʉn wʉ, wʉ ci'urʉ ká net-wʉ. Komo Yɛso zeeru, “ʉm conog, gom ru te.” Ba ʉn rem káne, **cim**-tɔ ʉn wʉ ta'e. ⁴ Ka da-de Yɛso zeeru wʉ, “Wɔ jar o rure nɛt bɔ nɔme á. Amba neke, o kute wan-**Cow ʉn kon-se Shir**, wʉr-o ru taag. Komo o **seke ʉr-seke** bɔ **karamsa**-o **Mosa** zee à. Nɔm kaane remen o kututɛ hun-ne ʉnze **cim**-ʉt ru taag.”*

Yɛso taaste gom-o ʉn wà-wʉ
ʉn wʉ ken ko-karma-wʉ ko-Roma
(*Ruka 7:1-10; Yoha 4:43-54*)

⁵ Bɔ Yɛso cʉwte ʉn bɔ-o o-Kapanahum à, wʉ ken caari-wʉ ʉn ko-karma-wʉ ʉn **Roma**-ne, wʉ haanurʉ be-de ʉn Yɛso. Wʉ konurʉ wʉ, wʉ zee, ⁶ “Gos-wʉ, me ʉn ko-ya-m-guw ne wan-campo wʉ piishe á. Wʉ rɔ o-hur domb, wʉ rɔ m-hoks m-nukte á, wʉ rɔ m-swɔ ʉr-koob deen.”

‡ **Bɔr-ʉs ta'oor:29** 7:28-29 Hyen komo: Mark 1:22; Ruka 4:32.

* **Bɔr-ʉs eer:4** 8:4 Hyen komo: Rewi 14:1-32.

⁷ Yeso zeeru wu, “Man habe, um taasute wu gom-o un wu.”

⁸ Ko-caari-wu un ko-karma-wu un **Roma**-ne shasuru Yeso, “Gos-wu, me bo'os o habe un hur-o re á, amba nom ut-ma temb, gom-o un wan-guw-m re a te. ⁹ Remen me un ce re un kus-o un gwomo-to un ye ken ye um ro, komo me un karma-ne un kus-o re. Me m-zee un wan-gaan, ‘Neke, o nom kàane,’ wu neke. Wu ken komo me m-zee, ‘Haan,’ wu argu m-haan. Um zee ko-guw re, ‘Nom yo ká kàane,’ wu nomuru.”

¹⁰ Bɔ Yeso hogute kaane à, wu bopuru o-nu. Wu zeeru yan-neke-mo un wu, “Nip-o me no m-rure, ko n-me un dak-o o-**Isra** me tak m-kum wa-m-sheer m-'wons ne untun wu ka á. ¹¹ Me no m-rure hun-ne deen ye ro **Yahuda**-ne á yea haan so ur-horan, ur-horim ne rwuun-mo un to ken dak-to. Ye she'ette ye reet o-biki be-ur gaan un **Ibrahi** ne un **Ishaku** ne un **Yakubu** ne un **Gwomo-to Shir**.†‡ ¹² Amba Shir a jorbu no n-me o-comb no ye depete no wakte hun-ne ye un wu à, amba no yage. Kane no he us-kan un haw-se un yin-ne.”§

¹³ Ka da-de Yeso zeeru ka caari-wu un ko-karma-wu un **Roma**-ne wu, “Neke jo o-hur, gom-o un ko-guw ru a te bɔ o shere à.” Ba un rem, wur-o un ko-yan-guw-mo un wu taaru.

*Yeso taasute moon Bitrus ne gom
(Mark 1:29-31; Ruka 4:38-39)*

¹⁴ Bɔ Yeso cuwte un hur-o Bitrus à, wu 'wosuru ko-moon Bitrus ne'a wu ro domb, wur-o dengute

† **Bɔr-ɔs eer:11** 8:11 Gwomo-to n-Ton o-shir. ‡ **Bɔr-ɔs eer:11** 8:11 Hyen komo: Ruka 13:29. § **Bɔr-ɔs eer:12** 8:12 Hyen komo: Mati 22:13; 25:30; Ruka 13:28.

wu o-ra. ¹⁵ Yeso ci'uru kom-o un wu, ka gom-o dossuru. Wu inuru wu nomoru ye rii-yo m-re.

Yeso taaste gom-se un hun-ne deen

(Mark 1:32-34; Ruka 4:40-41)

¹⁶ Bo rim-m nomte a, hun-ne hanturu Yeso ye **ya-ut-kot** da'e ut-hi a deen. Wu ruuturu **ya-ut-kot** un rwor ut-ma temb. Wu taasuru komo ya-us-gom gom-se un ye kap. ¹⁷ Yeso un nom to ka kaane remen a shooste rwor-m **Ishayawan-Rwor un Ma-to Shir** unze, "Wu dek swo ur-koob un na, wu taaste gom-us na."*

Ya-m-zee yea dore Yeso

(Ruka 9:57-62)

¹⁸ Bo Yeso hyente caari-de un buug-de un hun-ne keste wu gew a, wu zeeru yan-neke-mo un wu, "A pes no de ka jit-de o-mar de reeno."

¹⁹ Ka da-de wu ken **wan-Yoos-de o-karamsa** haanuru. Wu zeeru Yeso, "Wan-yoos, man doru wo myet ko ke so o ha'e."

²⁰ Yeso zeeru wu, "Ege-ruug ro un wu-to un ye ne, yege-no komo un be-to un rew-mo un ye ne. Amba me **Wa-wu un net**† mett be-de m-rew a."

²¹ Wu ken wu n-me un yan-neke-mo un wu zeeru wu, "Gos-wu, yage um he um jukt tato re to kon da-o wu mere. Ka da-de um haanuru, um doruru wo."

²² Amba Yeso zeeru wu, "Dond me, o yage margan-ne ye o-kukt, ye jukt or un ye un margan-ne."

* **Bqr-qs eer:17** 8:17 Hyen komo: Isha 53:4. † **Bqr-qs eer:20** 8:20 "Wa-wu un net," con-de de Yeso ro hi un de un wu a.

*Yeso kangsutɛ yo-mɔ ɔn kem
(Mark 4:35-41; Ruka 8:22-25)*

²³ Ka da-de Yeso cɔwɔrɔ hat-ɔ m-hɔ, yan-neke-mɔ ɔn wɔ dorɔrɔ wɔ. ²⁴ Ka da-de yo-mɔ m-'wɔns indundurɔ o-mar har hɔ-m ro m-daan mɔ rɔ m-cɔw n-mɛ o-hat, amba Yeso ro káne, wɔ ro m-rew. ²⁵ Yan-neke-mɔ ɔn wɔ haaru, yɛ 'yonsurɔ wɔ. Yɛ zee, "Gɔs-wɔ, gu tɛ, hɔ-m a re tɛ!"

²⁶ Yeso zeerɔ yɛ, "¿Remen yan nɔ hogutɛ o-gyer kaane? Nɔtt m-sheer be ɔn de deen á." Ka da-de wɔ inurɔ, wɔ teprurɔ ká yo-mɔ ɔn ká samɔ nɛ, kap ɔ ɔn ká be-de resurɔ ceen.

²⁷ Ká hun-nɛ bɔpurɔ o-nu, yɛ zeerɔ hi ɔn de ɔn yɛ, "¿Yan gon net-wɔ nɛ wɔ ka, wɔ rɔ har m-sa m-yo nɛ mɔ rɔ wɔ m-nome o-dɔrotte?"

*Yeso dossutɛ hun-nɛ ya-ɔt-kɔt
(Mark 5:1-20; Ruka 8:26-39)*

²⁸ Yeso ɔn yan-neke-mɔ ɔn wɔ nɛ, woɔrɔ ɔn de ká jit-de o-mar ɔ o-Gariri de. Ha-mɔ ɔn dak-ɔ o-Gadarenes. Ka da-de hun-nɛ yoor-yɛ **ya-ɔt-kɔt** rɔ m-rangse à rwuunurɔ n-mɛ ɔs-saag, yɛ kawnurɔ Yeso nɛ. Yɛ waktɔssutɛ rii-yɛ o-gyer ba m-sɔk har ma yatt-wɔ rɔ m-dɔre ɔn ka cɔw-yo á.

²⁹ Yɛ kangsurɔ Yeso, "**Wà-wɔ Shir**, ¿ya o cone ɔn tɛ nɛ **ya-ɔt-kɔt**? ¿Kɔ wɔ ɔn haan o ye'et tɛ ɔr-kɔɔb cin ba da-ɔ ɔn woɔn ɔ Shir esse à?"

³⁰ ɔn co-ɔ ɔn yɛ hiin, de ken caari-de ɔn kur-de ɔn yege-arede ro kon, yɛ ro ɔt-re. ³¹ Ká **ya-ɔt-kɔt** yɛ konurɔ Yeso, yɛ zee, "Wɔ ruutu tɛ be-de ɔn ka hun-nɛ yoor-yɛ, o yage tɛ cɔwɔt ɔn ká kur-de ɔn arede de."

³² Yeso zeeru ká **ya-ut-kot** ye, “To, neke no.” Ye ruuru be-de un ká hun-ne yoor-ye, ye cowuru n-me un yege-arede. Un gyept-o un yish, kur-de un arede nupuru us-rek ye yirugburu, ye heburu n-me o-mar. Ho-m reeru ye. ³³ Bo yan-gut-de un arede hyente kaane à, ye somuru cow-mo o-bo be-de den-to un ye ro à. Ye rururu hun-ne rii-yo kore à. Komo ye rururu hun-ne yo kore un ká hun-ne yoor-ye ne à, ye ro un **ya-ut-kot** ne à. ³⁴ Myet-mo un hun-ne ye o-bo rwuunuru hyan-o Yeso. Bo ye hyente wu à, ye konuru wu, wu ru un dak-o un ye.

Bor-ɔs jero

*Yeso taaste gom-o ko-ryam
(Mark 2:1-12; Ruka 5:17-26)*

¹ Yeso cowuru hat-o m-ho, un yan-neke-mo un wu ne. Ye pasuru Mar-o o-Gariri, ye cowuru o-Kapanahum bo-o un wu. ² Ye ken hun-ne ye hanturu Yeso ko-ryam. Wu ro domb o-karanga, wu ro m-hoks un nukt un wur-o un wu á. Yeso napuru ká hun-ne ye shereste unze Yeso a hoks taase un wu ká gom-o. Yeso zeeru ká ko-ryam-wu, “Wan-yen de, wo jar o-regen á, a sokste **ba'as-ut ru!**”

³ Bo ye ken **yan-Yoos-de o-karamsa** ye hoge káane à, ye zeeru or un ye ne, “Ka net-wu ro ut-ma sa o zee wu ro Shir.”

⁴ Amba Yeso nepste barag-se ro un hur-de un ye à. Wu zeeru ye, “¿Remen yan o notte un barag-ɔs yo-se un hur-ut no káane? ⁵ ¿Ya jiishe kupse, um zee, ‘Um sokste **ba'as-ut ru,**’ ko a zee,

‘Ine o hewwe ʉr-hew?’ ⁶ Man kutu no ʉnze, me **Wà-wu ʉn net** ro ʉt-gwomo ne to ʉn soks ʉt-**ba'as** ʉn hono o-dak.” Ka da-de, Yeso zeeru ko-ryam, “Ine eso, o mos karanga-o ru, o ji o-hur.” ⁷ Ká net-wu inuru pee, komo wu ji'uru ʉn hur-o ʉn wu. ⁸ Bɔ morog-de ʉn hun-ne hyente kaane à, ye hoguru o-gyer. Ye bomuru Shir, wu ya'e net gon ka gwomo-to à.

Yeso ak Matiyos

(Mark 2:13-17; Ruka 5:27-32)

⁹ Bɔ Yeso reete co ʉr-hew à, wu hyanu wu ken ko-**yan-goks ʉn tar** wu. Jin-de ʉn wu Matiyos. Wu ro tara be-de ʉn goks ʉn tar. Yeso zeeru wu, “Dond me, o warag wan-neke-m re.” Matiyos inuru, wu doruru Yeso.

¹⁰ Bɔ ho-ʉr warge so m-rim à, Yeso reeru rii-yo m-re ʉn hur-o Matiyos. Yan-goks ʉn tar ʉn **ya-ʉr-ba'as** ne deen, ye she'eturu be-ʉr gaan ʉn Yeso ne ʉn yan-neke-mo ʉn wu ne. Ye reeru be-ʉr gaan ʉn Yeso ne. ¹¹ Bɔ **Parisa**-ne hyente káane à, ye zeeru **yan-neke-m Yeso**. “Udepe ko-yan-yoos-ʉr no re rii-yo m-re ʉn **yan-goks ʉn tar** ne, ʉn **ya-ʉr-ba'as** ne á.”*

¹² Bɔ Yeso hogute to ka à, wu zeeru, “Yan-ba-ʉs-gom ro ʉn hoob-o ko-ya-ʉs-baat á, se de ya-ʉs-gom ye ro m-hoob ʉn ko-ya-ʉs-baat. ¹³ Neke no ceker rii-yo Shir cone à, da-o wu zee, ‘Um conog hun-ne hoge 'won-ʉr or re ʉn ye ne, ba ye **seke** me ʉt-gut á.’† ” Yeso zeeru, “Me ʉn haan remen

* **Bɔr-ʉs jero:11** 9:10-11 Hyen komo: Ruka 15:1-2. † **Bɔr-ʉs jero:13** 9:13 Hyen komo: Mati 12:7; Hose 6:6.

kashi un hun-ne á, amba remen ya-ut-**ba'as** o um haante.”

*O-cot be-de un nom o-swoot
(Mark 2:18-22; Ruka 5:33-39)*

¹⁴ A kane yan-neke-m **Yohana** Wa-m-**Yo'os un hun-ne m-ho** haanuru be-ur Yeso. Ye zeeru wu “Te un **Parisa**-ne ne ro un nom o-**swoot**, ¿ya rwo'e yan-neke-m ru rotte m-nom o-**swoot** á?”

¹⁵ Yeso shasuru ye, “Nay-ne ye un ko-ya-ut-ge ro o-zak ne da-o ko-ya-ut-ge ro be-ur gaan un ye ne à. Amba ujime hun-ne a dek ko-ya-ut-ge a yagu ye m-zar. U kore kaane ka da-o ye he tuk-mo ut-men ye nom o-**swoot**.”

¹⁶ Komo Yeso zeeru, “Hun-ne ro m-nom un dap-de un ur-matuku ur-ut un gund-ur pu-de á. Urege ye nomog, gund-ur pu-de a swutme de yiish ur-ut arge-mo n-ga.

¹⁷ “Komo, yatt net-wu ro m-duus ke-m pu-mo n-me un tur-o o-ka o-ut á. Remen ka tur-o o-ka o-ut oa buuge remen 'wons-mo un ka ke-mo, ka ke-mo moa ukse komo tur-o o-ka buugse. Ke-m pu-mo, hun-ne ro mo duus n-me un tur-o o-ka o-pu o un kaane, hun-ne yea taage ko gaan n-me o-tur o-ka ko m-ke á.”

*Wà Jaros un
ne'a-wu hyo-m mo m-du ne à
(Mark 5:21-43; Ruka 8:40-56)*

¹⁸ Yeso ro ye m-rure ut-ma kane, se wu ken un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir** haaru be-ur Yeso wu kwukturu un co-o un wu. Wu zeeru, “Wà re wan-ne'a marag m-moka m-moka, amba

wɔ haabe hur-o re, wɔ ci wu ɔn kom-ɔt ru, wɔa hoks wu m-'yons, wɔa ine ba ɔn gom.”

¹⁹ Yeso inuru ɔn yan-neke-mo ɔn wu ne, ye doruru tato-o ɔn ka wa-wu. ²⁰ Ye ro m-neke wu ken ne'a wu, ko-yan-gom donduru Yeso n-jim. Wu nomog hak-ɔs op ɔs-voor hyo-m ro m-du. Wu woonuru ɔn jim-de ɔn wu, wu ci'uru riib-yo ɔn matuku-ur Yeso. ²¹ Wu ɔn nom kaane remen wu zeeg n-me ɔn hur-de ɔn wu, “Urege um ci'ig matuku-de ɔn wu cot gom re a te.”

²² Bo Yeso byandute à, wu hyanu ka net-wu. Wu zeeru, “Wo ryegen á wa re o, Shir taaste gom ru remen o shereg wɔa taas o.” Gom-o ɔn wu taaru kane.

²³ Bo Yeso tuwte hur-o ɔn ka wan-co-wu ɔn **Yahuda**-ne wu à, wu hyanuru ya-m-huru ur-ku ɔn morog-de ɔn hun-ne ne ye ro ɔn dum-to m-mar. Buug-de hun-ne ro o-zaaz. ²⁴ Ka da-de wu zeeru ye, “Ine no kane! Ka wan-ne'a-wu, wu mar á, rew-mo wu rotte.” Amba ka hun-ne ye nemsuru wu nemes-to o-yo'og. Ye sher be-de ɔn wu á, remen ye nepse ka wa-wu mereste. ²⁵ Yan-den-o ɔn ka wa-wu ruuturu ye n-do. Yeso cowuru ɔn kuke-o ɔn ka wa-wu. Yeso shipuru kom-o ɔn ka wan-ne'a-wu, wan-ne'a inuru! ²⁶ Ka hun-ne ye taknuru rwor ɔn ma-to ka wan-ne'a-wu, wu Yeso 'yonse m-mar à, har ka ma-to semuru kap n-me ɔn ka dak-o.

Po-ne voor kumug o-hyan

²⁷ Bo Yeso peste ɔn co hiin à, po-ne voor doruru wu ɔs-eeg, “Wa ko-Gwomo **Dawuda** hoge 'won-ur te!”

28 Bɔ Yeso cɔwte ɔn ɔ ken hur-ɔ à ka pɔ-ne ye yoor haaru be-de ɔn wu. Wu zeeru ye, “¿Nɔ shereg m-'wɔns ne man hoks taas ɔn gom nɔ?”

Ye zeeru wu, “Eba, Gɔs-wu ɔ.”

29 Ka da-ɔ, Yeso ci'uru yish-ye ɔn ye. Wu zee, “Remen sher-m nɔ, man taas gom nɔ.” 30 Yish-ye ɔn ye upsuru. Ka da-ɔ Yeso ka'agu ye m-sok ne wu zee, “Nɔ rure net yo nome á.” 31 Amba ye ruuru, ye zeeru m-rwor ɔn ma-to ɔn wu kɔ kene ɔn ká dak-ɔ.

Yeso taaste gom-ɔ ut-'katɔ

32 Bɔ ye zette ru-mɔ ka à, hun-ne hanturu Yeso wu ken campo-wu. Ko-**ya-ut-kot** weneg wu tep.

33 Yeso ruuturu ko-**ya-ut-kot**, ka wu ro ɔn hoks m-teper á, ka da-ɔ wu ciruru tep. Morog-de ɔn hun-ne bopuru nu-se ɔn ye. Ye zeeru, “Te wet m-hyan ɔn yo ken rii-yo untun kaane n-me ɔn dak-ɔ **Isra**-ne á.”

34 Amba **Parisa**-ne zeeru, “Un beeb-de ɔn **ko-Gwomo-wu ɔn ya-ut-kot** wu ro m-ruute ɔn hun-ne **ya-ut-kot**.” †

Yeso hogute 'won-de ɔn hun-ne

35 Bɔn kane, Yeso doruru myet ɔ ut-bo ɔn ye ro n-me o-kot ne à. Wu ro ur-yoos ɔn kuke-to ɔn yoos ɔn Ma-to Shir. Wu ro ɔn kɔ'ote ɔn hun-ne **Ma-to m-Rerem** to ɔn gwomo-to Shir. Wu ro komo m-taase ɔn hun-ne us-gom ɔn kɔ ɔ ke gon gom-ɔ ɔn koob-de ɔn gugaaz-mɔ o-wur mɔ ne. § 36 Bɔ wu hyente hun-ne morogsute deen

† **Bɔr-ɔs jero:34** 9:34 Hyen komo: Mati 10:25; 12:24; Mark 3:22; Ruka 11:15. § **Bɔr-ɔs jero:35** 9:35 Hyen komo: Mati 4:23; Mark 1:39; Ruka 4:44.

à, wu h̄oguru 'won-de un ye, remen ye un swo ur-k̄oob. Komo wan-gwu r̄o k̄on á, untun yegeca ye r̄o ba un ko-ya-ur-gut à.* 37 Ka da-de Yeso zeeru yan-neke-mo un wu, "Hun-ne deen conog ye haan be un de, amba ya-ur-ben r̄o k̄on deen á. Ya ye r̄o untun kat-o caari-o woose m-ce à, amba ya-m-ce r̄o k̄on deen á. Ye he m-ce ye jonte o-hur á. 38 Remen kaane, k̄on no ko-ya-o-kat-wu tomon ya-m-ce ye ceete wu m-ce."†

B̄or-ʉs op

*Yeso dak yan-neke-mo un wu
(Mark 3:13-19; Ruka 6:12-16)*

¹ Yeso daaguru yan-neke-mo un wu op un yoor [12]. Wu ya'uru ye beeb-de un ruut un **ya-ut-kot** be-de un hun-ne. Komo ye taase hun-ne ko o ke gon gom-o. ² Jin-to un ka yan-Tom-ye to ka op yoor [12]. Ye Yeso aage yan-neke-mo un wu à.

Ur-takan Simon (wu a m-zee Bitrus à),
un heno un wu ne Andarawus.

Yakubu (wà Zebedi),
un hen un wu ne **Yohana**,

³ Pirip,
un Bataromi ne.
Tomas,

un Matiyos (**wan-goks un tar**),

Yakubu (wà Arupayes),
un Taddiyus ne,

⁴ Simon (ko-ya-o-**Kan'ana**),

* **B̄or-ʉs jero:36** 9:36 Hyen komo: Qog 27:17; 1Gwm 22:17; 2Nom 18:16; Izik 34:5; Mark 6:34. † **B̄or-ʉs jero:38** 9:38 Hyen komo: Ruka 10:2.

Komo ɔn Yahudas Iskariyoti ne (wɔ ya'ase Yeso ɔn kom-to ɔn yan-yage-to ɔn wɔ à).

*Yeso tomuru ká op ɔn yoor-ye [12]
(Mark 6:7-13; Ruka 9:1-6)*

⁵ Da-o Yeso tome ká hun-ne op ɔn yoor-ye à [12], wɔ ruru ye yo ka, wɔ zeeru ye, “Nɔ jar nɔ he be-de ɔn hun-ne ye rɔ **Yahuda**-ne á, komo nɔ jar nɔ cuw to ken bo-to o-**Samariya** to á. ⁶ Se de nɔ he be-de ɔn hun-ne ye o-**Isra** ye rɔ untun caye ege à. ⁷ Ha nɔ ruru ye ka ma-to unze, ‘Da-o rɔ yow yow, da-o Shir he nom ut-gwomo* à.’ ⁸ Nɔ taas ya-us-gom gom-se ɔn ye. Nɔ 'yons ye mare à. Nɔ taas **cim**-ne **cim**-to ɔn ye. Nɔ ruute hun-ne **ya-ut-kot**. Yar-mo nɔ kume, komo yar-mo nɔ he m-'ya.

⁹ “Nɔ jar nɔ dek hwor hap-o nɔ ¹⁰ kɔ ba-o ur-hew á. Nɔ jar nɔ dek matuku-ut yoor á, kɔ ut-ka'ante. Nɔ dek ko-yo ur-hew á. Remen nɔ he de m-taage ɔn kɔ rii gaan be-de ɔn ka rem-se à. Nɔ yan-senge-m re ye. Ka hun-ne ye nɔ gu'e à ye he nɔ m-'ya ɔn yo nɔ o-hoob à.”†

¹¹ Yeso zeeru, “Kɔ o ke bo-o, kɔ o-den o nɔ cowe à, hoob nɔ kashi ɔn net-wu he nɔ m-barke ɔn hur-o ɔn wɔ à. She'et nɔ ɔn hur-o ɔn wɔ har se da-o nɔ he m-arag à. ¹² Nɔ cuwe o-hur, kono nɔ ye gwugwu-mo ur-hur. ¹³ Urege ká den-o shaks nɔ, kono nɔ ye Shir 'ye ye she'et-de m-gwugwu. Amba urege ye shas nɔ á, Shir a 'ye ká den-o gwugwu-mo ur-hur á. ¹⁴ Myet bo-o yagu nɔ m-barke à, kɔ komo wɔ yage hoge ɔn ma-ut nɔ à,

* **Bor-ɔs op:7** 10:7 Gwot-o n-Ton shir. † **Bor-ɔs op:10** 10:10 Hyen komo: 1Kor 9:14; 1Tim 5:18.

kukt nɔ ká hu-mɔ dape ʉn na-ʉs nɔ à, ʉn co-ɔ ʉn ye, nɔ ru ʉn ká hur-ɔ kɔ ká bɔ-ɔ.‡ 15 Nip-ɔ me nɔ m-rure, da-ɔ Shir he piishe ʉn hun-ne kap ʉt-ma à, Shir a jiish m-hoge ʉn 'won-de ʉn hun-ne ye o-**Sodom** ʉn ye o-**Gomora** ne arge hun-ne ye ʉn ká bɔ-ɔ.”§*

*Swoog-to ʉt-Ma ʉn
koɔb-de roone ʉn co à
(Mark 13:9-13; Ruka 12:11-12; 21:12-19)*

16 Yešo haaru co ʉn nome ʉn yan-Tom-ye ʉn wu ʉt-ma. Wu zee, “Me nɔ m-tom be-de ʉn yan-men-ʉt jaas-to ʉntun yege-ca n-me yege-dur. Remen kaane nom nɔ ʉs-weer ʉntun yege-hwo, komo nɔ nom yan-ba-ʉt-naas ʉntun yege-gorop.† 17 Nom nɔ ja ʉn hun-ne ne, remen yeà heet nɔ be-de ʉn gwomo-ne, komo ye nomo nɔ ʉs-sorog ʉn kuke-to ʉn yoos ʉn Ma-to Shir ʉn pyo-se ʉn ye ne se piish ʉt-ma. 18 Rem re komo, yeà heet nɔ be-de ʉn Gwamna-ne ʉn gwomo-ne ne, komo nɔ ko'otu ye ma-ʉt re. Nɔ rure **Yahuda**-ne ʉn ye ro **Yahuda**-ne á. 19 Da-ɔ ye heetu nɔ, be-de ʉt-gwomo nɔ jar nɔ ryegen n-te ʉn gom-de nɔ he m-cep á, kɔ bɔ nɔ he m-cep á. Remen Shir a 'ye nɔ gom-to nɔ he m-cep à, ʉn ká da-ɔ. 20 Remen nɔ ye ro ʉt-ma á, Kukt-o Tato nɔ Shir ɔ he ʉt-ma be-ʉr nɔ. ɔ he nɔ m-rure ʉn yo wu cone nɔ zee à.”‡

‡ **Bɔr-ʉs op:14** 10:14 Hyen komo: Seng 13:51. § **Bɔr-ʉs op:15** 10:7-15 Hyen komo: Ruka 10:4-12. * **Bɔr-ʉs op:15** 10:15 Hyen komo: Mati 11:24; Taka 19:24-28. † **Bɔr-ʉs op:16** 10:16 Hyen komo: Ruka 10:3. ‡ **Bɔr-ʉs op:20** 10:17-20 Hyen komo: Mark 13:9-11; Ruka 12:11-12; 21:12-15.

21 Yeso haaru co m-zee, “Net-wu shere be un de á wua ya'as heno un wu, wu shere be un de à, yan-yage-to un wu ho wu. Tat-ne a ya'as yakar-ye un ye, ye shere be un de à. Yakar komo yea ya'as tat-ne un ye ne, ye shere be un de à har ye ru a hoom tat-ne un ye. § 22 Hun-ne ko kene a yagu no remen no yan-neke-m re ye. Amba bo un ye joose har ha-mo ur-kom à Shir a gu ye.* 23 Urege ye ro no m-'ya ur-koob un o ken bo-o, som no ha-mo un bo-o co. Remen nip-o me no m-rure, rii-yo no komot m-dore un bo-to o-Isra war war, me **Wà-wu un net** he mun.”

24 Yeso zee ru, “Yatt wa-m-yoos wu jiishe wan-yoose un wu á, ko komo ko-guw-wu jiishe wan-hur-o un wu á. † 25 Depete wu a m-yoose à, wu warag untun wu ro wu ur-yoos à, komo ko-guw untun wu wu ro m-nome m-guw à. Urege ye ak me ko-Gwomo-wu un **ya-ut-kot**‡, arge kaane ma yea eeg no jin-to arge to ka à. Rwõ no o-sakto hun-ne a nomo no bo ye nomo me à. Me ro gos-wu no.” §

*Wu a he m-hoge gyer-o un wu à
(Ruka 12:2-7)*

26 Ka da-de Yeso zee ru, “No hoge gyer-o un ka hun-ne ye á, remen kap rii-yo ro hokkusse m-

§ **Bõr-ús op:21** 10:21 Hyen komo: Mark 13:12; Ruka 21:16.

* **Bõr-ús op:22** 10:22 Hyen komo: Mati 24:9; Mark 13:13; Ruka 21:17; Mati 24:13; Mark 13:13. † **Bõr-ús op:24** 10:24 Hyen komo: Ruka 6:40; Yoha 13:16; 15:20. ‡ **Bõr-ús op:25** 10:25 ut-Girik: Beruzabur. § **Bõr-ús op:25** 10:25 Hyen komo: Mati 9:34; 12:24; Mark 3:22; Ruka 11:15.

moka à, hun-ne a neps yo.* 27 Komo rii-yo um ruru no ba hun-ne un hoge á, um conog no rure kowan ka rii-yo ko kene.

28 “No hoge gyer-o un hun-ne á. Yea hoks ho un wur-o no, amba yea hoks ho un hoog-m no á. Se de no hoge gyer-o Shir remen wu he m-hoks m-ho o-wur kap m-hoog ne wu jorbe un den-o o-ra. 29 Noa hoks m-o un cokro yoor nera o-gaan. Yatt ko o-gaan yo he m-mar ba un nap-o un Tato no n-Ton shir á. 30 Ay, can-se un hi-ut no ma ogse se ro be-de Shir. 31 Remen kaane, no hoge o-gyer á. Ai, be-de Shir ko wu ke be-ur no jiište kur-de un cokro.”

*M-sher be-de un Kiristi
(Ruka 12:8-9)*

32 Yeso zeeru, “Myet bo un wu rure ye ken hun-ne ye unze wu shereg be un de à, me un cere man rure Shir Tato re wu ro n-Ton à, unze ka net-wu, wu ma re wu. 33 Amba bo un wu nome she-mo un nap-us re be-de un hun-ne à, me un cere, man nom she-mo un nap-se un wu be-ur Tato re wu ro n-Ton à.”†

*Me haante m-gwugwu á se de m-dum
(Ruka 12:51-53; 14:26-27)*

34 Yeso haaru co m-zee, “No ma'as m-gwot no zee me un haan um hantute hun-ne she'et-de m-gwugwu un hono o-dak á. Me un haan remen um hantute she'et-de m-gwugwu á, se de ut-jongse.

* **Bor-ɔs op:26** 10:26 Hyen komo: Mark 4:22; Ruka 8:17.

† **Bor-ɔs op:33** 10:33 Hyen komo: 2Tim 2:12.

35 “Me Ƴn haan remen hun-ne Ƴe shere be Ƴn de á.

“ ‘Ƴea warag yan-yage-to Ƴn yan-den-to Ƴe shere be Ƴn de à.

ƳntƳn kaane:

o-Tato m-dum Ƴn wà Ƴn wƳ ne,
wan-ne'a komo Ƴn inu Ƴn wƳ ne,
Inu o-den komo Ƴn 'ew-wƳ Ƴn wƳ ne.

36 NeƳ a hyen Ƴnze yan-yage-to Ƴn wƳ,
Ƴea rwƳƳn Ƴn den-o Ƴn wƳ. † ”

37 Ƴeso zeeru, “Myet wƳ jiishe m-con Ƴn tato Ƴn wƳ ko inu Ƴn wƳ arge me à, wƳ bo'os wƳ warag wan-neke-m re á. Komo wƳ jiishe m-con Ƴn wà Ƴn wƳ wan-campo ko wan-ne'a arge me à, wƳ bo'os m-warag wan-neke-m re á. 38 Myet komo bo Ƴn wƳ a hoks dek Ƴn koob-de he m-kor remen dor re á, wƳ boos wƳ warag wan-neke-m re á. §

39 Bon wƳ cone rur Ƴn hoog-mo Ƴn wƳ à, be-de m-zee wƳ ba ko-yan-dor re wƳ á, wƳa taage Ƴn mo. Amba bo Ƴn wƳ jore hoog-mo Ƴn wƳ rem re à, wƳa kum hoog-o ba m-ta.”*

Senge-mo Ƴn kum Ƴr-'yons

(Mark 9:41)

40 Ƴeso haaru co m-zee, “Myet bo Ƴn wƳ gokse no à, wƳ gokstu me, komo myet bo Ƴn wƳ goksƳ me à, wƳ gokste Shir wƳ tomnu me à. † 41 Myet bo Ƴn wƳ gokse **wan-Rw̄or Ƴn Ma-to Shir** remen

‡ **Bor-Ƴs op:36** 10:35-36 Hyen komo: Mika 7:6. § **Bor-Ƴs op:38** 10:38 Hyen komo: Mati 16:24; Mark 8:34; Ruka 9:23. * **Bor-Ƴs op:39** 10:39 Hyen komo: Mati 16:25; Mark 8:35; Ruka 9:24; 17:33; Yoha 12:25. † **Bor-Ƴs op:40** 10:40 Hyen komo: Ruka 10:16; Yoha 13:20; Mark 9:37; Ruka 9:48.

wu **wan-Rwor un Ma-to Shir** wu à, wu kum 'yons-de un **wan-Rwor un Ma-to Shir**. Komo myet bo un wu gokse kashi un net remen wu ro kashi un net à, wu kum 'yons-de un kashi un net. ⁴² Komo myet bo un wu ya'e wan-gaan be-de un ka hun-ne ye à, ko ibitte-ur gaan-de un ho-mo m-gwugwu remen wan-neke-m re wu, nip-o me no m-rure, wu kum 'yons-de un wu be-de Shir.”

Bor-us op o-gaan

¹ Bo Yeso komte rure un yan-neke-mo un wu op un yoor [12] ka ma-to à, ka da-de, wu inuru kane wu haaru to ken bo-to un dak-o o-Gariri. Wu yoosute hun-ne komo wu ko'oturu ye Ma-to Shir.

*Yan-tom Yohana Wa-m-Yo'os
un hun-ne m-ho
(Ruka 7:18-35)*

² Ka da-o **Yohana** Wa-m-**Yo'os un hun-ne m-ho** ro ke'o, wu hoguru rem-se **Kiristi** ro m-nom à. Wu tomuru yan-neke-mo un wu be-ur Yeso ye cituru wu. ³ “¿Wo wu ka wu a zee wu roone, ko te sher yish un hor wu?”

⁴ Yeso shasuru ye, “Warag no rure **Yohana** rii-yo me m-nom à, yo no hyane komo un yo no hoge ne à: ⁵ Po-ne ro m-kum o-hyan m-moka. Ryam-ne ro ur-hew, **cim-ne** ro un kum m-porge, 'kato-ne ro m-hoge ut-ma, a m-'yons un ye mare à, komo a m-ko'ote un koob ne **Ma-to m-Rerem**.*
⁶ Shir a 'ye bo un ye yage m-warag us-ajima ne à rem re o-kwum.”

* **Bor-us op o-gaan:5** 11:5 Hyen komo: Isha 35:5-6; 61:1.

⁷ Da-ɔ yan-tɔm **Yohana** rɔ m-warag à, Yeso ciruru nome un morog-de un hun-ne ma-ut **Yohana**, wu zee, “¿Ya nɔ ha m-gwɔt o-kot? ¿Yan gon net-wu nɔ hwo o-saktɔ nɔ hyen? ¿Nɔ un ha gwɔt un net-wu rotte jaab-ɔ ut-men á, untun gwɔ-se m-seeb se yo-m mɔ m-nakt? ⁸ Ai, urege nɔ ha m-gwɔt un net-wu rotte jaab-ɔ ut-men á, ¿to yan gon net-wu nɔ ha m-gwɔt? ¿Nɔ un zee nɔa hyen net-wu cope matuku-to ur-bon? Ay, hun-ne ye un hur-ɔ un ko-Gwomo, ye rɔ m-cɔp un matuku-to ur-bon ba ye rɔ o-kot á. ⁹ ¿Remen yan ɔ nɔ heete nɔ hyenet **Yohana** o-kot? ¿Nɔ un hwo o-saktɔ nɔ hyen **wan-rwor un Ma-to Shir**? Ee, kaane ɔ me nɔ m-rure har wu jiište **wan-rwor un Ma-to Shir** à. ¹⁰ **Yohana** wu Ma-to Shir cepe ma-to un wu, be-de Shir zee Wà un wu,

“ ‘Man tom wan-tɔm re wu be wɔ co.

Wu he wɔ ja'ase o-cow rii-yo o woot.’† ”

¹¹ Yeso zeeru, “Nip-ɔ me nɔ m-rure, **Yohana** Wa-m-**Yo'os un hun-ne m-hɔ** jiište bon net-wu take m-she'et un hono o-dak à ut-gos. Amba myet un kaane ne, wu rɔ rek-wu war war un gwomo-to Shir à, wu jiište wu. ¹² Cin un da-ɔ **Yohana** Wa-m-**Yo'os un hun-ne m-hɔ** takne senge-mɔ un wu à har caane, **Gwomo-to Shir** rɔ m-bɔse n-me m-'wons. Amba hun-ne ye rɔ zang à, ye conog to m-rumus ur-beeb. ¹³ Yan-rwor un Ma-to Shir kap o-**karamsa** ne rworog cin ba da-ɔ un woon mosse un gwomo-to Shir ne, har da-o **Yohana** Wa-m-**Yo'os un hun-ne m-hɔ**.‡ ¹⁴ Komo urege ma-to

† **Bɔr-ʉs ɔp o-gaan:10** 11:10 Hyen komo: Mara 3:1. ‡ **Bɔr-ʉs ɔp o-gaan:13** 11:12-13 Hyen komo: Ruka 16:16.

ʊn ye nɔ he m-dɛk, **Yohana** wʊ a nɔmɛ ma-to ʊn wʊ ʊn zee **Ereja** he m-mʊʊn. § 15 Yage wan-tɔ-tɔ m-hoge, wʊ hogʊtɛ yo mɛ m-rwɔr à.”

16 Komo Yeso zeeru, “Man ruru nɔ rii-yo nɔ rɔ à, hun-ne ye m-mɔka. Ya nɔ rɔ ʊntʊn yakar-ye rɔ tara tara be-de ʊt-baab à, ye rɔ ʊn eeg-se ʊn yan-se'er-mɔ ʊn ye, 17 ye rɔ m-zee:

“Tɛ bu'utu nɔ dum-tɔ ʊt-ge,
nɔ yage m-hew ʊs-hew!

Tɛ huug sɛp-o m-mar,
nɔ yage m-'wɔn ʊs-'wɔn!’

18 Mɛ ʊn zee kaane remen bɔ **Yohana** haane à, wʊ rɔ ʊn nom o-**swoot** deen, wʊ rɔ m-swɔ ʊn ho-mɔ o-anab á. Remen kaane nɔ zeeru, ‘Wʊ rɔ ʊn ko-**ya-ʊt-kot** ne!’ 19 Amba da-o mɛ, **Wà-wʊ ʊn net**, mɛ m-re m-swɔ ne. Ye zeeru mɛ, ‘Gwɔt nɔ wʊ, ko-yan-moor-to m-re m-swɔ ne. Ko-nay-wʊ ʊn **yan-goks ʊn tar ʊn ya-ʊr-ba'as** ne!’ Da-o hun-ne ye nɔmɛ ʊs-barag ʊn ka rem-se tɛ m-nom à, yea nep weer-ʊs tɛ.”

*Bɔ-to yage goks ʊn Ma-to Shir à
(Ruka 10:13-15)*

20 Ka da-de Yeso ciruru hurgun hun-ne ye ʊn ká bɔ-to tɔ wʊ nomtɛ moor-to ʊt-hyat à, ʊt-gaag ba m-sɔk. Yeso ʊn nom kaane remen ká hun-ne ye yage nom **ʊr-ba'as** á. 21 “Shir a 'ye nɔ ʊr-koɔb hun-ne ye o-Korazin! Kaane komo Shir a 'ye nɔ ʊr-koɔb hun-ne ye ʊn bɔ-o o-Besayada! Remen kà rii-yo ʊt-hyat yo a nɔmɛ be ʊn nɔ à. A ro nomge yo ʊn bɔ-to o-Taya o-Sidon ne, ye roa

§ **Bɔr-ʊs ɔp o-gaan:14** 11:14 Hyen komo: Mara 4:5; Mati 17:10-13; Mark 9:11-13.

waktunɛ be-de Shir. Komo yɛ cup gund-to ʊn naasʊ-mo ʊt-mɛn, yɛ aas m-cɔw ʊn wur-to ʊn yɛ cin o-da nɛ.* 22 Amba mɛ nɔ m-rurɛ, ʊn ho-de ʊn piish ʊt-ma a jiish m-hogɛ ʊn 'wɔn-de ʊn hun-nɛ yɛ o-Taya ʊn yɛ o-Sidon nɛ arɛ nɔ.

23 “Nɔ komo hun-nɛ yɛ ʊn bo-o o-Kapanahum, taase nɔ hyen nɔ zee Shir a sɛkɛmsʊ nɔ wʊ deet nɔ n-Tɔn shir. Ayye, sugɛ-de ʊn kaanɛ Shir a jorbʊ nɔ ʊn kuub-o o-ra! Rem-se ʊt-hyat se ʊm nomɛ be ʊn nɔ à, mɛ ro nomɛ se o-**Sodom**, atɛ zɛɛg o rɔ kɔn kanɛ har caanɛ.† 24 Amba mɛ nɔ m-rurɛ ʊn ho-de ʊn piishɛ ʊn hun-nɛ ʊt-ma, a jiish m-hogɛ ʊn 'wɔn-de ʊn hun-nɛ yɛ o-**Sodom** arɛ nɔ. Remen nɔ hyenestʊ mɛ m-nom ʊn rem-se ʊt-hyat, amba nɔ waktunɛ be-de Shir á.”‡

*Haan nɔ be ʊn de
remen nɔ kumut ʊr-wʊwɛ
(Ruka 10:21-22)*

25 ʊn ka da-o Yɛso zee Shir, “ʊm bomog wɔ, o-Tato, Wan-Koyan wʊ n-Tɔn shir o-dak nɛ. ʊm bomog wɔ remen o wukutɛ ya-ʊs-weer ʊn ya-ʊs-nap nɛ. Nap ʊn ka hyat-to komo o argʊ m-rurɛ ʊn ka yɛ shɛrɛ be ʊn du à untʊn yan-yakar. 26 Kaanɛ nomo wɔ Tato re o, remen kaanɛ nomʊ wɔ m-sɔk.”

27 Bo Yɛso komtɛ ʊs-kɔn be-de Shir à, ka da-de wʊ nomurʊ hun-nɛ ʊt-ma. “Tato re, Shir ya'ag mɛ nap-se ʊn koyan. Komo yatt-wʊ napɛ Wà á

* **Bɔr-ʊs ɔp o-gaan:21** 11:21 Hyen komo: Isha 23:1-18; Izik 26:1–28:26; Jowe 3:4-8; ɛmos 1:9-10; Zɛka 9:2-4. † **Bɔr-ʊs ɔp o-gaan:23** 11:23 Hyen komo: Isha 14:13-15; Taka 19:24-28. ‡ **Bɔr-ʊs ɔp o-gaan:24** 11:24 Hyen komo: Mati 10:15; Ruka 10:12.

se o-Tato ɔ nape wu. Komo yatt-wu nape Shir o-Tato á se Wà, komo bɔ un ka hun-ne ye, ye me **Wà-wu Shir** cone wu kute ye o-Tato à, komo ye nept bɔ Shir rɔ à. §

²⁸ “Haan nɔ be un de, myet nɔ ye rɔ m-swɔ ur-koob à, komo nɔ m-senge un saw-to ɔs-nu ne un hi-ut nɔ, man 'ye nɔ ur-wuwe. ²⁹ Gɔks nɔ ma-ut re, komo nɔ yoos be un de, remen me ko-yangwugwer-mɔ ur-hi wu, wu rotte m-nu á komo noa kum ur-wuwe un hur-ur nɔ.* ³⁰ Remen ma-ut re rot rem á, komo saw-ut re tɔ rott ɔs-nu á.”

Bɔr-ɔs ɔp ɔs-yoor

*O-cot moſse un Ho-de ur-Wuwe
de un Yahuda-ne
(Mark 2:23-28; Ruka 6:1-5)*

¹ Un ka da-ɔ, Yeso un yan-neke-mɔ un wu ne ro un pa un kat-to un hyo, un **Ho-de ur-Wuwe** de un **Yahuda-ne**. Yan-neke-mɔ un wu ro un hoge un mer, ye zeeru horom un hyo, ye ro m-ti.* ² Bɔ **Parisa-ne** hyente ye m-nom kaane à, ye zeeru Yeso, “Gwɔt, yan-neke-m ru ye rɔ m-nom un ri-yo **karamsa-o** wene a nom un **Ho-de ur-Wuwe** à!”

³ Yeso zeeru ye, “Baks nɔ yo nɔ karante à, ri-yo **Dawuda** nome da-ɔ wu un or un wu ne ro un hoge un mer á. ⁴ Wu cowog un Depi-ɔ un

§ **Bɔr-ɔs ɔp o-gaan:27** 11:27 Hyen komo: Yoha 3:35; 1:18; 10:15.

* **Bɔr-ɔs ɔp o-gaan:29** 11:29 Hyen komo: Irm 6:16. * **Bɔr-ɔs ɔp ɔs-yoor:1** 12:1 Hyen komo: Kara 23:25.

Shir† wu reeru ga-de a m-pa à, de depe wu, ko or un wu ne ye re de á, se de yan-Cow un konse Shir cot.‡§ 5 Komo baks no yo no karante n-me un **karamsa-o Mosa** à, yo yan-Cow un **konse Shir** ro m-nom un **Ho-de ur-Wuwe** un **Pyo-o Shir** à. Be-de un **seke** ut-**seke** un Depi-o un Shir, ye ro m-jet o-**karamsa** o un **Ho-de ur-Wuwe**, o wene hun-ne m-senge un **Ho-de ur-Wuwe** à. Amba Shir zee ye nomog **ur-ba'as** á.* 6 Me no m-rure, wu arge **Pyo-o Shir** à, ro kanē. 7 Amba no nap rii-yo ka Ma-to Shir to ro m-rwor á, unze, 'Um jiište con un hun-ne hoge 'won-ur or ru ye ne, otte ye **seke** me **ur-seke** à.† No ro nakke yo ka, no roa zee yan-neke-m re nomog **ur-ba'as** á.‡ 8 Yan-neke-m re nom **ur-ba'as** á. Remen me **Wà-wu un net**, komo Shir ya'ag me ur-beeb um deeg yo ur-bon un yo ba ur-bon ne un **Ho-de ur-Wuwe**.”

Ko-yan-kom-o margan

(Mark 3:1-6; Ruka 6:6-11)

9 Yeso un yan-neke-mo un wu ne yaguru ká riib-o kat-o. Ye cowuru un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir** un ká be-de. 10 Wu ken net-wu ro kon kanē ko-yan-kom-o margan. Wu ro m-hoks m-nukt un ka kom-o á. **Parisa**-ne ro un hoob-o un bo ye he Yeso m-ceed à. Ye cituru wu ka cot-o, “¿**Karamsa**-o un **Yahuda**-ne ya'ag a taase

† **Bør-ús op us-voor:4** 12:4 ut-Girik: hur-o Shir. ‡ **Bør-ús op us-voor:4** 12:3-4 Hyen komo: 1Sam 21:1-6. § **Bør-ús op us-voor:4** 12:4 Hyen komo: Rewi 24:9. * **Bør-ús op us-voor:5** 12:5 Hyen komo: Qog 28:9-10. † **Bør-ús op us-voor:7** 12:7 Hyen komo: Hose 6:6. ‡ **Bør-ús op us-voor:7** 12:7 Hyen komo: Mati 9:13.

net gom un **Ho-de ur-Wuwe?**” Ye un cit ká cot-o remen ye bupt wu **ur-ba'as**.

¹¹ Ka da-de Yeso cituru ye. Wu zee, “A zee wu ken wu be-ur no ro o-ca ne o-gaan cot. Yo porumburu n-me o-kuub un **Ho-de ur-Wuwe**. ¿Ya wan ká ca-yo he m-nom?§ ¹² Wu a hus yo! Ai, net jiishte o-ca deen! Remen kaane, **karamsa-o** o wen nom un rii so-yo un **Ho-de ur-Wuwe** á.”

¹³ Ka da-de Yeso zeeru ká net-wu, “Tapan kom-o ru o-margan.” Wu tapnuru kom-o un wu. Un gyept-o un yish, o warguru untun or un o kom-o. ¹⁴ Amba **Parisa**-ne ruuru, ye tooru ut-hun, bo ye he m-nom ye hoot Yeso à.

Shoos-de un rwor un ma-ut Ishaya

¹⁵ Bo Yeso nepte yo **Parisa**-ne ro o-hoob à kaane o à, wu argu m-yage un ká be-de. Hun-ne ut-moor ne doruru wu, wu taas ye gom-se un ye kap. ¹⁶ Komo wu ka'agu ye taase ye rure ye ken hun-ne ye ma-to un wu á. ¹⁷ A un nom to ka remen a shoosté rii-yo a rwore un nu-o un **wan-Rwor un Ma-to ShirIshaya** à unze,

¹⁸ “Shir zeeg ko-yan-guw-m re wu ka, wu um daage à,

wu me m-con à.

Komo hur un de ro gwugwu un wu ne.

Man shoos wu un Kukt-o re,

komo wu ko'ot unze Shir a piishe myet hun-ne ye

un hono o-dak ut-ma bo depe à.

¹⁹ Ma-ut a sunu wu un net ne á, ko cep un ma-to ur-beeb á.

§ **Bor-us op us-voor:11** 12:11 Hyen komo: Ruka 14:5.

A hogē cor-ɔ ʉn wʉ o-zang á.

²⁰ Ko-gʉw re wan-gwu, wʉa hogē ʉr-'wɔn.

Wʉa bʉsē kang-ɔ rɔ ʉn he de m-jesē á,
Wʉa gu hun-nē yē rɔ ʉn hoks ʉn gu ʉn hi ʉn de
ʉn yē á.

Wʉa he co ʉn hogē ʉr-'wɔn
har da-ɔ rii-yo ʉr-bon rē co-ɔ ʉn yo ba ʉr-
bon à,
sē de wʉ rʉ nip-ɔ reet ʉr-ho.

²¹ Hun-nē yē ʉn hono o-dak ʉn yē rɔ **Yahuda**-nē
á,
yēa rʉ ʉr-hur ʉn jin-de ʉn wʉ.”*

*Yēsɔ ʉn Beruzabur nē
(Mark 3:20-30; Ruka 11:14-23)*

²² Yē ken hun-nē yē hanturʉ Yēsɔ wʉ ken ko-
'katɔ wʉ ko-pɔ, wʉ ro ʉn **ya-ʉt-kɔt** nē. Komo
Yēsɔ taasʉ gɔm-se ʉn wʉ kap, ʉn ruut ʉn **ya-ʉt-
kɔt** har ká nēt-wʉ tēprurʉ, komo wʉ hyanurʉ.

²³ Hun-nē kap yē bopurʉ nu-se ʉn yē, remen rii-
yo Yēsɔ nɔmē à. Yē zēerʉ hi ʉn de ʉn yē, “¿Ashi,
wʉ ka wʉ ka rɔ wà **Dawuda**† à?”

²⁴ Amba bɔ **Parisa**-nē hogʉtē rii-yo nɔmē à
ʉn rii-yo hun-nē rɔ m-zēē nē kanē à, yē zēerʉ
hi ʉn de ʉn yē, “Ay, yo rwo'e ka nēt-wʉ rotte
ʉn ruut ʉn **ya-ʉt-kɔt** à, **ko-Gwɔmo-wʉ ʉn ya-
ʉt-kɔt** Beruzabur, wʉ ya'e wʉ bēēb-de m-nɔm
káanē.”‡

* **Bɔr-ʉs ɔp ʉs-voor:21** 12:21 Hyen komo: Isha 42:1-4 (ʉt-Girik).

† **Bɔr-ʉs ɔp ʉs-voor:23** 12:23 Yē ro ʉs-barag Yēsɔ wʉ rɔ Kiristi
Mesaya. ‡ **Bɔr-ʉs ɔp ʉs-voor:24** 12:24 Hyen komo: Mati 9:34;
10:25.

²⁵ B̄o Ȳeso nepste rii-yo ȳe r̄o ʉs-barag à, w̄u zeeru ȳe, “Myet b̄o-o hun-n̄e ȳe ʉn ̄o pur̄ge be-ʉt yoor à, ȳe r̄o m-dum ʉn hi ʉn de ʉn ȳe à, ká b̄o-o, ̄oa sabur̄se hi ʉn de ʉn ̄o. Komo hur-o hun-n̄e ȳe ʉn ̄o r̄o ʉt-ween à, ká hur-o, ̄oa gos á.

²⁶ Komo c̄ow-o gaan-yo, ʉrege **ko-Gw̄omo-w̄u ʉn ya-ʉt-k̄ot** w̄u r̄o m-ruute ʉn hun-n̄e **ya-ʉt-k̄ot**, a nom ̄o ka **ko-Gw̄omo-w̄u ʉn ya-ʉt-k̄ot** r̄o hi ʉn du ʉn w̄u m-dum. ¿To re n̄e gw̄omo-t̄o ʉn w̄u he m-n̄om t̄o gost? ²⁷ ¿ʉrege ʉn beeb-ʉr **Beruzabur** m̄e m-ruut ʉn **ya-ʉt-k̄ot**, t̄o, yan-neke-m n̄o n̄e ʉn beeb-ʉr wan ȳe r̄o ȳe m-ruute? ¿ʉn beeb-de ʉn **ko-Gw̄omo-w̄u ʉn ya-ʉt-k̄ot**? Ay! Remen kaane, yan-neke-m n̄o ȳe he n̄o piishe ʉn t̄o ka ma-t̄o.

²⁸ Amba **Kukt-o Shir** ̄o ya'ʉ m̄e beeb-de ʉn ruut ʉn **ya-ʉt-k̄ot**, ashi, yo ka kututu n̄o ʉnze beeb-de Shir de ʉt-gw̄omo haante be ʉn n̄o. ²⁹ K̄o a zee komo c̄ow-o gaan-yo m-c̄ow ʉn hur-o ʉn net-w̄u ʉr-beeb a rumust̄e saw-t̄o ʉn w̄u. Se a ke'este ká ko-beeb-w̄u tokon, ka da-o a hoks m-rumus ʉn saw-t̄o ʉn ká ko-beeb-w̄u. ʉm j̄iishte **ko-Gw̄omo-w̄u ʉn ya-ʉt-k̄ot** ʉr-beeb, ̄o rwo'e mette ʉn ruute ʉn hun-n̄e **ya-ʉt-k̄ot**.

³⁰ “B̄on net-w̄u r̄o be ʉn de á, **ko-Gw̄omo-w̄u ʉn ya-ʉt-k̄ot** w̄u r̄o m-d̄ore. B̄on w̄u yagu m̄e gu ʉn hante ʉn hun-n̄e be-de Shir à, yan-se ʉn ȳe w̄u rotte.Š

³¹ “Remen kaane m̄e n̄o m-rure, Shir a hoks sokse ʉn hun-n̄e ko-yan-ḡon **ba'as-de** ȳe nome hun-n̄e à, ʉn ma-t̄o ʉn yo'og-o Shir n̄e. Amba Shir a sokse hun-n̄e ȳe nome ma-t̄o o-yo'og mosse

Š **B̄or-ʉs op ʉs-voor:30** 12:30 Hyen komo: Mark 9:40.

un **Kukt-o Shir** ne á. ³² Bon wu pyapu me à, me **Wà-wu un net** Shir a soks **ba'as-de** un wu. Amba myet wu pyape **Kukt-o Shir** à, Shir a soks wu **ba'as-to** un wu á, m-moka har ko ya nomot.”*

*O-'yo un mat-de un yo ne
(Ruka 6:43-45)*

³³ Yeso haaru co m-zee, “Yo-yo ur-bon yo ro un mat un yakar-ye ur-bon. Amba 'Yo-yo ba ur-bon komo yo maturu yakar-ye ba ur-bon. O-'yo de, un gon yakar-ye un yo atte yo m-nap.† ³⁴ No yege-hwo yo-ye, remen no ro yo-ye, no hoks cep un ma-ut so-to á. Ai, rii-yo ro n-me ur-hur à yo ro m-rwuun o-nu.‡ ³⁵ Kashi un net ro m-rwunte un rii-yo ur-bon. Net yo-wu komo wu ro m-rwunte rii yo-yo. ³⁶ Me no m-rure, kap hon un ma-to o-hwaa to hun-ne ro m-nom à, se Shir rwo'og ye ogom-de un to un ho-de un piish ut-ma. ³⁷ Un gon ma-ut ru Shir hette wo piishe ut-ma, urege o rworog rii-yo ur-bon, Shir a zee wo kashi un net. Amba urege o rworog ma-ut yo-to, Shir a zee wo **ko-ya-ur-ba'as.**”

*Ya-o-zaman ro un hoob-o o-napa
(Mark 8:11-12; Ruka 11:29-32)*

³⁸ Ye ken ye n-me un **yan-Yoos-de o-karamsa** un **Parisa**-ne zeeru Yeso, “Wa-ur-Yoos, te conog

* **Bor-us op us-voor:32** 12:32 Hyen komo: Ruka 12:10.

† **Bor-us op us-voor:33** 12:33 Hyen komo: Mati 7:20; Ruka 6:44.

‡ **Bor-us op us-voor:34** 12:34 Hyen komo: Mati 3:7; 23:33; Ruka 3:7; Mati 15:18; Ruka 6:45.

o nom yo ken rii-yo o-made yo, yo kutu te ɔnze Shir tomnu wo.”§

³⁹ Yešo shasuru ye, “Yan-men-ut jaas-to ɔn yan-ba-m-sheer ne, ye ro m-con a nomo ye o-made remen ye nept be-de Shir ɔm rwuune. Amba man nomo no o ken made-o á, se de o ma **Yunanawan-Rwor ɔn Ma-to Shir.*** ⁴⁰ **Yunana** nomog ho-ut tet, tet-m tet, n-me ɔn kut-o ɔn caari-o o-jan. Káane me **Wá-wu ɔn net** a he me m-jok ho-ut tet, m-tet, m-how ne n-dak.†

⁴¹ “Un ho-de ɔn piish ut-ma, hun-ne ye o-**Neneba** yeá ine be-ur gaan ɔn hun-ne ye ɔn kà zaman-yo ne. Hun-ne ye o-**Neneba** yeá zee hun-ne ye ɔn ka zaman-yo, ye nom rii-yo ur-bon á. Remen hun-ne ye o-**Neneba** waktunte be-de Shir ye yage **ur-ba'as** da-o **Yunana** ruru ye Ma-to Shir à. Wu jiishe **Yunana** à wu ka kàne, amba da-o no hoge ma-ut re à, no yage nom **ur-ba'as** á.‡ ⁴² Un ho-de ɔn piish ut-ma, ko-Gwomo-wu o-Sheba ne'a, wu ine be-ur gaan ɔn hun-ne ye ɔn ka zaman-yo ne, wu kutute ye, ɔnze ye nomog rii-yo ba-m-sok. Remen wu indunte ur-hew ne, remen wu hogute wu dore yoos-de us-weer de ma ko-Gwomo **Suremanu**. Wu jiishe ne **Suremanu** à wu ka kàne m-moka, amba no hoge wu á.”§

§ **Bɔr-ɔs ɔp ɔs-yoor:38** 12:38 Hyen komo: Mati 16:1; Mark 8:11; Ruka 11:16. * **Bɔr-ɔs ɔp ɔs-yoor:39** 12:39 Hyen komo: Mati 16:4; Mark 8:12. † **Bɔr-ɔs ɔp ɔs-yoor:40** 12:40 Hyen komo: Yuna 1:17. ‡ **Bɔr-ɔs ɔp ɔs-yoor:41** 12:41 Hyen komo: Yuna 3:5. § **Bɔr-ɔs ɔp ɔs-yoor:42** 12:42 Hyen komo: 1Gwm 10:1-10; 2Nom 9:1-12.

Muun-mo ʉn ko-ya-ʉt-kot
(Ruka 11:24-26)

⁴³ Yeso haaru co m-zee, “A ruute ko-**ya-ʉt-kot** ʉn wur-o ʉn net. Yo ro m-ma'as ʉt-tuw ʉn be-to ba m-ho. Yo ro ʉn hoob-o ʉn be-de ʉr-wuwe. Amba ʉrege yo kum á, ⁴⁴ ka ko-**ya-ʉt-kot** yo ro m-zee, ‘Man warag ʉn hur-o re o n-ga be-de ʉm rwuune à, ʉm she'et kane.’ Da-o yo muune yo 'wos rii ro kon á, komo yo hyanuru a wishishsute, a jamasse o-hur cas, amba net ro n-me á. ⁴⁵ Ka da-o yo haaru yo banduru **ya-ʉt-kot** nen ta'oor, ye jiiše yo m-zwom à. Kap ka **ya-ʉt-kot** ye, yea cuw, ye she'et kane be-de ʉn ka net-wu. Ur-kom, she'et-de ʉn ka net-wu dea jiish de n-ga m-yo. Kaane ma he m-wakte ʉn hun-ne ye ʉn ka zaman-yo ne yan-men-ʉt jaas-to.”

Inu Yeso ne ʉn hen-ne Yeso ne
(Mark 3:31-35; Ruka 8:19-21)

⁴⁶ Yeso ro ʉt-ma ʉn hun-ne ne ye ro be-de ʉn wu à, inu-o Yeso ʉn hen-ne ye ʉn wu ne woonuru. Ye ro eso n-do. Ye conog ʉt-ma ʉn wu ne. ⁴⁷ Wu ken wu zeeru Yeso, “Inu ru ʉn hen-ne ru ne ro eso n-do, ye conog ʉt-ma ʉn wo ne.”*

⁴⁸ Yeso zeeru ka wu ruru wu à, “¿Wan wu ne ro untun inu re? ¿Komo wan-ne ye, ro untun hen-ne re?” ⁴⁹ Wu kuturu ye yan-neke-mo ʉn wu ʉn kom-o ʉn wu. Wu zeeru, “Ye ka ye ro untun inu re ʉn hen-ne re ne. ⁵⁰ Remen kap o ʉn wu nome rii-yo Tato re wu ro n-Ton shir cone à, wu

* **Bor-ʉs op ʉs-ʉoor:47** 12:47 N-me ʉn mo ken gen-mo n-ga mo, mo rott ci kwooz-ʉt yoor ʉs-ta'oor [47] á.

r̄o heno re, wan-campo k̄o wan-ne'a k̄o komo inu re.”

B̄or-us op us-tet

*Sha-mo ut-ma mo un ko-ya-ur-go
(Mark 4:1-9; Ruka 8:4-8)*

¹ Un ká h̄o-de, Yeso ruuru cin o-hur, wu haaru, wu she'eturu un riib-o o-mar. ² Buug-de un hun-ne deen karguru, ye katu wu gew, har wu kum be-de m-she'et wu yoosutu ye á. Remen kaane wu cowuru hat-o m-ho wu she'eturu, buug-de un hun-ne ut-moor ne komo ye esuru n-riib o o-mar.* ³ Ka da-de wu yoosuru ye us-rem deen un sha-mo ut-ma, untun kaane,

“Wu ken ko-ya-o-tom wu haag o-kat remen wu goot ur-go. ⁴ Bo wu rotte ur-go à, ye ken go'-ye 'henuru n-riib un cow. Yege-no haaru, ye corguru ye. ⁵ Ye ken ye komo ye henuru un be-de m-ta'ar be-de ba m-hu deen. Ye argu m-pot hor-m-hor remen hu-mo un ká be-de ro deen á. ⁶ Bo ho-ur dakante noonho à, ye argu m-rya har ye hwo'uru, remen ye rott us-geer deen á. ⁷ Ye ken ye komo ye 'henuru n-me un yokor. Yege-yokor indunduru, ye wenuru ye m-bo'ose. ⁸ Ye ken ye komo ye 'henuru un be-de ur-bon. Ye bosuru, ye rwo'uru yish o-zungu [100], ye ken ye kwooz-ut tet [60], ye ken ye ur-kwooz un op [30]. ⁹ Kap wu ro ut-to ne to m-hoge à, wu hoge.”

* **B̄or-us op us-tet:2** 13:2 Hyen komo: Ruka 5:1-3.

*Rii-yo a cone ʊn kà sha-mo ʊt-ma
mo ʊn ko-ya-ur-go wu à
(Mark 4:10-12; Ruka 8:9-10)*

¹⁰ Yan-neke-m Yeso haanuru, ye zeeru wu, “¿Remen yan o wotte ye m-nome ʊt-ma ʊn sha-mo ʊt-ma?”

¹¹ Yeso shasuru ye, “Shir dak no, no ye shere be-de ʊn wu à, remen no hoksté m-nap ʊn yo ka. Ye shere be-de ʊn wu á, yea hoks m-nap mosse ʊn gwomo-to Shir ne á. ¹² Amba kap bon ye ro m-raag ʊt-to ʊn yoos ʊn de à, Shir a do ye ʊs-nap, komo yea kum ʊs-nap deen. Amba ka ye yage m-raag ʊt-to ʊn yoos ʊn de á, ko ka ya-o-nap yo yette ne à, Shir a rumus yo be-de ʊn ye.† ¹³ Rii-yo rwo'e mettu ye m-nome ʊt-ma ʊn sha-mo ʊt-ma à yo ro,

“ ‘Remen ko ye hyen rii-yo me m-nom à,
yea hoks m-nap bo yo ro á.

Ko ye hoge ma-ut re,

yea hoks m-nap ʊn yo me m-con á.’ ”

¹⁴ Ma-to **Ishayawan-Rwor ʊn Ma-to Shir** gene yoa kor ye à, yo korog ye. Yo ka yo Shir rure **Ishaya** wu rure **Yahuda-ne!**

“ ‘Noa senge m-hoge ʊn yo me m-zee koyanda à,
amba no hoks m-nap á.

Noa ma'as m-hyan ʊn yo me m-nom à,

amba no hoks m-nap ʊn yo um cone á.’ ”

¹⁵ Ka da-o Shir zeeru **Ishaya** mosse ʊn hun-ne ye o-**Isra-ne,**

“ ‘Me ʊn zee káane,

† **Bor-ʊs ɔp ʊs-tet:12** 13:12 Hyen komo: Mati 25:29; Mark 4:25; Ruka 8:18; 19:26.

remen hur-de un ká hun-ne ye de ro m-
 hwogon ne,
 Ye ro ut-to ne, amba ye ro m-nap un yo ye
 hoge á.
 Komo ye bitishshute yish-ye un ye,
 remen ye con ye nep yo ro o-nip á.
 A ro zeege ye yagute m-con m-nap un yo ro o-nip
 á,
 ye roa nep yo me m-nom à.
 Ye hogussute cas yo me m-rwor à,
 ye neps yo um cone à.
 Amba ye con ye nom káane á.
 Har ye waktunte be un de
 um sokste ye **ba'as-de** un ye á.'‡ "

¹⁶ Ka da-de Yeso zeeru yan-neke-mo un wu, Yo
 yo Shir zee **Ishaya**, "Shir ya'ag no o-kwum, yish
 no hyanag rem-se ut-hyat se me m-nom à. Shir
 ya'ag no o-kwum komo cin da no m-hoge un yo
 me m-rwor à. ¹⁷ Nip-o me no m-rure, **yan-Rwor**
un Ma-to Shir n-ga un kashi un hun-ne ne deen,
 ye mare cin n-ga à ro conog ye hyen rii-yo no
 hyané me m-nom à, amba ye hyan á. Komo ye
 hoge rii-yo no hoge à, amba ye hoge á."§

Yeso rworog bo
ká sha-mo ut-ma mo ro à
(Mark 4:13-20; Ruka 8:11-15)

¹⁸ Yeso haaru co ut-ma wu zee, "To, ká sha-mo
 ut-ma mo un ko-ya-ur-go wu mo ka. ¹⁹ Ka go'-ye
 he'ene n-riib un cow à, ye ro ka ye hoge ma-to
 un **Gwomo-to Shir** à amba ye nap to atte ma-to

‡ **Bor-us op us-tet:15** 13:14-15 Hyen komo: Isha 6:9-10
 (ut-Girik). § **Bor-us op us-tet:17** 13:16-17 Hyen komo: Ruka
 10:23-24.

un to á. **Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** haanuru, wu rwo'o'ru to-to ke ye un rii-yo ye hoge à. ²⁰ Ye he'ene un be-de m-ta'aru ne à, ye ro ye hoge Ma-to Shir à ye argu m-goks o-zak o-zak. ²¹ Amba ye essu to ya o-da hiin remen ye goks ka ma-to ur-beeb ne á. Da-o swo ur-koob ko us-cenene woone remen ka Ma-to Shir to, to ye gokse à ye argu m-warag jim. ²² Ye he'ene un be-de un yokor komo à, ye a hongse un hun-ne ne ye hoge Ma-to Shir à, amba barag-se un hono o-dak un con-to o-kwum ne wenuru ka ma-to m-bo'ose, har to wakturu hwaa remen con-to o-kwum. Remen kaane yea hoks m-sheer be-de un Ma-to Shir á. Ma-to Shir to rwunte o ka rii kashi be-de un ka ye ka ye á. ²³ Ye he'ene un be-de ur-bon komo à, ye a hongse un hun-ne ye hoge Ma-to Shir à komo ye bup to. Ya ye ro untun ka pot-yo rwunte yish o-zungu [100] à. Yo ken komo kwooz-ut tet [60] Yo ken komo ur-kwooz un op [30].”

Yege-kwa n-me un hyo

²⁴ Ka da-de Yeso dooru m-rure un ka hun-ne ye mo ken sha-mo ut-ma mo. Wu zeeru, “A hoks m-hongse un gwomo-to Shir un net ne wu go'e go'-ye ur-bon un kat-o un wu à. ²⁵ Amba da-o hun-ne rewesse kap à, ko-wan-yage-to un wu haaru, wu gooru yege-kwa un ka kat-o un hyo o, wu argu ut-ma un wu. ²⁶ Bo go'-ur potonte à, ye bosuru ye rwunturu yish, ka da-de yege-kwa potnuru un ce ye.

²⁷ “Guw-ne ye un ko-ya-o-kat haanuru. Ye zeeru ko-ya-o-kat, ‘Ai, go'-ye ur-bon te go'e un kat-o ru bo o zee à. To, ¿re nome yege-kwa rwunte un ka be-de?’

28 “Ko-ya-o-kat zeeru ye, ‘Wan-yage-ut re wu nome to ka.’

“Guw-ne cituru wu, ‘¿O conog te mu'ug ka kwa-ye?’

29 “Amba ko-ya-o-kat zeeru, ‘Ay, taase be-de m-mu'ug un kwa no he no mu'ug un hyo-ne. 30 Yage myet-mo un ye bo'osute be-ur gaan har da-o m-ce. Ka da-de man rure ya-m-ce, ye be m-mu'ug un ka kwa-ye, ye karakse, ye geger, a tukste, amba a kamas yege-hyo a ru un byo un de.’ ”

*Sha-mo ut-ma mo
un ya'ane-yo o-mosta*

(Mark 4:30-32; Ruka 13:18-21)

31-32 Yeso dooru ye m-rure un mo ken sha-mo ut-ma mo. Wu zee, “**Gwomo-to Shir** untun ya'ane-yo **mosta** to ro yo jiishe us-rek n-me un go kap a yo wu ken net-wu deke, wu gooru un kat-o un wu a. Yo jiishe us-rek be-de un or un yo ne. Amba da-o yo bo'ose a, yo jiishuru kap o un gugooq o-kat, yo wakturu caari-yo o-'yo, har ma yege-no ceeru ut-kur un jet-se un yo.”

Sha-mo ut-ma mo m-yist

(Ruka 13:20-21)

33 Yeso dooru ye m-rure un mo ken sha-mo ut-ma mo. Wu zee, “**Gwomo-to Shir** ya to ro untun m-**yist**. Wu ken ne'a-wu dek m-**yist**, wu wuugse un hyo-mo un hyo-ne me'es ut-tet, amba kap ka hyo-mo kutuksuru m-**yist** ne.”

Yeso muurute sha-mo ut-ma

(Mark 4:33-34)

34 Yeso yoosute buug-de un hun-ne kap ka remse un sha-mo ut-ma. Wu ya yoosu ye rii a se mosse

un sha-mo ɔt-ma ne. ³⁵ Ka to ro remen Shir shoosté rii-yo **Ishayawan-Rwor un Ma-to Shir** rwoɔɔ à unze,

“Man nome hun-ne ɔt-ma un sha-mo ɔt-ma, rii-yo hun-ne ro nakke n-ga á, cin un takan-de un hono o-dak man ru ye nep yo.”*

*Yeso rwuntute ye cas yo
ká sha-mo ɔt-ma mo un
kwa-ye n-me un hyo ro à*

³⁶ Ka da-de Yeso yaguru buug-de un hun-ne, wu cowuru o-hur, be-de wu ro ur-she'et à. Yan-neke-mo un wu, komo ye haanuru be-de un wu, ye zeeru wu, “Ruru te rii-yo ká sha-mo ɔt-ma mo un ká kwa-ye o-kat cone te nep à.”

³⁷ Yeso zeeru, “Wu go'e go'-ye ur-bon à me **Wà-wu un net**. ³⁸ Ká kat-o komo o ro hono o-dak be-de hun-ne ro m-she'et m-moka à. Go'-ye ur-bon komo ye ro yakar-ye ɔt-gwomo to Shir, ká kwa-ye komo yakar-ye un **ko-Gwomo-wu un ya-ɔt-kot** ye. ³⁹ Komo wa-ɔt-yage-wu go'e ká kwa-ye à, **ko-Gwomo-wu un ya-ɔt-kot** wu. Da-o m-ce ne, ta-de un hono o-dak de. Ká ya-m-ce ye komo ye ro **yan-tom-ye Shir**.

⁴⁰ “Ká guw-ne ye a mu'ug ka kwa-ye a do ye o-ra. Káane he m-nom un ho-de un ta-de un hono o-dak. ⁴¹ Me, **Wà-wu un net**, man tomɔn **yan-tom-ye Shir** un hono o-dak. Komo ye hulum be-de un **Gwomo-to Shir**, ko yo ke rii-yo ro m-hante m-'e **ur-ba'as** ne à, un ko wu ke kowa m-nom un rii yo-yo wu ne. ⁴² **Yan-tom-ye Shir** a

* **Bɔr-ɔs op ɔs-tet:35** 13:35 Hyen komo: Bɔng 78:2.

jorbe yan-men-ʊt jaas-tɔ ʊn kuub-o o-ra. Káne ye he ʊs-kan, ye rɔ ʊn haw-se ʊn yin-ye ʊn ye.
⁴³ Ka da-ɔ ɔ ka kashi ʊn hun-ne ye Shir gokse à he ʊs-myakt ʊntʊn ʊr-hɔ, n-me ʊn ʊt-gwɔmo tɔ ʊn Tato. Yage ko-yan-tɔ-tɔ m-hoge, wʊ hogute.”

Kwum-ɔ rɔ wukuse à

⁴⁴ Yeso haarʊ co ʊr-yoos wʊ zee, “**Gwomo-to Shir** ya tɔ rɔ ʊntʊn o-kwum ɔ a wuke n-me o-kat à, bɔ wʊ ken wʊ hyente ɔ à, wʊ jamsʊ m-wuke, remen caari-ɔ o-zak. Wʊ haarʊ wʊ baburʊ kap ɔ ʊn rii-yo wʊ rotte à, wʊ oorʊ ká kat-o.”

Ta'ar-de ʊn hwɔr

⁴⁵ “Har m-mɔka, gwɔmo-tɔ Shir ya tɔ rɔ ʊntʊn wa-ʊt-baab m-ɔ ne wʊ rɔ ʊn hoob-ɔ ʊn ta'ar-tɔ ʊn hwɔr wʊ o à. ⁴⁶ Bɔ wʊ hyente ta'ar-de ʊn hwɔr deen à, wʊ argʊ m-ha wʊ baburʊ kap rii-yo wʊ rotte à. Wʊ morogsʊ hwɔr, wʊ oorʊ de.”

Yo-ɔ ʊn ship ʊn jan

⁴⁷ Yeso haarʊ co ʊr-yoos wʊ zeerʊ, “Har m-mɔka, gwɔmo-tɔ Shir ya tɔ rɔ ʊntʊn yo-ɔ ʊn ship ʊn jan. Bɔ hun-ne jorbe ɔ n-me m-sa à, ɔ shipnurʊ yege-jan go-ʊs-go. ⁴⁸ Bɔ ɔ shiiste ʊn jan à, yan-ɕeɛb naknurʊ ɔ n-riib m-sa ʊn jan ne. Ka da-de ye she'eturʊ, ye degrurʊ jan-ye ʊr-bon, ye duusurʊ o-koor, ye uksurʊ ye rotte ʊr-bon á. ⁴⁹ Káne he m-nɔm ʊn ta-de ʊn hono o-dak. **Yan-tɔm-ye Shir** a haan ye deger, ye hurum hun-ne yo-ye n-me ʊn so-ye. ⁵⁰ Komo **yan-tɔm-ye Shir** yea jorbe ka hun-ne yo'e ye n-me ʊn ra-ɔ m-reeten, káne ka hun-ne ye he ʊs-kan ʊn haw-se ʊn yin-ne.”

Kwum-o pu-o o-ut ne

⁵¹ Yešo cituru yan-neke-mo ɔn wu, “¿No nepste tɔ ka kap?”

Ye shasuru, ye zeeru, “Ee, te nepste.”

⁵² Wu zeeru ye, “Ko wu ke **wan-Yoos-de o-karamsa** wu, wu a yoose ma-tɔ gwomo-tɔ Shir à. Ya wu ro ɔntun net-wu ro ɔn byo-de ɔr-ess ne à o-hur. Wu gassan rii-yo ɔr-bon ut ko pu-yo.”

*A yagute Yeso ɔt-yage**ɔn bo-o o-Nazaret*

(Mark 6:1-6; Ruka 4:16-30)

⁵³ Bo Yeso komte rwor ɔn ka sha-mo ɔt-ma mo à, wu argu yage ɔn ka be-de. ⁵⁴ Bo jime à, Yeso ɔn yan-neke-mo ɔn wu ne wooru o-Nazaret bo-o ɔn wu. Wu ciru yoose ɔn hun-ne ye ɔn **Yahuda**-ne ɔn **kuke-o ɔn yoos ɔn Ma-tɔ Shir**. Ye bopuru ɔs-nu ɔn bo wu yoose ye à ɔn rii-yo wu nome ne à. Ye cituru hi ɔn de ɔn ye, “¿Ke ne ka net-wu kume ka weer-se kaane, komo kene wu kume gwomo-tɔ ɔn nom o-made? ⁵⁵ ¿Wu wu ka ro wa-wu ɔn ka ko-wan-shaab-wu? ¿Inu ɔn wu wu ka a m-zee **Meri**? ¿Hen-ne ɔn wu komo **Yakubu, Yusuhu**,† Simon ne, Yahudas ne? ⁵⁶ ¿Komo hen-ne ye ɔn wu yan-ne'a-ne kap be-ɔr gaan-o ka a ro ɔn ye ne á? Remen kaane a nepse wu net caari-wu á. ¿Amba re ne ka net-wu hokste m-nom ɔn ka rem-se ɔt-hyat se ne?” ⁵⁷ Ye hoguru ryaab-se ɔn wu, ye yanuru wu.

Amba Yeso zeeru ye, “Ai, ko wu ke wu ro m-ya ɔn ko-**wan-rwor ɔn Ma-tɔ Shir** ɔt-gos amba

† **Bor-ɔs op ɔs-tet:55** 13:55 Tɔ ken gen-tɔ a geneg *Jonis*, har m-moka komo tɔ ken tɔ a geneg *Yohana*.

hɔsɛ hun-nɛ yɛ ɔn bɔ-ɔ ɔn wɔ, ɔn yɛ ɔn hur-
 ɔ ɔn wɔ nɛ.” ‡ ⁵⁸ Komo Yɛso nɔm rii-yo ɔt-hyat
 deɛn reɛnɔ á, remen koɔb-de m-sher mo ɔn yɛ
 be-de ɔn wɔ.

Bɔr-ɔs op ɔs-nass

*Mar-m Yohana Wa-m-Yo'os
 ɔn hun-nɛ m-hɔ
 (Mark 6:14-29; Ruka 9:7-9)*

¹ ɔn ka da-ɔ, ko-Gwomo **Here** [Atipas] hɔgɛ
 rii-yo ɔt-hyat to Yɛso ro m-nɔm à. ² Wɔ zɛɛru
 yan nomɛ ɔn wɔ m-senge, “Ai, ka nɛt-wɔ a nom
Yohana Wa-m-Yo'os **ɔn hun-nɛ m-hɔ**. Ko de
 nomtɛ wɔ merestɛ à, wɔ muuntɛ ɔn hɔɔg nɛ! ɔ
 hantɛ wɔ rotte ɔn ka gwomo-to nɛ to ɔn nɔm ɔn
 rem-se ɔt-hyat.”

³ Remen **Here** n-ga rwoog a bɔp komo a ke'e
Yohana, wɔ rwoog a ke'e wɔ o-kukɛ ɔ m-ke'et
 remen **Here** gaag Herodiya, ne'a wɔ ɔn ɔr re ɔn
 wɔ, Pirip. ⁴ Komo n-ga ma **Yohana** russute **Here**
 ɔnze ɔdepe wɔ she'et ɔn Herodiya nɛ á, remen
 jet ɔn **karamsa-ɔ** Shir ɔ. **Here** swooru ɔs-ryaab
 ɔn **Yohana** nɛ. Wɔ rwo'uru karma-nɛ yɛ ɔn wɔ,
 yɛ ship **Yohana**, yɛ ke wɔ.* † ⁵ **Here** ro conog ma
 wɔ ho **Yohana**, amba wɔ ro m-hɔgɛ gyer-ɔ ɔn
 hun-nɛ, remen yɛ dekɛ **Yohana** ko-yan-Rwor
ɔn Ma-to Shir wɔ.

⁶ To, bɔ hɔ-de a mette **Here** rigintɛ à, **Here**
 banuru biki-ɔ m-rɛ. Wan-ne'a Herodiya hɛwuru

‡ **Bɔr-ɔs op ɔs-tet:57** 13:57 Hyen komo: Yoha 4:44. * **Bɔr-ɔs
 op ɔs-nass:4** 14:3-4 Hyen komo: Ruka 3:19-20. † **Bɔr-ɔs op
 ɔs-nass:4** 14:4 Hyen komo: Rewi 18:16; 20:21.

wu ɔs-hew un her-o un ye haane o-biki à. **Here** nomuru o-zak deen. ⁷ Remen kaane wu sworuru o-nu mosse un tond ne unze, wua 'ye ka wan-ne'a-wu kap o un rii-yo wu kone à. ⁸ Inu un wu kwemsuru wu mosse un yo wu he m-kon ne à. Ka wan-ne'a-wu zeeru, "Ya'as me hi-ur **Yohana** Wa-m-**Yo'os un hun-ne m-ho** m-moka n-me o-kok." ⁹ Ko-Gwomo ryegnuru, bo wu kone wu yo ka à. Amba remen wu zeste wu, komo wu suruste o-nu, un co-o un hamat-ne ye un wu unze wua 'ye wu kap yo wu kone à. Wu rwo'uru karma-ne ya'as wu yo wu kone à. ¹⁰ Ye haaru ha-mo un kur-o m-ke'et, ye kupsuru **Yohana** ur-hi. ¹¹ Ye hwooru ka hi-de n-me o-kok. Ye ya'suru ka wan-ne'a-wu, wu heeturu inu un wu. ¹² Yan-neke-m **Yohana** hoguru, ye haaru un kur-o m-ke'et, ye dekururu u-de un wu, ye jokuru. Ye haaru be-ur Yeso, ye ruru wu yo kore **Yohana** à.

*Yeso reegtute hun-ne
dugu-ɔs taan [5,000]*

(Mark 6:30-44; Ruka 9:10-17; Yoha 6:1-14)

¹³ Bo Yeso hogute **Yohana** mereste à, wu inuru wu cowuru hat-o m-ho. Wu pasuru de ken be-de de rotte net á, remen wu she'ette un hon-de un wu. Amba bo buug-de un hun-ne hogute kaane à, ye argu m-rwuun un bo-to un ye. Ye doruru wu ɔs-na ɔs-na. ¹⁴ Bo Yeso rwuunte n-me o-hat à, wu hyanuru hun-ne donte wu deen. Wu hoguru 'won-de un ye, komo wu taasuru ya-ɔs-gom gom-se un ye.

¹⁵ Bo rim-m nomte à, yan-neke-mo un wu haanuru be-de un wu. Ye zeeru wu, "Ka be-de ha de rott net á, komo rim-m nomoste. Zee ka

hun-ne ye warag n-me o-bo remen ye ooté hi un de un ye rii-yo m-re.”

¹⁶ Yeso zeeru ye, “Ay, se ye aragte á, 'ya no ye rii-yo m-re.”

¹⁷ Ye shasuru, ye zeeru, “Tea hoks ye m-coks á, tett rii kané á se ut-burodi ut-taan un jan ne yoor.”

¹⁸ Ka da-de, Yeso zeeru ye, “Hante me no to.”

¹⁹ Wu zeeru hun-ne she'et n-te ut-po. Ka da-de Yeso dekurú ká buródi-ut taan-to un ká jan yoor-ye ne. Wu dassuru hi-de un wu n-Ton shir. Wu nomuru Shir ur-bongon. Wu bosuru ut-burodi un ká jan-ye ne. Wu ya'asuru yan-neke-mo un wu, yan-neke-mo un wu komo ye ya'asuru buug-de un hun-ne. ²⁰ Ká buródi-to hundundurú, ko wu ke net-wu reeg wu ciig. Yan-neke-mo un wu karaksuru to kuse à kap, har to shiiru koor-ut op ut-yoor [12]. ²¹ Hun-ne ye re to à ye wooste campo-ne dugu-ɔs taan [5,000] husse ne'a-ne un yakar-ne ye re to à.

*Yeso hewete ur-hew n-ton m-ho
(Mark 6:45-52; Yoha 6:15-21)*

²² Ye m-kom un re un rii-yo m-re, Yeso rwo'uru yan-neke-mo un wu, ye cuw hat-o m-ho ye waragte reeno ur-jit. Remen ye be'et wu m-wo Mar-o Gariri. Wu ne wu esuru un ká be-de remen wu 'yonsté hun-ne. ²³ Bo hun-ne aragsute à, wu daarú n-ton o-haag un hon-de un wu remen wu konot Shir. Har rim-m nomuru m-sok ne wu ro reeno un hon-de un wu cot.

²⁴ Un hohond-mo un ká da-o hat-o yan-neke-mo un wu tuwte à ro n-tete o o-mar, jok-ye m-ho

r̄o o Ƴs-tam, komo yo-m r̄o o m-tute. ²⁵ Kwom-Ƴs tet-se m-tet, ye hyanuru Yeso wu ka wu r̄o m-neke n-ton o-mar wu r̄o m-kawbe un yan-neke-mo un wu. ²⁶ Amba bo yan-neke-mo un wu hyente wu r̄o ur-hew n-ton m-sa à, ye hoguru o-gyer. Ye zeeru, “Ko-marimar-wu!” Ye 'yonsuru Ƴs-c̄or rem o-gyer!

²⁷ Un gyept-o un yish, Yeso tepsuru ye, wu zeeru, “No zo'oge á! Me wu, no hoge o-gyer á!”

²⁸ Bitrus shasuru wu, wu zee, “Gos-wu, urege wo wu, zee me um habe be un du un yawag m-ho.”

²⁹ Yeso zeeru, “Haan ge.”

Ka da-de Bitrus ruuru o-hat, wu ciriru ur-hew m-yawag m-ho, wu r̄o m-neke be-ur Yeso. ³⁰ Amba bo Bitrus hyente m-yo m-'wons ne à, wu hoguru o-gyer. Wu ciriru m-yi. Wu argu m-kan, wu zee, “Gos-wu, gu me!”

³¹ Un gyept-o un yish, Yeso tabburu kom-o un wu, wu shipuru Bitrus. Yeso zeeru Bitrus, “Wott m-sher deen á, ¿remen yan o o ryegente?”

³² Ka da-de bo Yeso un Bitrus ne cuwte o-hat à, yo-m resuru ceen. ³³ Ka da-de ye ka **yan-neke-m Yeso** ye r̄o n-me o-hat à, ye nomoru Yeso ur-bongon. Kap mo un ye zeeru Yeso, “Nip-o, wo **Wà-wu Shir** wu.”

*Yeso taasute ya-Ƴs-gom
gom-se un ye un bo-o o-Genesaret
(Mark 6:53-56)*

³⁴ Ka da-de ye pasuru de ka jit-de m-sa de, ye kergunduru un dak-o o-Genesaret. ³⁵ Bo hun-ne ye un ká bo-o nepte Yeso haante à, ye tomuru a

rurɛ kɔ wʊ ke nɛt-wʊ, wʊ rɔ ʊn ká dak-ɔ à, ʊnze Yeso haante. Ye hante wʊ ya-ʊs-gom kap. ³⁶ Ye konurʊ Yeso ye ci kɔ riib-yo ʊn matuku-de ʊn wʊ. Wʊ ya'urʊ ye o-cow, ye nom káane. Myet-mo ʊn ye ci'e à gom-se ʊn ye taarʊ.

Bɔr-ʊs op ʊs-taan

Jor-se ʊn ye rɔ co-ɔ o-dak à

(Mark 7:1-13)

¹ A kanɛ **Parisa**-nɛ ʊn **yan-Yoos-de o-karamsa** nɛ haanurʊ be-ʊr Yeso zee-mo o-Urusharima. Ye zeerʊ, ² “¿Remen yan ɔ nɛ yan-neke-m ru rotte m-jetem ʊn jor-se ʊn mong-nɛ? Te ʊn zee kaane remen ye rɔ m-sapt ʊt-kom ye reet rii-yo m-rɛ bo a ɔos á.”

³ Yeso shasurʊ ye, “Nɔ nɛ, ¿remen yan ɔ nɔ rotte m-jet ʊn **karamsa**-ɔ Shir remen jor-ʊs nɔ? ⁴ Ai, Shir zeste, ‘Hyan tato ru ʊt-gos nɛ ʊn inu ru nɛ,’* komo, ‘Myet wʊ pyape tato ʊn wʊ kɔ inu ʊn wʊ à, o-nip a ho wʊ.’† ⁵ Amba nɔ ʊr-yoos ʊnze urege nɛt rɔ ʊn yo ken rii-yo nɛ yo wʊ heete m-gu ʊn tato ʊn wʊ kɔ inu ʊn nɛ ʊn yo nɛ à, amba wʊa zee, ‘Kap rii-yo nɔ roa kum be ʊn de n-ga à, yar-mo mo ʊm **seke** Shir à,’ waragte ɔ ka, ba se o ya'aste tat-nɛ ru nɛ ʊt-gos á. ⁶ Remen jor-ʊs nɔ, nɔ mustɛ Ma-tɔ Shir hwaa. ⁷ Nɔ ya-o-shepe! Hond hond ɔ **Ishaya** nɔmɛ ma-ʊt nɔ bo wʊ zee à,

⁸ “ ‘Ká hun-nɛ ye rɔ mɛ m-'ya m-sek ʊn nu-se ʊn ye cot,

* **Bɔr-ʊs op ʊs-taan:4** 15:4 Hyen komo: Rwʊʊ 20:12; Kara 5:16.

† **Bɔr-ʊs op ʊs-taan:4** 15:4 Hyen komo: Rwʊʊ 21:17; Rewi 20:9.

Amba hur-de ʉn ye nomoste ʉr-hew ʉn me ne.

⁹ Guw-mo ʉn ye mo ye ro me m-nome à, mo o-hwaa mo, ye sugute **karamsa**-o Shir ʉn yoos-de ʉn ye.[‡]”

Rem-se ro ʉn saburse ʉn net be-de Shir à (Mark 7:14-23)

¹⁰ Yeso aaguru buug-de ʉn hun-ne, wu zeeru ye, “Raks no, no hoge m-sok ne. ¹¹ Ba rii-yo ro m-cow ʉn nu-o ʉn net à, yo ro wu m-rwo wu waktute **ko-ya-ur-ba'as** be-de Shir á, se rii-yo ro m-rwuun ʉn nu-o ʉn wu à, ʉn yo wu ro m-nom ne à.”

¹² Yan-neke-mo ʉn wu haanuru be-de ʉn wu, ye cituru, “¿Ko o nepste unze **Parisa**-ne hogute ryaab-ʉs ru remen ka ma-to o zee?”

¹³ Yeso shasuru, “Myet go-de ro ba Tato re wu n-Ton shir wu go de á, a mu'ug de. ¹⁴ Yagu ye temb. Po-ne yan-nak ʉn or ʉn ye po-ne. Urege ko-po ro m-nak ʉn or ʉn wu ko-po, ai, kap mo ʉn ye yea he'ebe n-me o-kuub.”§

¹⁵ Ka da-de, Bitrus zeeru, “Yeso, rwuntu te cas yo ka sha-mo ut-ma mo cone te nep à.”

¹⁶ Yeso zeeru wu, “¿Ashi, har m-moka no nap á? ¹⁷ Me m-zee kap o ʉn rii-yo net re à, ur-takan yoa cuw ʉn nu-o ʉn wu, ka da-de ne yoa cuw ʉn men-to ʉn wu, komo ur-kom yoa ru ʉn wur-o ʉn wu. ¹⁸ Amba rii yo-yo ro m-rwuun o-nu à be-de ur-hur yo ro m-rwuun. Komo yo ro m-naas ʉn

[‡] **Bor-ʉs op ʉs-taan:9** 15:9 Hyen komo: Isha 29:13 (ut-Girik).

[§] **Bor-ʉs op ʉs-taan:14** 15:14 Hyen komo: Ruka 6:39.

neṭ-wu rwunte yo à.* 19 Me un zee kaane remen cin ur-hur barag-ʊs yo-se ro m-rwuun. Se ro, hom un hun-ne, o-ás ne, m-naase ne, ur-hyow ne, un shese ut-bo ne, un naas un jin-ut or ru ne. 20 Se kà rem-se ro neṭ m-rwo m-wakte **ko-ya-ur-ba'as** be-de Shir. Re un rii ba un sapt ut-kom a ru neṭ m-wakte **ko-ya-ur-ba'as** be-de Shir á.”

*Sher-mo un wu ken
ne'a-wu be-ur Yeso
(Mark 7:24-30)*

21 Yeso ruuru o-Gariri wu nekuru raag-o un dak-to o-Taya o-Sidon ne, 22 Wu ken ne'a wu ko-ya-o-**Kan'ana**, wu ro ur-she'et kane à haanu be-ur Yeso. Wu 'yonsu us-cor wu ro us-kan, wu zeeru, “Gos-wu, wà **Dawuda**, hoge 'won un de! Remen wà re wan-ne'a ro un ko-**ya-ut-kot** ne, wu ro wu un ya-ur-koob.”

23 Amba Yeso shas wu ko ur-gom á. Ka da-de yan-neke-mo un wu konuru wu, ye zeeru, “Yan wu! Zee wu arag. Remen wu ro na m-dore un kaas ut-to o-zaaz!”

24 Ka da-de Yeso zeeru ká ne'a-wu, “Shir un tomon me remen hun-ne ye o-**Isra** ca-ye Shir ye ege à cot.”

25 Amba ká ne'a-wu haaru wu kwukturu un co o un wu. Wu konuru komo, “Gos-wu, gu me!”

26 Yeso zeeru ká ne'a-wu, “A nom ur-bon a dek rii-yo m-re yo un yakar a ya'as yege-wo á.”

27 Ká ne'a-wu shasuru, “Eba, Gos-wu o, amba yege-wo ro m-rekem un yo ken rii-yo m-re yo ro m-he'en un kok-to ya-o-hur rotte m-re à.”

* **Bor-ʊs op ʊs-taan:18** 15:18 Hyen komo: Mati 12:34.

28 Yešo zeeru, “Ne'a sheer-m ru ro deen! A nomotu yo wo o-dish à.” Un gyept-o un yish, ko-**ya-ut-kot** ruuru un wa un wu.

Yešo taaste gom-se un hun-ne deen

29 Bon kane, Yešo doruru so n-riib Mar-o o-Gariri. Ka da-de wu daaru ur-dor, wu she'eturu. 30 Hun-ne haanuru be-de un wu deen. Ye neknute un ryam-ne ne, un po-ne ne, un **cim**-ne ne, un 'kato-ne ne, un ye ken ya-us-gom ye ne deen, ye essuru ye un co Yešo. Wu taasuru ye gom-se un ye kap. 31 Har hun-ne hyen o-made bo ye hyane 'kato-ne teperte à, ya-ut-**cim** komo ye m-senge, ryam-ne ur-hew, po-ne komo ye ro o-hyan. Kap mo un ye, ye nomuru Shir o o-**Isra** ur-bongon.

*Yešo reegtute hun-ne dugu-ʉs nass [4,000]
(Mark 8:1-10)*

32 A kane Yešo aaguru yan-neke-mo un wu, wu zeeru, “Me m-hoge 'won-de un ka hun-ne ye. Caane ho-ut tet-to ka ye be-ur gaan un me ne, komo ye rot rii-yo m-re á. Man 'yons ye m-mer á, taase ye bonse un cow.”

33 Yan-neke-mo un wu zeeru wu, “De ka be-de rotte net á, ¿ke a he kum un ga-to a hette reegte un de ka caari-de un buug-de un hun-ne de?”

34 Yešo cituru, “¿Burodi-ut re no rotte?”

Ye zeeru, “Ta'yoorto un yan jan rek-ye ne hiin.”

35 Yešo zeeru buug-de un hun-ne ye she'ete n-dak. 36 Wu dekuru ka burodi-to ta'yoorto un ka jan-ye ne. Wu bomuru Shir, wu wonguru to. Wu

ya'asuru yan-neke-mo ɔn wu. Komo yan-neke-mo ɔn wu wonguru buug-de ɔn hun-ne.

³⁷ Ko wu ke wu reeg wu ciig. Yan-neke-mo ɔn wu karaksuru to kwange à, koor-ut ta'voor ut-caari. ³⁸ Ye re to komo à, dugu-ɔs nass [4,000] ye ro, husse ne'a-ne ɔn yakar-ne. ³⁹ Ka da-de Yeso 'yonsuru buug-de ɔn hun-ne ye ji o-hur. Wu cowuru hat-o m-ho wu arguru dak-o o-Magadan.

Bor-ɔs op ɔs-cind

Hoob-o o-napa

(Mark 8:11-13; Ruka 12:54-56)

¹ **Parisa**-ne ɔn **Saduki**-ne haaru be-ur Yeso remen ye megerte wu, ye konuru wu kutu ye yo ken rii-yo ut-hyat yo n-Ton shir, yo he m-wakte o-napa à unze Shir wu tomne wu.*

² Wu shasuru ye, wu zee, "Urege rim-m nomog, no hyene Ton-o shir nomog za, no m-zee, 'Ee, ho-de ɔn buk dea rwuun kar kar.' ³ N-sot komo, no hyene Ton-o nomog za, no m-zee, 'Caane a hye kem.'

No m-hoks m-nap bo Ton-o ro ur-hew à, amba no hoks o-napa yo Shir ro m-nom ɔn ka da-o á.†

⁴ Hun-ne ye ɔn ka da-o yo-o o ro ɔn gyer-o Shir á. Ye conog ye hyen o-napa amba yatt napa-o a he ye m-kute á, se o ma **Yunanawan-Rwɔr ɔn Ma-to Shir**." Ka da-de Yeso arguru, wu yage ye kane.‡

* **Bor-ɔs op ɔs-cind:1** 16:1 Hyen komo: Mati 12:38; Ruka 11:16.

† **Bor-ɔs op ɔs-cind:3** 16:2-3 Mo ken gen-mo deen ka gom-to ro kon n-me cir-mo ɔn 16:2-3 be-de a gene wu shasuru à. ‡ **Bor-ɔs op ɔs-cind:4** 16:4 Hyen komo: Mati 12:39; Ruka 11:29.

Yist-mo ʉn Parisa-ne ʉn Saduki-ne
(Mark 8:14-21)

⁵ B̄o yan-neke-mo ʉn wu woote yo ka riib-yo reeno à, ye baksuru ʉnze ye boprunde ʉt-burodi.

⁶ Yeso zeeru ye, “Tu no yish no nep ha, komo no nom ja ʉn ká **yist-mo ʉn Parisa-ne mo ne ʉn mo ʉn Saduki-ne.**” §

⁷ Ye ciri ʉt-ma ʉn hi ʉn de ʉn ye ʉn hi ʉn de ʉn ye. Ye ro m-zee, “¿Ko remen ka burodi-to a boprunde à o wu zette káane?” ⁸ Yeso nepse yo ye ro ʉs-barag à, wu zeeru, “No yan-sher-m rek-mo! ¿Remen yan o notte m-zee nott ʉt-burodi á? ⁹ ¿Har m-moka non go nap? ¿To-ʉt ke'essute no b̄o ʉm reegte hun-ne dugu-ʉs taan [5,000] ʉn burodi-ʉt taan ne? ¿Komo koor-ʉt re no karakse to kuse? * ¹⁰ ¿No baks hun-ne dugu-ʉs nass [4,000] ye ʉm reegte ʉn burodi-ʉt ta'oor? ¿Koor-ʉt re no karakse to kuse? † ¹¹ ¿Re nome no yagute m-nap ʉnze me ʉn ma-to ʉt-burodi á? ʉm zeeg no komo, ‘Nom no ja ʉn **yist-mo ʉn Parisa-ne ʉn Saduki-ne ne.**’ ”

¹² Ka da-o yan-neke-mo ʉn wu nape ʉnze **yist-mo** a m-rwo ʉt-burodi à mo mo á, amba wu ʉn con ye nom ja ʉn yoos-de ʉn **Parisa-ne ʉn Saduki-ne** de o-shepe.

Bitrus rurute Yeso ʉnze
Yeso wu ro Kiristi
(Mark 8:27-30; Ruka 9:18-21)

§ **Bor-ʉs op ʉs-cind:6** 16:6 Hyen komo: Ruka 12:1. * **Bor-ʉs op ʉs-cind:9** 16:9 Hyen komo: Mati 14:17-21. † **Bor-ʉs op ʉs-cind:10** 16:10 Hyen komo: Mati 15:34-38.

13 To, bɔ Yɛso haantɛ dak-o o-Kaseriya o o-Pirip à, wu cituru yan-neke-mo un wu. Wu zeeru, “¿Wan wu hun-ne ro m-zee **Wà-wu un net** ro?”

14 Ye zeeru, “Ye ken ye ro m-zee **Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho**, ye ken ye komo **Ereja**, ye ken komo Irmiya, ko komo wan-gaan n-me un **yan-Rwor un Ma-to Shir** n-ga.”§

15 Ka da-de wu cituru ye, “¿Amba no un ya, wan wu ne um ro un hyan-o no?”

16 Simon Bitrus shasuru, “Wo wu, **Kiristi, *Wà-wu Shir** wan-hoog.”†

17 Yɛso shasuru, wu zee, “Simon wà **Yohana**, wo ko-ya-o-kwum-wu! Remen Tato re wu ro n-Ton shir à, wu kutu wo to ka, ba net á. 18 M-moka um zeeg wo unze wo ro Bitrus,‡ komo n-ton un ka ta'ar-o§ um he man yan-dor re, komo mo ken mar-mo* rott ut-gwomo be-de un ye á. 19 Man ya'as wo rii-se un tiks un gwomo-to Shir. Koyan o caase kanɛ un hono o-dak, Shir a caas yo n-Ton shir. Komo koyan o gage kanɛ un hono o-dak, Shir a geeg yo n-Ton shir.”†

‡ **Bɔr-ʊs op ʊs-cind:13** 16:13 “Wà-wu un net” con-de de Yɛso ro un 'ya un hi un de un wu à. § **Bɔr-ʊs op ʊs-cind:14** 16:14

Hyen komo: Mati 14:1-2; Mark 6:14-15; Ruka 9:7-8. * **Bɔr-ʊs**

op ʊs-cind:16 16:16 Kɔ: *Wu Shir daagne à Wan-Gwu* (gom-de Yahuda-ne) un *Wu Shir daagne à* (gom-de ut-Girik) kap mo un to, to ro “Wu Shir daagne à.” † **Bɔr-ʊs op ʊs-cind:16** 16:16 Hyen komo: Yoha 6:68-69. ‡ **Bɔr-ʊs op ʊs-cind:18** 16:18 ut-Girik: *Ka*

jin-de unze Bitrus ur-ta'ar de ka. § **Bɔr-ʊs op ʊs-cind:18** 16:18 ut-Girik: *ta'ar-o caari.* * **Bɔr-ʊs op ʊs-cind:18** 16:18 ut-Girik: *komo ish-se de o-ra.* † **Bɔr-ʊs op ʊs-cind:19** 16:19 Hyen komo:

Mati 18:18; Yoha 20:23.

20 Wʉ nakurʉ yan-neke-mo ʉn wʉ ʉt-to m-sok ne, ye rure net ʉnze wʉ ro **Kiristi** á.

Yeso rworog gon mar-mo wʉ he'e à
(*Mark 8:31—9:1; Ruka 9:22-27*)

21 Cin ʉn ká da-o, Yeso cire m-kute ʉn yan-neke-mo ʉn wʉ ʉnze, se wʉ haag bo-o o-Urusharima. Komo wʉ rurʉ ye yo he wʉ m-kor reenò à. Wʉ suʉt ʉr-koob go-ʉs-go be-de ʉn ye ro sek-ye, ʉn Gwomo-ne ye ʉn kon-se Shir, ʉn ya-ʉr-yoos-de **karamsa-o Mosa** ne. Komo a ho wʉ, ʉn ho-ʉr atette-de komo a 'yons wʉ.

22 Bitrus nakurʉ wʉ n-riib, wʉ cirurʉ wʉ ʉt-kangse. Wʉ ro m-zee, “Gos-wʉ, Shir ye peste! To ka a nome be ʉn du á.”

23 Amba Yeso wakturʉ be-ʉr Bitrus. Wʉ zeeru, “Wonge ʉn me ne, wo **ko-Gwomo-wʉ ʉn ya-ʉt-kot!** Wo ko-yan-rwo ʉr-pukse wʉ be ʉn de. Remen wo ʉs-barag ʉntʉn net, yanze ʉntʉn Shir bo Shir ro ʉs-barag á.”

24 Ka da-de Yeso zeeru yan-neke-mo ʉn wʉ, “Myet wʉ cone wʉ dorʉ me à, be-ʉr no, se wʉ she'eg hi ʉn de ʉn wʉ, wʉ sew **kan-o** ʉn wʉ, wʉ dorʉ me.‡ 25 Remen wʉ cone wuke ʉn hoog-mo ʉn wʉ à, wʉa taage ʉn mo. Amba kap bon wʉ taage ʉn hoog-mo ʉn wʉ rem re à, wʉa kum mo.§ 26 ¿Yan yo ne net he m-kum ʉrege wʉ kumug kwum-o ʉn hono o-dak kap, amba wʉ taagurʉ ʉn hoog-mo ʉn wʉ? Ko ne, ¿ya net he m-ya'as be-de ʉn shas-o ʉn hoog-mo ʉn wʉ?

‡ **Bor-ʉs op ʉs-cind:24** 16:24 Hyen komo: Mati 10:38; Ruka 14:27. § **Bor-ʉs op ʉs-cind:25** 16:25 Hyen komo: Mati 10:39; Ruka 17:33; Yoha 12:25.

27 Remen me **Wà-wu ṽn net**, man haan ṽn seps-
m Tato re ne ṽn yan-t̄m-ye ṽn wu ne, man piishe
ko wu ke net-wu ṽt-ma mosse ṽn rii-yo wu nome
ne à.* 28 Nip-o me no m-rure, ye ken ye ro kon
eso eso kane yea mer á, har se ye hyanag haan-
mo ṽn **Wà-wu ṽn net** n-me ṽn gwomo-ṽt Tato
ṽn wu.”

B̄or-ṽs op ṽs-ta'yoor

Yeso barmute
(Mark 9:2-13; Ruka 9:28-36)

1 B̄o a rewete ho-ṽt cind à, Yeso dekurū Bitrus
ne, ṽn **Yakubu**, ṽn **Yohana** (heno **Yakubu**) ne,
wu daarū o-haag ṽn ye ne ṽn hon-de ṽn ye.
2 Ye ro o-gwot wur-o Yeso barmuru, co-o ṽn
wu nomuru m-cucas untun ur-ho, matuku-to wu
cope à to warguru ṽt-pus to pyar. 3 ṽn gyept-o
ṽn yish, **yan-Rwor ṽn Ma-to Shir** ye n-ga, **Mosa**
ne ṽn **Ereja** rwuunuru, ye ro ṽt-orom ṽn Yeso
ne.

4 Bitrus zeeru Yeso, “Gos-wu, nomog ur-bon
o tette kane à! Urege o conog, man tond
depi-ṽt tet kane, ur-gaan rem ru, ur-gaan rem
Mosawan-Rwor ṽn Ma-to Shir, ur-gaan komo
rem **Erejan-Rwor ṽn Ma-to Shir**.”

5 Wu ro m-rwor ṽt-ma káane ke'ente-o m-cucas
hokkuru ye. Ye hoguru cor n-me ṽn ká ke'ente-o
o m-zee, “Wu ka wu ro Wà re, wu me m-con à,

* **B̄or-ṽs op ṽs-cind:27** 16:27 Hyen komo: Mati 25:31; B̄ong
62:12; Roma 2:6.

mɛ m-hogɛ rɛrɛm-mo ʉn wʉ dɛɛn. Raks nɔ ma-to ʉn wʉ!"*† 6 Bɔ yan-neke-mo ʉn wʉ hogʉtɛ káanɛ à, gyer-o hooru yɛ dɛɛn, har yɛ heeru ndak.

7 Yɛso woɔnuru, wʉ ci'uru yɛ. Wʉ zee, "Inɛ nɔ, nɔ hogɛ o-gyer á." 8 Bɔ yɛ dastɛ ʉt-hi à, yɛ hyan nɛt á sɛ Yɛso ʉn hon-de ʉn wʉ cot.

9 Bɔ yɛ rɔ m-kergundɛ ʉn ká Haag-o à, Yɛso nakʉ yɛ ʉt-to. Wʉ zee, "Nɔ rure nɛt rii-yo nɔ hyanɛ á, sɛ **Wà-wʉ ʉn nɛt** inʉtɛ ʉt-marimar."

10 Yan-neke-mo ʉn wʉ cituru wʉ. Yɛ zee, "To, ¿remen yan o **yan-Yoos-de o-karamsa** zettɛ ʉnze, sɛ **Erejawan-Rwor ʉn Ma-to Shir** he'esentɛ ka da-de **Kiristi** haantɛ?"‡

11 Yɛso shasuru, wʉ zee, "Nip-o, **Ereja** roon, komo wʉ ja'as koyan. 12 Amba mɛ nɔ m-rurɛ, **Ereja** be'estɛ wʉ he'esentɛ, yɛ nap ʉn wʉ nɛ á, har ma yɛ nomotu wʉ rii-yo yɛ hyanɛ m-sok à. Káanɛ komo **Wà-wʉ ʉn nɛt** he swo ʉr-koob ʉn kom-to ʉn yɛ."§ 13 Bɔ Yɛso zettɛ kaanɛ à, yan-neke-mo ʉn wʉ napuru ʉnze wʉ rɔ yɛ ʉn nome ʉn ma-ʉt **Yohana** Wa-m-**Yo'os ʉn hun-nɛ m-ho.**

*Yɛso taasutɛ wà gom-o ʉn ko-ya-ʉt-koj
(Mark 9:14-29)*

14 Bɔ yɛ woote ʉn 'wun-de o-haag à, hun-nɛ dɛɛn rɔ yɛ ʉr-'er. Wʉ ken nɛt-wʉ haanuru be-ʉr Yɛso, wʉ kwʉkturu ʉn co-o ʉn wʉ. 15 Wʉ zɛeru,

* **Bɔr-ʉs op ʉs-ta'yoor:5** 17:1-5 Hyen komo: 2Bit 1:17-18.

† **Bɔr-ʉs op ʉs-ta'yoor:5** 17:5 Hyen komo: Taka 22:2; Bɔng 2:7; Isha 42:1; Mati 3:17; 12:18; Mark 1:11; Ruka 3:22; Kara 18:15. ‡ **Bɔr-ʉs op ʉs-ta'yoor:10** 17:10 Hyen komo: Mara 4:5.

§ **Bɔr-ʉs op ʉs-ta'yoor:12** 17:12 Hyen komo: Mati 11:14.

“Gos-wu, hogē 'wɔn-ur wà re wan-campɔ, wu rɔ o-tattura ne. Komo wu rɔ ʊn swɔ ur-kɔɔb deen. Wu m-bɔr m-hebe o-ra, m-hɔ ne. ¹⁶ ʊm heete wu be-de yan-neke-m ru, amba ye hoks wu m-taase ʊn gɔm á.”

¹⁷ Yeso shasuru, “Nɔ hun-ne ye m-mɔka, yan-kɔɔb-de m-sher o-nip, ya-ur-cikt, ɔhar ha-mɔ ʊn hɔ-ʊt re ɔ ʊm he m-she'et ʊn nɔ ne? ɔHar ha-mɔ ʊn hɔ-ʊt re ɔ ʊm he m-joose ʊn nɔ ne? Hantu me nɔ ka wà-wu.” ¹⁸ Yeso hurguru ko-**ya-ʊt-kɔt** ʊt-gaag. Ká ko-**ya-ʊt-kɔt**-wu ruuru, wu yage wà cas. A kanē gɔm-ɔ ʊn wà taaru.

¹⁹ Da-ɔ net rokne be-ur Yeso á, yan-neke-mɔ ʊn wu haanuru be-de ʊn wu. Ye cituru wu, “ɔRemen yan ɔ te hokste ruut ʊn ká ko-**ya-ʊt-kɔt**-wu á?”

²⁰ Yeso zeeru ye, “Remen sher-m nɔ rɔ deen á. Nip-ɔ me nɔ m-rure, urege sher-m nɔ woog gos-tɔ ʊn go'-yo o-**mosta** yo jiishe ʊs-rek be-de ʊn gɔ kap à, noa rees m-zee ka haag-ɔ ine zee-mɔ ʊn kanē ha-mɔ ʊn reeno, komo ɔa ine. Yatt rii-yo he nɔ m-kwange á.”*†

*Yeso doog nom ʊt-ma
mosse ʊn mar-mɔ ʊn wu ne
(Mark 9:30-32; Ruka 9:43b-45)*

²² De ken hɔ-de bɔ ye waragte ʊn dak-ɔ o-Gariri à, Yeso zeeru ye, “A ya'as **Wà-wu ʊn net ʊn**

* **Bɔr-ʊs ɔp ʊs-ta'yoor:20** 17:20 Mɔ ken gen-mɔ ʊn dɔ ci-o kwɔɔz o-gaan 21Ay, gɔn ye ka rɔ m-ru á, sɛ ʊs-kɔn mosse o-swɔt ne. Hongse: Mark 9:29. † **Bɔr-ʊs ɔp ʊs-ta'yoor:20** 17:20 Hyen komo: Mati 21:21; Mark 11:23; 1Kor 13:2.

kom-to ʊn hun-ne. ²³ Komo yea ho wu, ʊn ho-ur atette-de komo a 'yons wu." Yan-neke-mo ʊn wu bopu o-regen deen.

Top ʊn tar ʊn Pyo-o Shir

²⁴ Yeso ʊn yan-neke-mo ʊn wu ne wooru bo-o o-Kapanahum. Yan-goks ʊn tar remen **Pyo-o Shir** haaru be-ur Bitrus, ye zeeru wu, "¿Wanyoos-ur no ro ʊn top ʊn tar-o ʊn **Pyo-o Shir**?"‡

²⁵ Bitrus shasuru, "Wu ro m-top ge." Bitrus cowuru o-hur remen wu rurute Yeso ka ma-to. Cin ba wu ʊn rure Yeso, Yeso cituru wu, "Bitrus ¿Ya o hyane mosse ʊn ka cot-o ne? ¿Be-ur wan-ne o gwomo-ne ro m-goks ʊn hwor-ye ʊn tar o, be-de ʊn yakar-ye ʊn ye o, ko be-de ʊn hamat-ne ye ye shipe a?"

²⁶ Bitrus shasuru, "Be-de ʊn hamat-ne."

Yeso zeeru, "Ya-o-dak ro m-top o ka a! ²⁷ Kap ʊn kaane ne, taase ka hun-ne hoge shoob-ur na, hebe o-mar o jorbe o-kwembe, o hek nu-o ʊn janyo o shipe ur-takan a. Woa 'wos o-azorpa yo he m-bo'os a, o dek yo o top tar ru ʊn o ma re ne."

Bɔr-ʊs ɔp ʊs-eer

¿Wa jiishe ut-gos?

(Mark 9:33-37; Ruka 9:46-48)

¹ ʊn ka da-o **yan-neke-m Yeso** haaru be-ur Yeso, ye cituru wu, "¿Be ʊn te, wa jiishe ut-gos kap n-me ʊn gwomo-to Shir?"*

‡ **Bɔr-ʊs ɔp ʊs-ta'yoor:24** 17:24 Hyen komo: Rwu 30:13; 38:26.

* **Bɔr-ʊs ɔp ʊs-eer:1** 18:1 Hyen komo: Ruka 22:24.

² Yeso agnuru wu ken wà rek-wu wu, wu essu wu n-tete de un ye. ³ Ka da-de wu zeeru, “Nip-o me no m-rure, se no ja'aste barag-ɔs no komo no warag untun yakar rek-ye, noa kum m-cow un gwomo-to Shir á,† ⁴ Remen kaane myet bon wu muute hi un de un wu ba nu-mo ur-hi untun ka wà rek-wu wu à, wu jiishe ut-gos un gwomo-to Shir.

⁵ “Komo myet bon wu gokse wà rek-wu untun wu ka rem re à, me wu gokse.

*Rem-se ro un rwo ur-pukse à
(Mark 9:42-48; Ruka 17:1-2)*

⁶ “Komo bon wu rwo'e wan-gaan n-me un ka yakar-ye shere o-nip be un de à, nom **ur-ba'as** à, a jiish wu m-rerem a gege wu ta'ar-de ur-na ur-geks, komo a jorbe wu n-me m-sa mo ur-duw.

⁷ “Rii-yo ur-'won yo ka wu rwo'e ye ken ye nom **ur-ba'as** à. Rii-yo un rwo **ur-ba'as** ro kon, amba rii-yo ur-'won yo be-de un ka wu rwo'e ka **ba'as-de** à. ⁸ Urege kom-o ru, ko na-o ru ro wo un rwo **ur-ba'as**, kups o jore. A jiish wo o cuw hoog-o ba m-ta un na-o gaan ko kom-o gaan, otte a jorbe wo n-me o-ra o ro m-ryomse á, un kom-ut ru ne ut-voor ko na-ɔs ru ɔs-voor.‡ ⁹ Urege komo yish un du ro wo m-rwo m-nom **ur-ba'as**, hus de o jore. A jiish wo o cuw hoog-o ba m-ta un yish-ur gaan ne, otte a jorbe wo n-me den-o o-ra un yish ru ne yoor.§

† **Bɔr-ɔs op ɔs-eer:3** 18:3 Hyen komo: Mark 10:15; Ruka 18:17.

‡ **Bɔr-ɔs op ɔs-eer:8** 18:8 Hyen komo: Mati 5:30. § **Bɔr-ɔs op ɔs-eer:9** 18:9 Hyen komo: Mati 5:29.

Sha-mo ʔt-ma mo ʔn ca-yo ege à
(Ruka 15:3-7)

¹⁰ “Nap nò ha, taase nò yo'og kò wan-gaan n-me ʔn ká yakar-ye, remen me nò m-rure, **yan-tòm-ye Shir** ye ʔn ye rò be-de Shir Tato re wu rò n-Ton à.*

¹² “¿Re ne nò m-hyan o, ʔrege wa-ʔt-gut rò ʔn ca-ne o-zungu [100], gaan-o eguru be-de ʔn ye, ya wu he m-nom? Wu rees m-yage ʔn ye ká kwooz-ʔt nass ʔn op ʔn jero [99] n-ton o-haag ye rò ʔt-re. Wu heeste hoob-o ʔn ká gaan-yo ege à. ¹³ Komo wu hyande yo, nip-o me nò m-rure, zak-o wu rò m-nom à, o aragte o ʔn ká kwooz-ʔt nass to ʔn op ʔn jero [99]. ¹⁴ Káane o, Tato re wu rò n-Ton shir à, wu con kò wan-gaan be-de ʔn ká yakar-ye ege á.”

ʔrege or ru nomog wo ʔr-ba'as
(Ruka 17:3)

¹⁵ “ʔrege or ru ko-yan-dor nomote wo **ʔr-ba'as**, neke o ruru wu ʔn hon nò. ʔrege wu hogute ma-ʔt ru, komo wu konog wo o doog wu o ka m-muunte ʔn cow.† ¹⁶ Amba ʔrege wu hogu wo á, o do m-ha be-de ʔn wu ʔn net ne wan-gaan kò nen yoor, remen kap yo o zee à, a 'wos to o-nip ʔn nu-se ʔn ya-üş-tor nen yoor kò tet.‡ ¹⁷ ʔrege wu yagutu ye m-hoge har m-moka, o rure hun-ne **yan-dor Yešo**. ʔrege komo har wu yagute m-hoge ʔn hun-ne **yan-dor Yešo**, muut wu ʔntun

* **Bør-üş op üş-eer:10** 18:10 Mo ken gen-mo ʔn do ci-o op o-gaan
 11Komo Wà-wu ʔn net ʔn haan remen gwu-o ye ege à. Hongse
 Ruka 19:10. † **Bør-üş op üş-eer:15** 18:15 Hyen komo: Ruka
 17:3. ‡ **Bør-üş op üş-eer:16** 18:16 Hyen komo: Kara 19:15.

wu nape Shir á, kɔ ko-**yan-goks un tar** wu nape Shir á.

¹⁸ “Nip-o me nɔ m-rure, komo kɔ yo ke rii-yo o caase kanɛ un hono o-dak, Shir a caas yo n-Tɔn shir. Komo kɔ yo ke rii-yo o gage kanɛ un hono o-dak, Shir a geeg yo n-Tɔn shir. §

¹⁹ “Man do nɔ m-rure un yo ka, urege hun-ne nen yoor be un nɔ un hono o-dak ye mossute ut-hi ye kon yo ken rii-yo, Tato re wu n-Tɔn wu a nomo ye yo. ²⁰ Remen kap be-de hun-ne yoor kɔ tet karge n-me un jin un de à, me be-ur gaan un ye ne.”

*Sha-mo ut-ma mo un
ko-guw-wu ro un ho'os ut-ma á*

²¹ A kanɛ Bitrus woɔnuru, wu zeeru Yeso, “¿Gos-wu, re hon o or re he me nom **ur-ba'as** un ho'os ká ma-to? ¿So ta'yoor o?”

²² Yeso zeeru wu, “Me zee wɔ o-ta'yoor á, amba o-ta'yoor har so kwooz-ut tet un op [490].*†

²³ “Remen kaane, a hongse gwomo-to Shir un wu ken ko-Gwomo-wu ne. Wu cone oog un kwum-o un wu, o ro un kom-to un guw-ne ye un wu à. ²⁴ Bɔ ká ko-Gwomo-wu cirte ur-oog à, a hanturu wu ken net-wu, wu, wu ro m-dore ur-moog à de ka net-wu a hoks m-top á har ta-de un hoog-mo un wu. ‡ ²⁵ Bɔ kwangute wu m-top à, ko-Gwomo rwɔ'uru a beeb wu un ne'a un wu ne un

§ **Bɔr-ʉs op ʉs-eer:18** 18:18 Hyen komo: Mati 16:19; Yoha 20:23. * **Bɔr-ʉs op ʉs-eer:22** 18:21-22 Hyen komo: Ruka 17:3-4. † **Bɔr-ʉs op ʉs-eer:22** 18:22 Hyen komo: Taka 4:24.

‡ **Bɔr-ʉs op ʉs-eer:24** 18:24 ut-Girik: *dugu-ʉs op [10,000] tarents* [kiroguram-ye 340,000 azurpa].

yakar-ne kap ɔn rii-yo wu rotte ne à, remen a topt ká hwɔr-ye.

²⁶ “Ká ko-guw-wu kwukturu ɔn co-o ɔn wu, wu ma'asɔ ɔs-kɔn wu rɔ m-zee, ‘Nomo me, man tops wɔ kap.’ ²⁷ Ko-Gwomo hoguru 'wɔn-de ɔn ká ko-guw-wu, wu ho'osuru wu. Ko-Gwomo yaksuru wu, wu yaguru ma-to ɔn ká moog-de.

²⁸ “Amba ká ko-guw-wu bɔ ɔn ru-mo ɔn wu, wu oosuru ɔr ru ɔn wu ko-guw, wu wu rɔ m-dore ɔr-moog hiin à, § wu reeru wu ɔs-cor. Wu zee, ‘Top me rii-yo me wɔ m-dore à!’

²⁹ “Or ru ɔn wu ɔn ko-guw kwukturu, wu konuru wu. Wu zee, ‘Nomo me, man tops wɔ.’ ³⁰ Amba ká ko-guw-wu yage, har wu haaru, komo wu cuwturu wu ɔn kur-o m-ke'et, se da-o wu tope ká moog-de à.

³¹ “Bɔ ɔr re ɔn wu ɔn guw-ne hoge rii-yo nome à, ye hoge m-rerem á. Ye ruru ko-Gwomo myet bɔ nome à. ³² Ko-Gwomo agburu ká ko-guw-wu. Wu zeeru wu, ‘Wɔ ko-guw, wan-men-ut jaas-to, um yaksutu wɔ kap moog-de o deku me à. Me ɔn yaksu wɔ de remen o konog me. ³³ Ashi, ¿nom ɔr-bon o hoge 'wɔn-ɔr ɔr ru bɔ um hoge 'wɔn ɔn du á?’ ³⁴ Ko-Gwomo swooru ɔs-ryaab deen. Wu rwɔ'uru a 'ye wu ɔr-koob har se wu tok kap o ɔn ká moog-de.

³⁵ “Káane komo Tato re wu n-Tɔn shir he m-nome ɔn kɔ wu ke be ɔn nɔ wu yage ho'os ɔn **ba'as**-ɔr ɔr re ɔn wu hur-ɔr gaan à.”

§ **Bɔr-ɔs op ɔs-eer:28** 18:28 ɔt-Girik: Wu wu rɔ m-dore denari zungu-o gaan. O-denari ro hond hond ɔn rii ko-ya-ɔr-gawus rɔ m-kum à ho-ɔr gaan.

Bɔr-ʉs op ʉs-jero

*Yoos-ur Yeso de un caas ut-ge
(Mark 10:1-12; Ruka 16:18)*

¹ Bɔ Yeso komte rwor un se ká rem-se à, wu yagu dak-o o-Gariri. Wu cowuru so un dak-o o-Judiya, komo wu pasuru so un hɔran-de un Roog-o o-Joda à. ² Hun-ne ut-moor ne doruru wu, wu taasuru hun-ne ya-ʉs-gom reeno.

³ Káne, ye ken **Parisa**-ne ye haane be-de un wu remen ye cept wu, un ká cot-o, “¿N-me un **karamsa**-o na, o ya'ag net cow wu ho'oste ne'a un wu remen ko yo ke rii-yo?”

⁴ Yeso shasuru ye, “¿Ashi, no karante Ma-to Shir á? Ka wu nomu ye cin ur-takan à, 'Wu un nom ye campo un ne'a ne.’* ⁵ Wu zeeru komo, 'Remen kaane, net a yage tato un wu un inu un wu ne, wu momse ne'a un wu o-wur. Ye komo yoor, ya warag gaan.’† ⁶ Har kane co ya warag hun-ne yoor á, se de wan-gaan. Remen kaane, rii-yo Shir gage à, taase net us yo á.”

⁷ Ye zeeru wu, “To, ¿remen yan o **Mosawan-Rwor un Ma-to Shir** nomte o-**karamsa** a ya'as takurda-o un caas ut-ge, komo a ho'os ne'a?”‡

⁸ Yeso zeeru ye, “Remen cikt-ur no, o rwo'e **Mosa** yagute no ho'os ne'a no ne, amba cin ur-takan káne o Shir cone á. ⁹ Me no komo m-rure, myet bo un campo wu ho'ose ne'a un wu à, un

* **Bɔr-ʉs op ʉs-jero:4** 19:4 Hyen komo: Taka 1:27; 5:2.

† **Bɔr-ʉs op ʉs-jero:5** 19:5 Hyen komo: Taka 2:24. ‡ **Bɔr-ʉs op ʉs-jero:7** 19:7 Hyen komo: Kara 24:1-4; Mati 5:31.

yattɛ be-de o-ás a bɔpɛ ká ne'a-wu á, komo wu ge hɔr-wu, wu nɔmog o-ás o ka.”§

¹⁰ Yan-neke-m Yeso zeeru wu, “Urege kaane o to ro, net un ne'a un wu ne, ashi ma jiište o ka net she'et ba ut-ge.”

¹¹ Amba wu zeeru ye, “Ba hon un net o he m-hoks m-dek un ka ma-to á se de ye Shir ya'e ur-beeb à. ¹² Ye ken ye ro kon ye a mate ye she'et ba ut-ge à, remen yett m-campo á. Ye ken ye ro kon ye hun-ne musse kaane à, ba m-campo. Ye ken ye ro kon komo ye esse yea ge ut-ge á, remen con-to un **Gwomo-to Shir**. Myet wu he m-hoks m-dek un ka ma-to à wu dek.”

Yeso huute yakar nu-o ur-bon

(Mark 10:13-16; Ruka 18:15-17)

¹³ Ka da-o hun-ne hanturu Yeso yakar rek-ye remen wu cit ye un kom-to un wu komo wu konote ye us-kon. Amba yan-neke-mo un wu hururu ká ye hante ká yakar-ye à ut-gaag.

¹⁴ Amba Yeso zeeru ye, “Yagu no yakar rek-ye haante be un de. No wen ye á. Remen gwomo-to Shir to ma un ye to.” ¹⁵ Wu **seke** ye kom-to un wu ur-hi, wu huute ye nu-o ur-bon. Ká da-o wu arguru.

Ko-ya-o-kwum

(Mark 10:17-31; Ruka 18:18-30)

¹⁶ A kane wu ken wu haaru be-ur Yeso un ká cot-o ne, “Wa-ur-Yoos, zyan rii-yo ne um he m-nom so-yo um kumut hooq-mo ba m-ta à?”

§ **Bɔr-ɔs op ɔs-jero:9** 19:9 Hyen komo: Mati 5:32; 1Kor 7:10-11.

17 Yeṣo zeeru wu, “¿Remen yan o wottu me un cot-se un rii-yo ro so-yo à? Ai, so-wu ro kon á se Shir cot. Amba remen um shest wo cot-o ru, urege o conog o kum hog-o ba m-ta, se o gyereg rii-yo ka **karamsa**-o zee à.”

18 Ka net-wu zeeru Yeṣo, “¿To ke **karamsa**-to?”

Yeṣo shasuru, “Wo ho net á, wo hoob ne'a-wu un net á, Wo hiw ur-hyow á. Wo nom tor-se ut-bo á.* 19 Hyan tato ru un inu ru ne ut-gos ne. Komo o cun wan-bor-ʉs ru bo o cone hi un du à.”†

20 Ka net-wu zeeru Yeṣo, “Ai, um dorussute to ka myet, ¿ya kusu me?”

21 Yeṣo zeeru wu, “Urege o conog o warag kashi un net hond hond, neke o beeb hono un rii-yo wotte à kap, o ya'as koob-ne hwor, woa kum ur-yons n-Ton shir. Ka da-o o haan, o doru me.”

22 Bo ka net-wu hogute kaane à, wu argu marag un tuk-mo ut-men, remen wu ro o-kwum ne deen.

23 Ka da-de, Yeṣo zeeru yan-neke-mo un wu, “Nip-o me no m-rure, ba un ka yish-ye hun-ne he kum un ko-ya-o-kwum-wu he m-cow un gwomo-to Shir n-Ton à. 24 Man do no m-rure. A jiish m-sok dorom-yo cuw un ish-o o-ber, otte ko-ya-o-kwum cuw un gwomo-to Shir à.”

25 Bo yan-neke-mo un wu hogute kaane à, ye bopuru o-nu. Ye zeeru, “Urege kaa o, ¿wan wu un ya he kum un gwu?”

* **Bor-ʉs op ʉs-jero:18** 19:18 Hyen komo: Rwu 20:13-16; Kara 5:17-20. † **Bor-ʉs op ʉs-jero:19** 19:19 Hyen komo: Rwu 20:12; Kara 5:16; Rewi 19:18.

²⁶ Amba Yešo gwoturu ye, wu zeeru, “Be-de un hun-ne, toa nome á. Amba be-de Shir ko yo ke rii-yo yo m-nome yo.”

²⁷ Ka da-de Bitrus zeeru wu, “Te yagute koyan remen te dorutu wo. To, zya te he m-kum?”

²⁸ Yešo shasuru, “Nip-o me no m-rure, un ka da-o roone à, da-o **Wà-wu un net** he m-she'et un gwomo-to un wu to ut-gos à, no ye doru me à, no ye komo he m-she'et un deeg-to un gwomo-ut op ut-yoor [12]. No ye he piishe un baag-ut op ut-yoor [12] to un **Isra-ne ut-ma.**[‡] ²⁹ Komo kap o un wu yagne ut-hur ko hen-ne ye un wu, ko sekye un wu, ko o-tato, ko o-inu, ko yakar, ko ut-kat, remen jin un de, wua kum rii-yo arge kaane à ut-be o-zungu [100], komo wu kum hoog-mo ba m-ta. ³⁰ Amba deen be-de un ye a m-hyan gosye m-moka à yea warag rek-ye. Ka ye a m-hyan rek-ye m-moka à, yea warag gos-ye.^{§*}

B̄or ʉr-kwooz

Ya-m-senge un kat-o ʉs-anab

¹ “**Gwomo-to Shir** untun wu ken ko-ya-o-kat-wu to ro wu ru'e n-sot n-sot à, remen wu hobonté ya-ur-guwus un kat-o un wu. ² B̄o ye hongsite

[‡] **B̄or-ʉs op ʉs-jero:28** 19:28 Hyen komo: Mati 25:31; Ruka 22:30. [§] **B̄or-ʉs op ʉs-jero:30** 19:30 ut-Girik: *Amba hun-ne deen ye ro ur-takan à, yea warag ya-ur-buste, ya-ur-buste, komo yea warag ya-ur-takan.* ^{*} **B̄or-ʉs op ʉs-jero:30** 19:30 Hyen komo: Mati 20:16; Ruka 13:30.

hwɔr-ye a m-top Ƴn ya-Ƴr-guwƳs Ƴn taas Ƴr-ho à,* wu heeturu ye Ƴn kat-o Ƴn wu.

³ “Hohond-mo Ƴn kwom-Ƴs jero se n-sot, wu ro m-arag be-de Ƴn ya-Ƴt-baab, wu hyanuru ye ken ye ro Ƴn she'et-de o-hwaa temb n-riib be-de Ƴt-baab. ⁴ Wu zeeru ye, ‘No, neke no Ƴn kat-o re, man top no rii-yo depe à.’ Ye nekuru Ƴn kat-o Ƴn wu. ⁵ Bo wu dotte m-ru ho-Ƴr ro Ƴr-hi à, komo Ƴn hohond-mo Ƴn kwom-Ƴs tet, wu dekuru ye ken ya-Ƴr-guwƳs ye.

⁶ “Har m-moka hohond-mo Ƴn kwom-Ƴs taan se m-rim, wu dooru m-ru wu hyanu ye ken ye ro eso eso ye rott yo m-nom á. Wu cituru ye, ‘¿Remen yan o notte Ƴn she'et-de o-hwaa taas Ƴr-ho?’

⁷ “Ye shasuru wu, ‘Remen yatt-wu ya'asu te rii-yo m-nom á.’

“Ká ko-ya-o-kat-wu zeeru ye, ‘Neke no Ƴn kat-o re, noa 'wos ye ken ye no mosse m-senge Ƴn ye ne.’

⁸ “Bo rim-m nomte à, ko-ya-o-kat zeeru wan-co be-de Ƴn guw-ne ye Ƴn wu, ‘Ha o gwoton ya-m-senge o-kat. Agbe ye o top ye, shi'in Ƴn ya-Ƴr-buste ha-mo Ƴn ya-Ƴr-takan.’†

⁹ “Da-o a tope ka ye haane hohond-mo Ƴn kwom-Ƴs taan à, ko wu ke goksuru rii-yo depe a top wu Ƴn taas Ƴr-ho à. ¹⁰ To, da-o ka ye ba'e m-neke o-kat à, shogbe ye gokste top-o Ƴn ye à, ye ro o-gwot ye zee a top ye arge or Ƴn ye ne. Amba ko wu ke goksuru rii-yo depe a top wu

* **Bor Ƴr-kwooz:2** 20:2 Ƴt-Girik: *o-denari*, top-o Ƴn a tope Ƴn ko-ya-Ƴr-guwƳs Ƴn taase Ƴr-ho, Ƴntun n-me 20:9-10,13. † **Bor Ƴr-kwooz:8** 20:8 Hyen komo: Rewi 19:13; Kara 24:15.

ɔn taas ɔr-hɔ à. ¹¹ Bɔ ye gokstɛ top-o ɔn ye à, ye ma'asuru ko-ya-o-kat ɔs-hwuhwumug. ¹² Ye zeeru, 'Ye woone ɔr-buste à senge-mo ɔn kwom-o gaan ye nome, amba o tok ye hond hond ɔn te ne, te ye taase ɔr-hɔ m-senge m-swo n-noonho à.'

¹³ "Wu shasuru wan-gaan be-de ɔn ye, wu zeeru, 'Wan-yen de, ai, me re ra-o ru á. ¿A hongse, um zee man top wo rii-yo a m-top ɔn taas ɔr-hɔ á? ¹⁴ Goks rii-yo ro yo ma ru à o arag. ɔn nom me m-sok um top ye buste m-woon à hond hond ɔn rii-yo um topu wo ne à. ¹⁵ ¿Mett o ɔr-beeb um nomot yo um cone ɔn hwor re á? ¿Ko wo m-hoge ɔr-shoob o remen me kashi ɔn net-wu?'

¹⁶ "Káane o heye be-de ɔn ye a m-hyan ye ro gos-ye m-moka à, yea warag rek-ye. Kane komo ye a m-hyan rek-ye m-moka à, yea warag gos-ye."‡§

*Yeso doog nom ɔt-ma mosse
ɔn mar-mo ɔn wu ne
(Mark 10:32-34; Ruka 18:31-34)*

¹⁷ Bɔ Yeso ɔn yan-neke-mo ɔn wu ne ro m-neke o-Urusharima à, Yeso hessuru n-riib n-cow ɔn ye ne ɔn hon-de ɔn ye, wu ruru ye yo he m-kor ɔn wu ne à wukusse. ¹⁸ "A wo no o-Urusharima. A ya'as **Wà-wu ɔn net** ɔn kom-to ɔn Gwomo-ne ye ɔn kon-se Shir ɔn **yan-Yoos-de o-karamsa** ne. Yea piish wu ɔt-ma, remen a hoot wu. ¹⁹ Ka da-o

‡ **Bɔr ɔr-kwɔɔz:16** 20:16 ɔt-Girik: *Amba hun-ne deen ye ro ɔr-takan à, yea warag ya-ɔr-buste, ya-ɔr-buste, komo yea warag ya-ɔr-takan.* § **Bɔr ɔr-kwɔɔz:16** 20:16 Hyen komo: Mati 19:30; Mark 10:31; Ruka 13:30.

yea ya'as wu un kom-to un **Roma**-ne. Ye nomo wu ur-ar, ye nomo wu us-sorog, komo ye kem wu. Amba un ho-ur atette-de a 'yons wu."

*Yoos-ur Yeso mosse un nome
un ye ken ye ne m-guw
(Mark 10:35-45)*

²⁰ Ka da-o, inu yakar Zebedi haanuru be-ur Yeso un yakar-ye un wu ne, **Yakubu** un **Yohana** ne. Wu kwukturu un co-o un wu, wu konuru Yeso yo ken rii-yo. ²¹ Yeso zeeru wu, "¿Ya o cone?"

Wu zeeru wu, "Rwo ka yakar re yoor-ye m-she'et, wan-gaan un re un du, wan-gaan un kwanta un du, n-me un gwomo-ut ru."

²² Amba Yeso zeeru ye, "No nap rii-yo no us-kon a! ¿Noa hoksusse m-swo ibitte-de ur-koob de um he m-swo?"

Ye zeeru wu, "Tea hoks."

²³ Wu zeeru ye, "M-sok ne, noa su ibitte un de. Amba she'et-de un re un de ko kwanta un de me wu ro wan-gwomo-to m-'ya a. Tato re wu n-Ton shir, wu zongse ka be-to, remen ka ye wu daage a."

²⁴ Bo **yan-neke-m Yeso** ye kuse nen op a hogute yo **Yakubu** un **Yohana** kon ne a, ryaabus reeru ye remen ka nen yoor-ye. ²⁵ Amba Yeso agnuru ye be-ur gaan myet. Wu zeeru, "No nak unze ka ye ut-gwomo to un ye ro **Yahuda** ne a, ye ro un hoge m-rerem mo un kute un hun-ne ye un ye ur-beeb. Komo ye ro gos-ye gos-ye un ye a, ye ro un hoge m-rerem ye kutute ye ro un kus-o un ye a ut-gwomo. ²⁶ U depe kaane be un no a. Bon wu cone wu warag gos-wu be un no a se

wu nomote ɔr un wu ne m-guw.* 27 Komo bo un wu cone wu warag co be un no à, se wu waragte ko-guw no.† 28 Ko me ma, **Wà-wu un net** me haan remen a nomotú me m-guw á, se de remen um nomoté ye ken ye m-guw. Komo um ya'asté hoog-m re remen um rurut hun-ne deen.”

Po-ne yoor kumug o-hyan

(Mark 10:46-52; Ruka 18:35-43)

29 Bo Yeso un yan-neke-mo un wu ne inute ye yage bo-o o-Jeriko à, hun-ne deen doruru wu njim. 30 Ye 'wossuru ye ken po-ne ye yoor, ye ro tara tara n-riib n-cow. Bo ye hogute Yeso ro marag un ká cow-yo à, ye damu us-cor. Ye zeeru, “Gos-wu, Wà **Dawuda!** Hoge 'won un te!”

31 Hun-ne kangsuru ye, ye res temb. Ye dooru m-dak us-cor. Ye zee, “Gos-wu, Wà **Dawuda!** Hoge 'won un te!”

32 Yeso argu m-es un cow, wu zeeru, “¿Ya no cone um nomo no?”

33 Ye zeeru wu, “Gos-wu, te conog te kum hyan-o o-bo.” 34 Yeso hoguru 'won-de un ye. Wu ci'uru yish-ye un ye. Ba un rem, ye ciru m-hyan! Ye doruru wu.

Bɔr ɔr-kwooz o-gaan

Yeso cowog bo-o o-Urusharima

(Mark 11:1-11; Ruka 19:28-40; Yoha 12:12-19)

* **Bɔr ɔr-kwooz:26** 20:25-26 Hyen komo: Ruka 22:25-26. † **Bɔr ɔr-kwooz:27** 20:26-27 Hyen komo: Mati 23:11; Mark 9:35; Ruka 22:26.

¹ Bɔ Yɛso ɔn yan-neke-mo ɔn wu ne woote bo-o o-Bapaji à, o ro yow yow o-Urusharima ne à, be-de ɔn **Haag-o ɔn 'yo-se o-Zetun**, Yɛso tomuru yan-neke-mo ɔn wu nen yoor. ² Wu zeeru ye, “Cow no kà bo-o ro ɔn co no à. ɔn ra-o no tuwte à, noa hyen yo ken janka-yo ke'o, ɔn wà ɔn yo ne n-riib. No ussundu ye, no hantu me. ³ Wu ken wu citu no yo no m-nom à, zee no wu, ‘Gos-wu wu conu ye.’ Wu ya'asundu no ye ba ɔn naas o-da.”

⁴ To ka a ɔn nom to remen a shoosté rii-yo **wan-Rwor ɔn Ma-to Shir** rwore à ɔnze,

⁵ “Zee no hun-ne ye o-Urusharima,^{*†}

Ko-Gwomo no wu ka roone be ɔn no,
Ko-yan-gwugwer-mo ɔr-hi wu,

Wu ro n-ton o-janka, wu ro n-ton wà-yo o-janka.”[‡]

⁶ Ká yan-neke-mo ɔn wu ye yoor haaru, ye nomuru bo Yɛso zee ye nom à. ⁷ Ye hanturu o-janka ɔn wà ɔn yo ne. Ye neksuru matuku-to ɔn ye n-ton ɔn wà-yo o-janka. Wu daaru yo, wu she'eturu. ⁸ Hun-ne ut-moor ne neksuru matuku-to ɔn ye n-dak n-cow. Ye ken ye komo ye jetmunuru wa-to us-'yo ye neksuru n-cow. ⁹ Hun-ne ye ro ɔn co-o ɔn wu à ɔn ye ro m-dore ɔn jim-de ɔn wu ne à. Ye damu us-cor, ye zee,

“Bongon-ur§ kumute be-ur Wà **Dawuda!**

Ko-ya-o-kwum-wu, wu ro m-haan

* **Bor ɔr-kwooz o-gaan:5** 21:5 ɔt-Girik: Sihiyona.
ur-kwooz o-gaan:5 21:5 Hyen komo: Isha 62:11.
ur-kwooz o-gaan:5 21:5 Hyen komo: Zeka 9:9.
ur-kwooz o-gaan:9 21:9 ɔt-Girik: Hosanna! = Gu na!

† **Bor**
‡ **Bor**
§ **Bor**

Ƴn beeb-de Ƴn Yawe à!
Bongon-Ƴr kumute be-de Shir n-Ton!”*

¹⁰ Bɔ Yeso cƳwte o-Urusharima à, hun-ne ma'asuru Ƴs-cot, ye rɔ m-zee, “¿Wan wu ne wu kà?”

¹¹ Se hun-ne ye rɔ m-dore Ƴn Yeso à, ye zeeru, “Ai, wu ka wu rɔ **wan-rwor Ƴn Ma-to Shir**, Yeso wu o-Nazaret o Ƴn dak-o o-Gariri.”

Yeso weneƳ m-kukop Ƴn Pyo-o Shir

(Mark 11:15-19; Ruka 19:45-48; Yoha 2:13-22)

¹² Yeso cɔwuru Ƴn **Pyo-o Shir**, wu hyanuru myet ya-m-o Ƴn ya-ut-baab ne n-me. Wu wagsuru deeg-to Ƴn yan-shas-o Ƴn hwor, Ƴn deeg-to Ƴn yan-baab-to Ƴn tantabara-ne. ¹³ Wu zeeru ye, “Gense to rɔ, ‘A eeg hur-o re hur-o Ƴs-kon,† amba nɔ muute o be-de Ƴn wuke-de Ƴn hyow-ne.”

¹⁴ Po-ne Ƴn ryam-ne ne haanuru be-de Ƴn wu Ƴn **Pyo-o Shir**, wu taasuru gom-se Ƴn ye.

¹⁵ Amba bɔ Gwomo-ne ye Ƴn kon-se Shir Ƴn **yan-Yoos-de o-karamsa** ne hyente rem-se o-made se wu nome à, har yakar rɔ Ƴn dak Ƴs-cɔr n-me Ƴn **Pyo-o Shir** ye rɔ m-zee, “Bongon-Ƴr‡ depete be-Ƴr Wà **Dawuda**,” yan-co swooru Ƴs-ryaab.

¹⁶ Ye zeeru Yeso, “¿Wɔ m-hoge Ƴn rii-yo ká yakar-ye rɔ m-zee?”

Yeso shasuru, wu zee, “Eba, ashi, ¿nɔ wet m-karante n-me Ƴn Ma-to Shir á? To zee,
“ ‘Wɔ wu yoose yakar Ƴn yan-yaar-ne

* **Bɔr Ƴr-kwooz o-gaan:9** 21:9 Hyen komo: Bɔng 118:25-26.

† **Bɔr Ƴr-kwooz o-gaan:13** 21:13 Hyen komo: Isha 56:7; Irmí 7:11. ‡ **Bɔr Ƴr-kwooz o-gaan:15** 21:15 Ƴt-Girik: Hosanna! =

Gu na!

ye nomo wo ɔr-bongon. '§ "

17 Bɔn káne, wu yaguru ye, wu ruuru un ka bo-o, wu arguru o-Betanya, wu rewuru reeno.

*Yeso huute 'yo-yo
o-rum o-nu yo-o*

(Mark 11:12-14,20-24)

18 Bɔ ish geste à, n-sot Yeso ro m-warag o-Urusharima mer reeru wu. 19 Bɔ wu hyente yo ken 'yo-yo o-rum yo n-riib n-cow à, wu haaru un ka 'yo-yo. Amba wu kum rii á se ɔt-wa. Wu zeeru ka 'yo-yo, "Wɔa do mat un yakar á har o nomot re!" A káne ka rum-yo hwo'uru kaw.

20 Bɔ yan-neke-mo un wu hyente káne à, ye bopu o-nu. Ye zeeru, "¿Re nome ka rum-yo hu'ute káne ba un rem?"

21 Yeso shasuru, wu zee, "Nip-o me no m-rure, urege no m-sher ne, komo no zap á, ko hiin, noa hoks m-nom arge rii-yo un nome ka rum-yo à. Noa zee ka Haag-o 'Wuksunde o he'ebe n-me m-sa.' Qa nomo no o-dorotte.* 22 Urege no shereg o-nip ko ya no kone Shir, noa kum yo."

A un boog-to un gwomo-ut Yeso

(Mark 11:27-33; Ruka 20:1-8)

23 Bɔ Yeso cuwte un **Pyo-o Shir** à, wu ro ɔr-yoos, Gwomo-ne ye un kon-se Shir un sek-ye ne be-de un hun-ne ye haanuru be-de un wu. Ye zeeru, "¿Un to ke gwomo-to o wotte un nom un ka rem-se? ¿Komo wa ya'u wo ka gwomo-to?"

§ **Bɔr ɔr-kwooz o-gaan:16** 21:16 Hyen komo: Bɔng 8:2 (ɔt-Girik). * **Bɔr ɔr-kwooz o-gaan:21** 21:21 Hyen komo: Mati 17:20; 1Kor 13:2.

24 Yešo shasuru, wu zee, “Me un cere, man cit no o ken cot-o. Urege no shaks me, man ruru no gwomo-to mette un nom un ka rem-se à. 25 ¿Kene **Yohana** kume gwomo-to un yo'os-de un hun-ne m-ho de wu nome à? ¿Shir o ya'e wu ko net?”

Ma-ut sunuru ye, ye ro m-zee, “A zee no be-de Shir o, wua zee na, ‘To, ¿remen yan o a sherte un wu á?’ 26 Amba a zee no, ‘Be-de un net o,’ A o-gyer un ka buug-de un hun-ne de, remen kowan dekse **Yohana ko-yan-Rwor un Ma-to Shir** wu.”

27 Ye shasuru Yešo, ye zee, “Te nap á.”

Yešo zee, “Me un cere man ruru no ko un to ke gwomo-to mette m-nom un ka rem-se á.

Sha-mo ut-ma mo un ko-wan yakar yoor yan-campo-ne

28 “To, ruru me no yo no hyane un to ka ma-to ne à. Wu ken net-wu ro un yakar-ne yoor yan-campo-ne. Wu haaru be-de un wu ro sek-wu à, wu zee, ‘Wà re, caane neke, o nom m-senge o-kat o us-anab.’

29 “Ká wà-wu shasuru, ‘Ay, man he á.’ Amba da-o hor-o, wu ja'asuru us-barag, wu haaru.

30 “Tato-o haaru be-de un ayoore-ye wu, wu ruru wu rii-yo wu rure wu ur-takan à. Wà shasuru, wu zee, ‘To, man hees, Tato re o.’ Amba wu ha á.

31 “Kap yoor-mo un ye, ¿wan wu ne nome tato un wu o-dorotte?”

Ye zee, “Wà ur-takan.”

Yešo zee, “Nip-o me no m-rure, **yan-goks un tar** un ya-o-ás ne, ya be'es no cow un gwomo-to Shir. 32 Me un zee kaane remen

Yohana Wa-m-**Yo'os un hun-ne m-ho** haante wu kutute no cow-yo un hoog, amba no bop ma-to un wu á. Amba **yan-goks un tar** un ya-o-ás, ye bok ma-to un wu o-nip. Komo da-o no hyane ka rii-yo ro m-kor à no waktune no ho'os **ba'as-ut** no, no bup wu o-nip á.†

*Sha-mo ut-ma mo un yan-tom-ye
gokse 'er-de un kat-o us-anab à
(Mark 12:1-12; Ruka 20:9-19)*

³³ “Hogu no, mo ken sha-mo ut-ma mo komo. Wu ken net-wu ro kon wu go'e kat-o us-anab à. Wu rigimshiru o ur-san, wu booru kuub-o m-pot un ho-mo un yakar-ye un anab n-me. Komo wu maaru kuke-o m-pipir remen ya-ur-'er. Wu ya'asuru ye ken yan-tom-ye moog-o un ka kat-o, ka da-de, wu haaru o ken dak-o.‡ ³⁴ Bo da-o m-ce woonte à, wu tomnuru guw-ne ye un wu. Ye he be-de un ye wu muuge o-kat à, remen ye goksuntu wu o ma un wu nu-o, o un kwum-o o-kat.

³⁵ “Amba ye moge o-kat à shipi guw-ne, ye kaktu wan-gaan ur-bu'ug, ye hooru wan-gaan, ye kaktu wan-gaan us-jor. ³⁶ Wu dooru m-tom un guw-ne hor-ye arge ye ur-takan. Yan-moog-o o-kat nomuru ye bo ye nome ye ur-takan à. ³⁷ Har ur-kom, ko-ya-o-kat tomuru wa un wu ha-mo un be-de un ye. Wu zee, 'Yea 'ye wa re m-sek.'

³⁸ “Amba bo yan-moog o-kat hyanbute wa-wu un ko-ya-o-kat à, ye zeeru hi un de un ye, 'Ehee! Ai, ko-yan-goks un cim-yo o-kat wu ka. A ho no

† **Bor ur-kwooz o-gaan:32** 21:32 Hyen komo: Ruka 3:12; 7:29-30. ‡ **Bor ur-kwooz o-gaan:33** 21:33 Hyen komo: Isha 5:1-2.

wu, kat-o warag o ma na!' ³⁹ Ye argu wu m-ship, ye jorbu wu un jit-de san-de o-kat. Ye hooru wu."

⁴⁰ Yeso cituru ye, "To, ka ko-ya-o-kat-wu muune, zya wu he m-nom un ka yan-moog-ye ne?"

⁴¹ Ye zeeru wu, "Ai, cip wua hoom ye, wu ya'as hor-ye moog-o un ka kat-o, ye he wu senge m-ya'as un o ma un wu nu-o, o un kwum-o o-kat ko o ke hak-o."

⁴² Yeso cituru ye, "Ashi, znɔ wet m-karante un gen-mo un Ma-to Shir á?

"Ta'ar-de ya-ut-ma ginme à,
de waragte ta'ar-de jiishe ur-bon myet be-de
ut-ma à.

Mo ka nom-m Yawe mo,
rii-yo ut-hyat yo ne
un yish na.Š'

⁴³ "Rii-yo me no m-rure à yo ro a rumus gwomo-to Shir un kom-ut no, a ya'as ye a hette kum un rii-yo ur-bon à. ⁴⁴ Bon net-wu pukse un ka ta'ar-de à, dea jetem wu. Komo ka ta'ar-de a rugum reew wu de he'ebe be-de un wu à."*†

⁴⁵ Bo Gwomo-ne ye un kon-se Shir un **Parisa-** ne hogute ka sha-mo ut-ma mo Yeso rwoɔɔ à, ye napuru unze ye wu rotte ut-ma. Ye ro ka yan-moog-o o-kat ye. ⁴⁶ Ye conuru wu m-ship, amba ye ro un gyer-o un hun-ne remen hun-ne dekstu Yeso ko-**yan-Rwor un Ma-to Shir** wu.

Š **Bor ur-kwooz o-gaan:42** 21:42 Hyen komo: Bɔng 118:22-23.

* **Bor ur-kwooz o-gaan:44** 21:44 Mo ken gen-mo deen mo n-ga rott ka ci-yo á. † **Bor ur-kwooz o-gaan:44** 21:44 Hyen komo: Ruka 20:18.

Bɔr-ʊs kwooz ʊs-yoor

Sha-mo ʊt-ma mo ʊn biki-o ʊr-ge
(Ruka 14:15-24)

¹ Yeso dooru ye m-nome ʊt-ma ʊn sha-mo ʊt-ma. Wu zeeru, ² “A hoks m-hongse ʊn gwomo-to Shir ʊn wu ken Ko-Gwomo-wu ne, wu nome wa ʊn wu biki-o ʊt-ge a. ³ Hun-ne deen a bande o-biki. Da-o a kome zonge-to o-biki a, wu tomuru guw-ne ye ʊn wu ye rure ko wu ke da-o nomoste. Amba hun-ne ye a bande a ye haan a.

⁴ “Wu dooru m-tom ʊn guw-ne hor-ye. Wu zee, ‘Ruru no hun-ne ye a bane a unze, “Me ka um zongsute rii-yo m-re, a peneste na-ye m-sem ye a ya'e ʊt-zan a. Myet a komoste zonge ʊn koyan. Haan no biki-o ʊr-ge ma na!” ’

⁵ “Amba ye wu bane o-biki a ye was a. Ye arguru to ma ʊn ye. Wu ken wu neku so ʊn kat-o ʊn wu. Wu ken wu neku baab-to ʊn wu. ⁶ Ye ken ye komo ye shipi ka guw-ne ye, ye yo'ogu ye, ye kaktu ye ʊr-bu'ug, har ye hooru ye.

⁷ “Ko-Gwomo swooru ʊs-ryaab deen. Wu tomuru karma-ne ye ʊn wu. Ye hoomu wu ka ye ho guw-ne ye ʊn wu a, har ye tuks bo-o ʊn ye kap.

⁸ “Ka da-de, wu zeeru guw-ne ye ʊn wu hor-ye, ‘A komoste zonge-to o-biki, amba hamat-ne ye um bane a ye depe a. ⁹ Remen kaane, doru no cow ʊs-cow, no band kap ye no hyane a ye haan o-biki.’ ¹⁰ Ka guw-ne ye doruru cow ʊs-cow. Ye kamsunduru kap o ʊn ye, ye kume a, kashi ʊn hun-ne ʊn rii-ye o-saa ne, har be-de o-biki shiiru ʊn hamat-ne.

11 “Amba bɔ Ko-Gwɔmo cɔwɔntɛ, remen wu hyenet hamat-nɛ à, wu hyanuru wu ken net-wu, wu cɔp matuku-de guw-nɛ yɛ un wu yase hamat-nɛ yɛ cup be-de un ka biki-o ut-ge o á.

12 Wu zeeru ká net-wu, ‘Wan-yen de, ʒre nome o cɔwɔntɛ kanɛ ba wɔ un cɔpon matuku-de o-biki?’ Amba ká net-wu taage un ma-to m-cep.

13 Ko-Gwɔmo zeeru yan-guw-mo un wu, ‘Gaag no kom-to un wu un na-se un wu nɛ. No jorbe wu ndo n-me o-comb, remen káne hun-nɛ he ʉs-kan un haw-se un yin-nɛ.’*

14 “Ai, a bantɛ hun-nɛ deen, amba yɛ a daage à hiin yɛ ro.”

O-cot mosse un top-o

un tar-nɛ o ma ko-Gwɔmo Sisar

(Mark 12:13-17; Ruka 20:20-26)

15 A kanɛ **Parisa**-nɛ haaru, yɛ tooru ut-hun bɔ yɛ he Yeso m-ceeb un ma-to wu he m-rwor à.

16 Yɛ tomuru yan-neke-mo un yɛ, mosse un yɛ ken hun-nɛ Ko-Gwɔmo **Here** yɛ nɛ. Yɛ cit wu ká cot-o, “Wa-ur-Yoos, tɛ nepstɛ wɔ ko-ya-o-nip-wu. Wɔ komo m-yoos un Ma-to Shir o-nip nɛ kɔ ya he m-kɔr. Wɔ m-ginim un kɔ wu ke á, remen hun-nɛ kap gaan-yɛ be un du. 17 To, ruru tɛ rii-yo depe à kanɛ: ʒHond hond o tɛ top **Sisar** caari-wu un ko-Gwɔmo-wu un **Roma**-nɛ hwɔr-yɛ un tar? ʒKo tɛ top á?”

18 Amba remen Yeso nepstɛ rew-ur yo-de de un yɛ, wu zeeru, “No ya-o-shepe! ʒWan wu no m-ceeb un cot-ʉs no? 19 Kutu no me hwɔr-yɛ atte

* **Bɔr-ʉs kwɔɔz ʉs-yoor:13** 22:13 Hyen komo: Mati 8:12; 25:30; Ruka 13:28.

à.” Ye hanturu wu hwor-yo o-kwom. ²⁰ Wu zeeru ye, “¿Kà hwoto-o un kà jin-de ne to ma wan to?”

²¹ Ye shasuru ye zee, “To ma ko-Gwomo **Sisar** to.”

Yeso zeeru ye, “To, se no ya'as ko-Gwomo **Sisar** rii-yo ro yo ma Sisar à, komo no ya'as Shir rii-yo ro yo Shir à.”

²² Bo ye hogute shas-o un wu à, ye bopuru o-nu. Ye yaguru wu, ye arguru.

O-cot n-te un ine-mo un margan-ne
(Mark 12:18-27; Ruka 20:27-40)

²³ Un ká ho-de, ye ken **Saduki**-ne ye haanuru be-ur Yeso. (**Saduki**-ne ye ro m-zee a m-ine a mere á). Ye cituru wu ká cot-o.† ²⁴ Ye zeeru, “Waur-Yoos, **Mosa** zee, ‘Urege net marag ba wu un mat yakar, heno un wu ge ká ko-gwor-wu, remen wu metute ká wu mare à wà, wu he dek un cim-yo un wu à.’‡ ²⁵ To, be un te wu ken net-wu makt yan-campo-ne nen ta'voor. Wu ro sek-wu a gaaru ut-ge, wu maruru ba wu un mat. Ayoore-wu gaaru ká ko-gwor-wu. ²⁶ Káane dooru m-kor be-de un ayoore-wu ba wu un mat yakar. Atette-wu gaaru ká ne'a-wu, har wooru un ata'yoore-wu. ²⁷ Ur-kom, ká ne'a-wu maruru. ²⁸ To, ruru te un ine-mo un margan-ne, ¿ne'a wan wu ne wu he m-warag be-de un ye? Remen myet-mo un ye, ta'voor-ye geestu wu!”

²⁹ Yeso shasuru ye, wu zee, “Yo suu no à yo ro no nap Ma-to Shir á. Komo no nap beeb-de Shir

† **Bor-ʉs kwooz ʉs-voor:23** 22:23 Hyen komo: Seng 23:8.

‡ **Bor-ʉs kwooz ʉs-voor:24** 22:24 Hyen komo: Kara 25:5-6.

á. ³⁰ Da-ɔ margan-ne he m-inɛ à, yɛa ge ʊt-ge á. Se de yɛa wakte ʊntʊn **yan-tɔm-yɛ Shir** n-Tɔn.

³¹ “Komo mɔsse ʊn inɛ-mɔ ʊn margan-ne, ʒnɔ karante rii-yo Shir rʊrʊ nɔ á? Cin da-ɔ **Ibrahi, Ishaku, ʊn Yakubu** ne mare à Shir zeeg, ³² ‘Me rɔ Shir **Ibrahi, Shir Ishaku,** komo Shir **Yakubu.**’§ Remen kaane, wʊ wʊ rɔ Shir ɔ ʊn ya-m-hooɔ, ba ɔ ʊn margan-ne á.”

³³ Bɔ hun-ne hogʊte káane à, yɛ hyanʊrʊ hyat-tɔ ʊn yoos-de ʊn wʊ.

*Karamsa-ɔ jiishe m-'wɔns à
(Mark 12:28-34; Ruka 10:25-28)*

³⁴ Bɔ **Parisa**-ne hogʊte **Saduki**-ne kum tɔ m-cep be-de ʊn shas-ɔ ʊn wʊ á, yɛ mɔrgʊrʊ. Yɛ cit wʊ ɔ ma ʊn yɛ cot-ɔ. ³⁵ Wʊ ken wan-napse o-**karamsa** wʊ be-de ʊn yɛ citʊrʊ Yɛso o-cot remen wʊ cept Yɛso. Wʊ zeeru, ³⁶ “Wa-ʊr-Yoos, ʒɔ ke **karamsa-ɔ** jiishe m-'wɔns be-de ʊn **karamsa-ʊt Mosa?**”

³⁷ Yɛso shasuru, wʊ zee, “Cɔn Yawe Shir ru ʊn kap ɔ ʊn hur ʊn du, ʊn kap ɔ ʊn hooɔ ru ne, ʊn kap ɔ ʊn nap-ʊs ru ne.* ³⁸ ɔ ka ɔ rɔ **karamsa-ɔ** ʊr-takan, komo ɔ rɔ o-gos ɔ be-de ʊn tɔ ká. ³⁹ Ayoore-ɔ ʊntʊn ɔ ʊr-takan ɔ rɔ, ‘Cɔn yan-bɔr-ʊs ru bɔ o cone hi ʊn du à.’† ⁴⁰ Myet yoos-ʊr **Mosa** ʊn tɔ ʊn **yan-Rwor ʊn Ma-tɔ Shir** ne, n-me ʊn tɔ ká **karamsa-ʊt** yoor-tɔ rwʊʊne.”‡

§ **Bɔr-ʊs kwooz ʊs-voor:32** 22:32 Hyen komo: Rwʊʊ 3:6.

* **Bɔr-ʊs kwooz ʊs-voor:37** 22:37 Hyen komo: Kara 6:5.

† **Bɔr-ʊs kwooz ʊs-voor:39** 22:39 Hyen komo: Rewi 19:18.

‡ **Bɔr-ʊs kwooz ʊs-voor:40** 22:35-40 Hyen komo: Ruka 10:25-28.

O-cot n-te ʉn Kiristi
(*Mark 12:35-37; Ruka 20:41-44*)

⁴¹ Bɔ **Parisa**-ne kargute be-ʉr Yeso à, Yeso cituru ye o-cot. ⁴² Wu zeeru, “¿Yan yo ne ro barag-ʉs nɔ mosse ʉn **Kiristi** ne? ¿Wà wan wu ne?”

Ye zeeru wu, “Wà **Dawuda**.”

⁴³ Yeso zeeru ye, “To, ¿re nome **Dawuda** ʉn beeb-de o-Kukt, wu rotte wu m-zee ‘Gos-wu’? Remen **Dawuda** zeeɔ,

⁴⁴ “ ‘Yawe zeeɔ Gos-wu wu ma re,

“She’et ʉn ka be-de ʉt-gwomo de,

har ʉm ru’ʉt yan-yage-ʉt ru waragte

rii-yo o he m-yawag ʉn na-ʉs ru à.” ’S

⁴⁵ ¿Urege **Dawuda** ro m-zee ʉn **Kiristi**, ‘Gos-wu re,’ to, re nome **Kiristi** waragte wà ʉn wu?”

⁴⁶ Yatt-wu hoksɔ wu m-shas á. Bɔ ʉn ká ho-de yatt-wu kume jaab remen wu cit wu o ken cot-o á.

Bɔr ʉr-kwɔɔz ʉs-tet

Yeso pyaag wuke-de ʉn
yan-Yoos-de o-karamsa ʉn Parisa-ne
(*Mark 12:38-40; Ruka 11:37-52; 20:45-47*)

¹ Bɔ hun-ne morgute deen mosse ʉn yan-neke-mo ʉn wu ne à, Yeso zeeru ye, ² “**Yan-Yoos-de o-karamsa** ʉn **Parisa**-ne, ye a ya’ase beeb-de ʉn yoos-de ʉn **karamsa**-o **Mosa**. ³ Remen kaane nom nɔ kap o ʉn rii-yo ye ro m-yoos à, amba nɔ nom bɔ ye ro m-nom á. Remen ye ro m-nom ʉn rii-yo ye ro yoos á. ⁴ Ye ro m-zee ʉn hun-ne

ye nɔm rem-se arge beeb-de ɔn ye à, remen Shir wu hoguté rerem-mo ye. Amba ye ne, ye m-nɔm ko hiin rem-se ro ɔn hante hun-ne ye waragte kashi be-de Shir á.

⁵ “Ye m-nɔm ɔn senge-mo ɔn ye remen hun-ne hyenet. Ye m-gaag caari caari-to ɔn ci-se ɔn Ma-to Shir sa o zee ɔt-dupo ɔn zwon-to ɔn ye, riib-se ɔn matuku-to ɔn ye ro ɔs-geeza ne har se ro ɔn huk o-dak. Ye ro m-kute ɔn hun-ne a zeet ye ro yow yow ɔn Shir ne.* ⁶ Ye jiište m-ɔn a ya'as ye be-de ɔr-she'et de ɔn gos-ye be-de o-biki, komo ɔn be-to ɔr-she'et ne ɔt-soto ɔn kuke-to ɔn yoos ɔn Ma-to Shir. ⁷ Komo ye ɔnog hun-ne sengu ye m-gas be-de ɔt-baab komo hun-ne sengu ye m-zee, ‘Ya-ɔs-Nap.’

⁸ “Amba no, taase a zee no ‘Wa-ɔs-Nap,’ remen wan-yoos-ɔr no wan-gaan wu. No was ma-to ɔt-comos á, remen myet no hen-ne ye ɔn wu ne ye, campo-ne ɔn ne'a-ne ne. ⁹ Taase no zee net ‘o-Tato’ ɔn hono o-dak remen Tato o-gaan o ro be ɔn no wu ro n-me n-Ton shir. ¹⁰ Taase komo a eeg wo ‘Wa-ɔr-Yoos,’ remen wan-gaan wu ro Wa-ɔr-Yoos, wu ro, **Kiristi**. ¹¹ Wu ro caari be ɔn no à, se wu nomotu no m-guw.† ¹² Kap wu hwɔ hi ɔn de ɔn wu be-ɔr kashi à, Shir a mus wu hwaa. Amba kap wu musse hi ɔn de ɔn wu hwaa à, Shir a 'ye wu m-sek.”‡

* **Bɔr ɔr-kwɔɔz ɔs-tet:5** 23:5 Hyen komo: Mati 6:1; Kara 6:8; Qog 15:38. † **Bɔr ɔr-kwɔɔz ɔs-tet:11** 23:11 Hyen komo: Mati 20:26-27; Mark 9:35; 10:43-44; Ruka 22:26. ‡ **Bɔr ɔr-kwɔɔz ɔs-tet:12** 23:12 Hyen komo: Ruka 14:11; 18:14.

Yeso sabarsute ya-o-shepe

(Mark 12; Ruka 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ “Amba nɔ rii-yo ɔr-'wɔn yo, nɔ **yan-Yoos-de o-karamsa** ɔn **Parisa**-ne. Ya-o-shepe! Nɔ sanag hun-ne ish-o m-cɔw ɔn gwɔmo-to Shir. Nɔ ɔn hi ɔn nɔ komo nɔ cɔw á. §

¹⁵ “Rii-yo ɔr-'wɔn yo nɔ **yan-Yoos-de o-karamsa** ɔn **Parisa**-ne. Ya-o-shepe! Remen nɔ m-pas m-sa, nɔ m-wɔ dak-to ɔr-hew remen hoob-o ɔn net wan-gaan remen nɔ muut wɔ dorute jor nɔ **Yahuda**-ne. Urege nɔ kumunte, nɔ haaru nɔ muutu wɔ har wɔ jiish nɔ m-yo.

¹⁶ “Rii-yo ɔr-'wɔn yo nɔ, nɔ ye rɔ ɔn take ɔn hun-ne co à, nɔkka ne pɔ-ne! Nɔ m-zee, ‘Myet bɔ ɔn wɔ tonde ɔn **Pyo-o Shir** à, rem rɔ kon á, amba kap bɔ ɔn wɔ tonde o-zinariya yo ɔn **Pyo-o Shir** à, se wɔ nomog ká rii-yo wɔ tonde à.’

¹⁷ Ya nɔ rɔ untun pɔ-ne ɔn raag-ne ne ɔn hyan-o Shir. ¿Yo ke yo jiishe ɔt-gos: zinariya yo, ko **Pyo-o Shir** o rɔ m-herekse o-zinariya à? ¹⁸ Nɔ komo m-zee, ‘Kap bɔ ɔn wɔ tonde o-**hana** à, regen-o rɔ kon á, amba kap bɔ ɔn wɔ tonde ɔn yar-mɔ a sake n-te o-**hana** à, se wɔ nomog ká rii-yo wɔ tonde à.’ ¹⁹ Nɔ pɔ-ne! ¿Yo ke yo jiishe ɔt-gos? ¿Sake-de, ko **hana**-o ɔr-sake o rɔ m-herekse ɔr-sake à? ²⁰ Remen kaane kap bɔ ɔn wɔ tonde ɔn

§ **Bɔr ɔr-kwooz ɔs-tet:13** 23:13 Mɔ ken gen-mɔ ɔn dɔ ci-o 14Yan-gon tuk-mɔ ɔt-men mɔ rɔ nɔ ɔr-wase, nɔ yan-Yoos-de o-karamsa ɔn Parisa-ne. Ya-o-shepe! Nɔ ine kon-se Shir, nɔ ma'asɔ kon m-seeb ne n-me ɔn hun-ne sa o zee nɔ inu ɔn hun-ne ye nɔ rɔ. Nɔ ka ne re ɔn ra-o ɔn ye taage ye mate ye à, n-me ɔn koob-de ɔn ye. Remen kaane, nɔa sɔ koob-de ɔn ba m-rerem. Hongse: Mark 12:40 ɔn Ruka 20:47 ne.

hana-o ur-**seke** à, wu tonte un ka rii-yo ro un o à. ²¹ Kap komo bo un wu tonde un **Pyo-o Shir** à, wu tonte un o, komo un Shir ne wu ro tara n-me un o à. ²² Kap komo bo un wu tonde n-Ton shir à, wu tonte un kwuur-o Shir, komo un Shir ne wu ro tara un ka kwuur-o à.*

²³ “Rii-yo ur-'won yo no, **yan-Yoos-de o-karamsa** un **Parisa**-ne. Ya-o-shepe! No m-hus o-gaan be-de un op be-de un saw-to un ceta us-wa ne. Amba no yagute rem-se jiishe ur-bon n-me **o-karamsa** à, se ro: ur-'won, m-she, un men-ut pus-to ne. Hus no kap, ka yo depe no nom à, ba no un yage o-ges.† ²⁴ No po-ne yan-taku un co! No m-hus un rii-yo un hoog-o rek-yo n-me m-ho, amba no core o-dorom!”

²⁵ “Rii-yo ur-'won yo no, **yan-Yoos-de o-karamsa** un **Parisa**-ne. Ya-o-shepe! No m-so'os jim-de ur-ibitte un de ur-kok ne, amba me-ur ro un hu ne, o-suub ne deen un koob-de un garamse un hi un no ne. ²⁶ No **Parisa**-ne po-ne! Takan no so'os n-me de ur-ibitte ur-kok ne, remen jim-de un to nomot m-cecas.

²⁷ “Rii-yo ur-'won yo no, **yan-Yoos-de o-karamsa** un **Parisa**-ne. Ya-o-shepe! Ya no ro untun saag-se hun-ne suke o-jojo à, se un bon-de m-hyan n-do, amba n-me se caar-to un margan-ne, m-kukop ne go-us-go.‡ ²⁸ No m-senge a zeet no ro kashi un hun-ne un hyan-o un yish, amba men-ut no, ya to ro shiishe o-shepe un senge-m yo-mo ne.”

* **Bqr ur-kwooz us-tet:22** 23:22 Hyen komo: Isha 66:1; Mati 5:34. † **Bqr ur-kwooz us-tet:23** 23:23 Hyen komo: Rewi 27:30.

‡ **Bqr ur-kwooz us-tet:27** 23:27 Hyen komo: Seng 23:3.

*Yeso nomog boog-to ɔn go
ɔn koob-de a he ye m-ya à
(Ruka 11:47-51)*

²⁹ “Rii-yo ɔr-wɔn yo nɔ **yan-Yoos-de o-karamsa** ɔn **Parisa**-ne. Ya-o-shepe! Men zee kaane remen nɔ nak m-hin ɔn saag-se ɔr-bon se ɔn **yan-Rwor ɔn Ma-to Shir**, komo nɔ nome saag-se ɔn kashi ɔn hun-ne ɔt-duk ka ye ya-n-ga-ye nɔ ho à. ³⁰ Nɔ m-zee, ‘Te ro konte ɔn da-o mɔng-ne te, te roa gu ye hoom ɔn **yan-Rwor ɔn Ma-to Shir** á.’ ³¹ ɔn rwor-mo ɔn káane, nɔ zeeg o ka nɔ ro yakar ɔn ye hoome **yan-Rwor ɔn Ma-to Shir** à. ³² To, ha nɔ co nɔ shoos men-ɔt jaas-to to tat nɔ ne shi’ne à! ³³ Nɔ yege-hwo! Nɔ yakar-ye ɔn herhyat! ¿Re nɔ he m-nom nɔ possute piish ɔt-ma to ɔn den-o o-ra?§

³⁴ “Remen kaane, me nɔ m-tomne ɔn **yan-Rwor ɔn Ma-to Shir**, ɔn ya-ɔs-weer ne, ɔn yan-Yoos-de ɔn Ma-to Shir ne. Noa ho ye ken ye, nɔ kem ye ken ye, komo nɔ nome ye ken ye ɔs-sorog ɔn kuke-ɔt nɔ to ɔn yoos ɔn Ma-to Shir. Nɔ ye m-dore bo-ɔt-bo komo nɔ ye ɔn ya-ɔr-koob. ³⁵ Remen kaane, noa su ɔr-koob remen nɔ hog kap kashi ɔn hun-ne. Cin ɔn hyó-m **Eber** net so-wu. Har ha-mo ɔn mo ma Zakaraya wà Barakiya, wu nɔ ho’e ɔn tete-o ɔn **Pyo-o Shir** ɔn **hana-o ɔr-seke** à.* ³⁶ Nip-o me nɔ m-rure, myet piish ɔt-ma to a morogse à, ɔs-hak deen se arge à, a sek to ɔn hi-de ɔn yan ka da-o.

§ **Bɔr ɔr-kwooz ɔs-tet:33** 23:33 Hyen komo: Mati 3:7; 12:34; Ruka 3:7. * **Bɔr ɔr-kwooz ɔs-tet:35** 23:35 Hyen komo: Taka 4:8; 2Nom 24:20-21.

*Yeso ryegente deen moose
un ya-o-Urusharima ne
(Ruka 13:34-35)*

³⁷ “Ayya ya-o-Urusharima, ya-o-Urusharima!
Bo-o hoome **yan-Rwor un Ma-to Shir**, no jir ye
Shir tomnu no a ut-ta'ar! Um ro conog deen um
kamas no bo kiit-o ro m-kamas un yakar-ye un
yo n-me un kukun-to un yo a, amba no yagute.
³⁸ No ka m-moka a yaksutu no hur-o† no ba un
net!‡ ³⁹ Remen me no m-rure, noa do me m-hyan
komo a, se ho-de no he m-zee, ‘Ko-ya-o-kwum-
wu, wu roone un beeb-ur Yawe a!’ ”§

Bor ɔr-kwooz ɔs-nass

*Yeso rworog bo Pyo-o Shir
he m-wurme a
(Mark 13:1-2; Ruka 12:5-6)*

¹ Bo Yeso ruute un **Pyo-o Shir** a, wu ro ɔr-
hew. Yan-neke-mo un wu kuturu wu mumag-
o ɔs-pyo. ² Wu ruru ye, wu zee, “Gwot no ka
mumag-to. Nip-o me no m-rure, ta'ar-ur ro kon
ko ɔr-gaan de a he m-yage n-ton un ɔr un de a.
Myet a wurumsu to.”

*Takan-de un swo ɔr-koob
(Mark 13:3-13; Ruka 21:7-19)*

³ Yeso ro tara n-te un **Haag-o un 'yo-se o-
Zetun**, yan-neke-mo un wu haanuru be-de un
wu, un hon-de un ye. Ye cituru, “¿Ruru te, ho-de
ka rii-yo he m-kor a, Komo o ken napa-o ro kon o

† **Bor ɔr-kwooz ɔs-tet:38** 23:38 Hur-o = Pyo-o Shir. ‡ **Bor
ɔr-kwooz ɔs-tet:38** 23:38 Hyen komo: Irmu 22:5. § **Bor
ɔr-kwooz ɔs-tet:39** 23:39 Hyen komo: Bong 118:26.

he tɛ m-kute muun-m ru komo ʉn ta-de ʉn hono o-dak ne?"

⁴ Yešo shasuru ye, "War nɔ ha, taase wu ken wu raks nɔ. ⁵ Men zee kaane remen hun-ne deen ye haan ʉn jin ʉn de. Ye a zee, 'Me wu ro **Kiristi.**' Har ye a raks hun-ne ʉt-moor ne. ⁶ Nɔa hoge ma-to ʉr-gun, ʉn hoge hoge to ʉn to ne. Nɔ hoge o-gyer á, remen se kaane nomog, amba kom-ur ro woon to kon á. ⁷ ʉt-dak ʉr-gun ʉt-dak ne, ʉt-gwomo ʉt-gwomo ne toa nom teper-se ʉr-gun ʉn hi ʉn de ʉn to. A nom komo mer ʉn nukte-mo o-dak ne ʉt-be n-hon n-hon. ⁸ Amba to ka kap takan-de ʉn re ʉr-koob de temb de he m-kor à.

⁹ "Ka da-de ye a ship nɔ, a 'ye nɔ ʉr-koob, ye ho nɔ. Komo, hono o-dak kap a yagu nɔ remen nɔ me m-dore.* ¹⁰ Ka da-o hun-ne deen a tuku me jim, komo ye raks or ʉn ye ne, ye yage or ʉn ye ne. ¹¹ Yan-rwɔr ʉn Ma-to Shir ye ʉt-bo komo ye a indune deen, ye a egusse hun-ne deen. ¹² Remen moor-to ʉn men-ʉt jaas-to, was-mo ye ken ye ro m-was ʉn or ʉn ye ne à moa heeb. ¹³ Amba bo ʉn wu joose har ha-mo ʉr-kom à, wu a posse.† ¹⁴ Komo hun-ne ye Shir a ko'ot kà **Ma-to m-Rerem** to ʉn gwomo-to Shir to a rur to hono o-dak, remen a hogute to dak-ʉt-dak, ka da-o kom-de woonte."

Swɔ ʉr-koob ʉr-yo-de

(Mark 13:14-23; Ruka 21:20-24)

¹⁵ "Da-o roon da-o nɔ he m-hyan ʉn rii-yo m-rwuk yo ko-**yan-Rwɔr ʉn Ma-to Shir** Daneya

* **Bɔr ʉr-kwooz ʉs-nass:9** 24:9 Hyen komo: Mati 10:22. † **Bɔr ʉr-kwooz ʉs-nass:13** 24:13 Hyen komo: Mati 10:22.

rwore à, yo rō eso un be-de **Pyo-q Shir**‡§ (Yage ko-ya-m-karante nept.) ¹⁶ To, ye rō n-me o-Judiya à, yea som ha-mō ut-haag. ¹⁷ Net-wu rō n-dō o-hur à taase wu warag o-hur wu dekenete rii-yo rō wu n-me o-hur à. ¹⁸ Wu rō o-kat à taase wu jo'on dek un cop-o un wu.* ¹⁹ Ka da-o rii-yo ur-'won yo ne'a-ne ya-ut-uub, un ye rō un yakar rek-ye ne à! ²⁰ Nom nō us-kon taase rek-us nō kor nō da-o o-gos kō un **Ho-de ur-Wuwe** de un **Yahuda**-ne [hō-de o-Sati]. ²¹ Kon nō remen un ka da-o, a nom swō ur-koob de a wete m-nom á cin un takan-de un hono o-dak har haan-mō m-moka, a do ne m-nom gon-de á.† ²² O-nip, se de a hebe ká hō-tō m-swō ur-koob tō un ba kaane à, yatt ko-yan-hoog wu he m-ru á, amba remen ka ye a daage à, a heeb ka hō-tō.

²³ “Un ka da-o, kō wu ken wu zee nō, ‘Gwot, **Kiristi** wu ka kane!’ Kō, ‘Wu ka reeno!’ Taase nō dek tō. ²⁴ Men zee kaane remen yan **Kiristi** ye ut-bō, un **yan-Rwor un Ma-tō Shir** ne ye ut-bō yea rusune. Ye nom caari-o o-napa un rem-se un hyan ut-hyat ne, remen ye rukt hun-ne, har un ye Shir daage ne à urege a nome. ²⁵ Baks nō unze um nekste tō-ut nō cin un ga'ane.

²⁶ “Remen kaane, wu ken wu zee nō, ‘Gwot **Kiristi** Wu ka reeno o-kot!’ Taase nō rwuun nō hyenet. Kō ne, ‘Gwot wu rō reeno n-me o-kuke wukusse,’ taase nō gōks tō! ²⁷ Men zee

‡ **Bqr ur-kwooz us-nass:15** 24:15 ut-Girik: be-de ba m-kukop.

§ **Bqr ur-kwooz us-nass:15** 24:15 Hyen komo: Dane 9:27; 11:31;

12:11. * **Bqr ur-kwooz us-nass:18** 24:17-18 Hyen komo: Ruka

17:31. † **Bqr ur-kwooz us-nass:21** 24:21 Hyen komo: Dane

12:1; Hyan 7:14.

kaane remen bɔ myakt-o rɔ m-myaktune zee-mo ur-horan ha-mo ur-horim à, káane muun-mo un **Wà-wu un net** he m-nom.‡ 28 Be-de u-ur rɔ à, ay, káne sakra rɔ m-morge.”§

Muun-mo un Wà-wu un net
(Mark 13:24-27; Ruka 21:25-28)

29 “Da-o ka ho-to un re ur-koob to he m-ta à,
“ ‘Da-o gaan ho-ur a nom o-comb,
o-reng komo yoa nom o-mok á.
Yege-rege a hyemene zee-mo n-Ton shir,
komo Shir a nukt rem-us beeb se rɔ un n-Ton
Shir à.’* ”

30 Ur-kom ka da-o, napa-o m-muun mo un **Wà-wu un net** he m-rwuun cas un kus-o n-Ton shir. Myet hun-ne ye un hono o-dak à komo yea nom tuk-mo ut-men rem o-gyer. Yea hyen **Wà-wu un net** roon n-ton ut-ke'ente ut-gwomo ne m-seps ne deen.† 31 Wuá tom yan-tom-ye un wu, ye hur o-kar o o-zaaz deen, komo ye karagse ye a daage à zeen-mo ur-horan, ur-horim ne, o-baar ne, o-ye'er ne, zee-mo un o ka wur-o un hono o-dak o ha-mo un o ka reeno.”

Ur-yoos n-te un 'yo-yo o-rum
(Mark 13:28-31; Ruka 21:29-33)

32 “Yoos no yo ken rii-yo n-te un 'yo-yo o-rum. Urege jet-se un yo cirig m-zoose, se rɔ m-tupne un wá-ut pu-to, no nak gos-o nomog yow yow o

‡ **Bɔr ur-kwooz us-nass:27** 24:26-27 Hyen komo: Ruka 17:23-24.

§ **Bɔr ur-kwooz us-nass:28** 24:28 Hyen komo: Ruka 17:37.

* **Bɔr ur-kwooz us-nass:29** 24:29 Hyen komo: Isha 13:10; 34:4; Jowe 2:10,31; 3:15; Hyan 6:12-13; Izik 32:7; Isha 34:4.

† **Bɔr ur-kwooz us-nass:30** 24:30 Hyen komo: Dane 7:13; Zeka 12:10-14; Hyan 1:7.

ka. ³³ Káane komo, ɔrege nɔ hyanag kap ká rem-se ɔm ruru nɔ à, rɔ m-kɔr, nɔa nep ɔnze da-o nomog yow yow, wu rɔ n-riib ɔn ish. ³⁴ Nip-o me nɔ m-rure, hun-ne ye ɔn ka zaman-yo ye mer á, se kap o ɔn ká rem-se nomog. ³⁵ O-ton o-dak ne toa tees, amba ma-ut re toa te á kɔ hiin.

*Yatt-wu nape ho-de Kiristi he m-haan á
(Mark 13:32-37; Ruka 17:26-30,34-35)*

³⁶ “Amba yatt-wu nape ɔr-ho, kɔ ɔn kwom-ɔs re ká rii-yo he m-kɔr á, kɔ **yan-tom-ye Shir** ye rɔ n-Tɔn à, kɔ Wà, ‡ se de o-Tato cot.

³⁷ “Bɔ a nome ɔn da-o **Nuhu** § à, káane muun-m re, me **Wà-wu ɔn net** he m-nom. ³⁸ ɔntun ka da-o rii-yo ho-mo reet hono o-dak, hun-ne ro ɔn hoge ɔn rerem-mo ɔt-biki ɔt-ge ne, m-re, m-swɔ ne, campo-ne rɔ ɔt-ge, a m-ya ɔn yan-ne'a-ne ɔt-ge, har ha-mo ɔn ho-de **Nuhu** cowe o-hat à!* ³⁹ Hun-ne nap rii-yo he m-kɔr á, har ho-m haante mo reet ye. Kaane o muun-m re **Wà-wu ɔn net** he m-nom. ⁴⁰ ɔn ka da-o, hun-ne yoor ye ma'as o-kat, Shir a dek wan-gaan, wua yage wan-gaan. ⁴¹ Ne'a-ne yoor a ma'as ɔr-na be-ɔr gaan, Shir a dek wan-gaan, wua yage wan-gaan.

⁴² “Remen kaane she'et nɔ zongse, remen nɔ nap ho-de Gos-wu wu ma nɔ he m-muun á.

⁴³ Amba nap nɔ yo ka, ɔrege ko-ya-o-hur-wu nepse da-o ko-hyow he m-haan m-tet à, wua rewe á. Komo wu roa yage a cɔwut wu o-hur á. ⁴⁴ Remen kaane nɔ ma se nɔ she'et zongse, kɔ

‡ **Bɔr ɔr-kwooz ɔs-nass:36** 24:36 Mo ken gen-mo mo rott kɔ Wà. § **Bɔr ɔr-kwooz ɔs-nass:37** 24:37 Hyen komo: Taka 6:5-8.

* **Bɔr ɔr-kwooz ɔs-nass:38** 24:38 Hyen komo: Taka 7:6-24.

o ke da-o. Remen da-o nɔ esɛ o-saktɔ á, ka da-o **Wà-wu un net** he m-haan.”†

Ko-guw kashi kɔ wu o-hwaa

(Ruka 12:41-48)

⁴⁵ “¿Wan wu ne rɔ ko-guw kashi, wa-us-weer? Wu rɔ ká guw-wu wu ko-yan un hur-o un wu rwɔ'e wu gutu wu hur-o un wu à, komo wu 'ye or re un wu guw-ne rii-yo m-re yo un ye un da-o depe à. ⁴⁶ Ko-ya-o-hur muune wu 'wos ká ko-guw-wu nomog rii-yo depe à, ko-ya-o-hur a hɔge rerem-mo un wu. ⁴⁷ Nip-o me nɔ m-rure, ká ko-ya-o-hur-wu a ru ká ko-guw-wu, wu gutu wu saw-to un wu kap. ⁴⁸ Amba urege ká ko-guw-wu ko-yan-men-ut jaas-to wu, komo wua zee hi un de un wu, 'Ko-yan-hur-o re a jo'on un ga'ane á.' ⁴⁹ Ka da-o, wu ciru bu un ye ká guw-ne ye. Komo wu rɔ ut-biki, wu rɔ m-re, wu rɔ m-swɔ, un yan-susuur-ne. ⁵⁰ Wu nome kàane, ko-yan-hur-o un wu a jo'on un hɔ-de wu huute o-saktɔ á, komo da-o wu nape á. ⁵¹ Ko-ya-o-hur a bu wu dum-mo pase ur-be à, komo wu reesu wu ur-koob be-ur gaan un ya-o-shepe ne. Káne ye he us-kan un haw-se un yin-ne.

Bɔr ur-kwooz us-taan

Sa-mo ut-ma mo yan-ne'a-ne op

¹ “A hongse **Gwomo-to Shir** untun yan-ne'a-ne op, ye deke pitirra-to un ye. Ye nekuru, ye gontuté ko-ya-ur-ge à.* ² Nen taan be-de un ye

† **Bɔr ur-kwooz us-nass:44** 24:43-44 Hyen komo: Ruka 12:39-40.

* **Bɔr ur-kwooz us-taan:1** 25:1 Hyen komo: Ruka 12:35.

raag-ne ye, nen taan komo ya-us-weer ye. ³ Ká raag-ne ye dekurū pitirra-to un ye à, amba ye dek m-now remen m-do á. ⁴ Ya-us-weeru ne, ye dekste m-now remen m-do. ⁵ Bō ko-ya-ur-ge nome it-mo un woōn à, myet-mo un ye hebu m-rew.

⁶ “Da-o tet-m purge m-sok ne à, ye hoguru eeg a m-zee, ‘Hogu nō, ko-ya-ut-ge wu ká! Rwūun nō, nō gontu wu!’

⁷ “Ká yan-ne'a-ne ye kap inuru, ye ja'asuru pitirra-to un ye. ⁸ Ká raag-ne ye konuru ya-us-weer, ‘Hakkur nō ya te nō now-m nō hiin, remen pitirra-ut te rō m-mar.’

⁹ “Amba ká ya-us-weer ye zeeru ye, ‘Ay, moa bo'os te un nō ne á. Jiishte nō he be-de un ya-mbaab, nō oon mo ma nō.’

¹⁰ “Amba bō ye neketē, ye oontē m-now à, riio ye muunte ko-ya-ur-ge wosontē. Ye rō zongse à, ye cowuru be-de ur-ge un wu ne, komo a tigurū ish. ¹¹ Da-o hor-o, ye ká yan-ne'a-ne ye muunuru, ye essuru n-do. Ye zeeru, ‘Gos-wu! Gos-wu! Tikshi te ish!’

¹² “Amba wu shasuru ye, ‘Nip-o me nō m-rure, me nap nō á!’†

¹³ “Remen kaane, se nō she'et zongse, remen nō nap ur-ho ko o-da á, o um he m-muun á.

Ma-to un guw-ne tet
(Ruka 19:11-27)

¹⁴ “Komo a hongse **Gwomo-to Shir** untun net-wu he m-neke ur-hew à. Wu agnuru yan-guw-mo un wu. Wu wonguru ye hwor, ye sengetē m-o

† **Bqr ur-kwooz us-taan:12** 25:11-12 Hyen komo: Ruka 13:25.

m-baab ne, har wu muunte. ¹⁵ Wu ya'asuru wan-gaan ba-ut‡ taan-to un azurpa, wan-gaan komo ba-ut yoor, wu ken wu ba-o gaan, ko wu ke hon un 'wons-mo un wu. Ka da-o, wu nekuru hew-de un wu.

¹⁶ “Ka wu gokse ba-ut taan a, wu es m-se'er a. Wu haaru, wu senguru m-o m-baab ne un ka hwor-ye, har wu swooru ho-mo un ba-ut taan. ¹⁷ Kaane komo, wu gokse ba-ut yoor a, wu swooru ho-mo un ba-ut yoor. ¹⁸ Amba ka wu gokse ba-o gaan a, wu haaru, wu hinnuru ur-kuub n-dak. Wu wukuru hwor-ye un ko-yan-hur-o un wu, taase a ci.

¹⁹ “O-da deen, ko-yan-hur-o un ka guw-ne ye jo'onuru hew-de un wu. Wu agnuru ka guw-ne ye un wu ye, remen ye ogmuté wu rii-yo ye nome un hwor-ye un wu a. ²⁰ Ka ko-guw-wu gokse ba-ut taan a, zeeru ko-yan-o-hur, 'O ya'astu me ba-ut taan. Me ka komo um swoog ho-mo un ba-ut taan.’

²¹ “Ko-yan-o-hur hoguru o-zak, wu zeeru, 'Nomog ur-bon, ko-yan-kashi m-guw o, net so-wu! O nomog o-shir un rii rek-yo. Man ya'as wo gwomo-to arge to ka a. Haan, o nom o-zak be-ur gaan un me ne.’

²² “Ka wu gokse ba-ut yoor a, wu haanuru komo wu taknuru co. Wu zeeru, 'Ko-yan-o-hur, o ya'astu me ba-ut yoor. Me ka komo um swoog ho-mo un ba-ut yoor.’

‡ **Bɔr ɔr-kwɔɔz ɔs-taan:15** 25:15 ɔt-Girik: *tarents*, o-tarent hond o o ro un pamb kwɔɔz un tet un op un taan [75] ko kiroguram-ut kwɔɔz o-gaan un op ɔt-nass [34].

23 “Ko-yan-hur-o ũn wu zeeru wu, ‘Nomog ũr-bon, inin ko-guw, kashi ũn net! O nomog o-shir ũn rii rek-yo, man ya'as wo gwomo-to arge to ká à. Haan, o nom o-zak be-ur gaan ũn me ne.’

24 “Ka da-de ká ko-guw-wu gokse ba-o gaan à wu ma wu woŕonuru. Wu zeeru, ‘Ko-ya-o-hur, ũm nepste wo ko-ya-uš-hwumug wu, wo m-ce ũn be-de wo go'e á. Wo komo ko-yan-con-mo ũn re-mo o-tara wu. 25 O rwo'e, ũm hogute o-gyer, taase ũm eggusse hwor ru. ũm argu m-neke, ũm hin ur-kuub, ũm wukuru hwor ru. Goks rii-ye ru.

26 “Ko-ya-o-hur ũn wu shasuru, ‘Wo ko-yan-men-ut jaas-to komo ko-guw-wu m-zar! ¿Ashi, o nepste me ko-ya-uš-hwumug wu, me m-ce be-de me go'e á, komo ko-yan-con-mo ũn re-mo o-tara wu? 27 Ay, ro juishte o essu me hwor re o-benki be-de ũm roa jo'on ũm goks rii-ye re har ũm su m-ho à!

28 “ ‘Rumus no ká hwor-ye be-de ũn wu, no ya'as wan-ba-ut op. 29 Ká ye nome senge-mo ũr-bon ũn rii-yo a yase ye à, ye a he m-do'e, har ye kum deen. Amba ká ye ro m-nom o-shir á, ko ka ya-o-hiin-yo ye rotte à se a busute yo m-rumus.Š 30 Jorbu no ka ko-guw-wu o-hwaa wu ũn comb-o rim-o. Káne wu he uš-kan ũn haw-se ũn yin-ne.’*†

Piish-de ut-ma de ur-kom

Š **Bŕur-kwoŕuz uš-taan:29** 25:29 Hyen komo: Mati 13:12; Mark 4:25; Ruka 8:18. * **Bŕur-kwoŕuz uš-taan:30** 25:14-30 Hyen komo: Ruka 19:11-27. † **Bŕur-kwoŕuz uš-taan:30** 25:30 Hyen komo: Mati 8:12; 22:13; Ruka 13:28.

31 “Da-o **Wà-wu un net** he m-haan n-me un seps-mo un wu à un **yan-tom-ye Shir** ne kap, ka da-o wu he m-she'et un kwuur-o un seps-mo ut-gwomo.‡ 32 Shir a karakse kap hun-ne ye un hono o-dak un her-o un wu. Wu koos ye n-hon n-hon, bo yan-gwot ut-gut ro un koos un ca un gwoor ne à. 33 Wu ru yege-ca so un re-de un wu, yege-gwoor ne un kwanta-de un wu.

34 “Ka da-o ko-Gwomo he m-zee ye ro un re-de un wu à, ‘Haan no, no ye kume o-kwum be-ur Tato re à! Goks no cim-yo ut-gwomo yo Shir essu no cin un takan-de un hono o-dak à. 35 Men zee kaane remen bo um hoge mer à, no ya'ag me rii-yo m-re. Um hogute **swoot**-o m-ho, no ya'ag me m-ho um su. Me ko-hamat, no goks me un hur-ut no. 36 Mett ur-matuku á, no ya'ag me ur-matuku. Me un gom, no waste un me ne. Me ke'o, no habu me ur-gas.’

37 “Ka da-de ka ye nome rii-yo Shir cone à he wu m-shas, ye zee, ‘Gos-wu, ¿ho-de un ya te hyanu wo un hoge un mer te ye'et wo rii-yo m-re? ¿Ko da-o o hoge **swoot**-o m-ho, te ye'et wo m-ho o suute? 38 ¿Komo ho-de un yan o te hyanu wo ko-hamat, te goks wo? Ko ¿ho-de o ro ur-kor, te ye'et wo ur-matuku? 39 ¿Komo ho-de un yan o te hyanu wo un gom ko ke'o te waste un wo ne?’

40 “Ko-Gwomo a shes ye, wu zee, ‘Nip-o me no m-rure, bo no nome wan-gaan n-me un ye ka hen-ne re ne, ye jiishe us-rek à, me no nome.’

41 “Ka da-o ko-Gwomo he m-zee un yan-kwanta-de un wu, ‘Wongu no un me ne, no ye

‡ **Bor ɔr-kwooz ɔs-taan:31** 25:31 Hyen komo: Mati 16:27; 19:28.

Shir hu'e o-nu à. Cow nò ra-o a m-ryomse á har ya nomot re ne, o Shir esse **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** un yan-tom-ye un wu ne à. ⁴² Remen bo um hoge mer à, nò 'ya me rii-yo m-re á. Um hoge **swoot-o** m-ho, nò 'ya me m-ho um su á. ⁴³ Um haan ur-hamat, nò goks me á. Me ur-kor, nò 'ya me ur-matuku á. Um gomog gom, komo me ke'o nò was un me ne á.'

⁴⁴ "Ka da-o ye ma yea shes, ye zee, 'Gos-wu, ho-de un yan o te hyanu wo un hoge un mer, ko un **swoot-o** m-ho, ko wo ur-hamat, ko wo ur-kor, ko wo un gom, ko wo ke'o, te yage m-was un wo ne?'

⁴⁵ "Ka da-o wua shes ye, 'Nip-o me nò m-rure, bo nò yage nome wan-gaan be-de un ye ka ye ro me rek-ye à, ay, me nò yage m-nome.'

⁴⁶ "Ye ka yea cuw re ur-koob de un ba m-ta. Amba kashi un hun-ne ne yea cuw hoog-o ba m-ta."§

Bor ur-kwooz us-cind

Gos-ye toog ut-hun ye hoot Yeso

(Mark 14:1-2; Ruka 22:1-2; Yoha 11:45-53)

¹ Da-o Yeso kome rwor un ka rem-se kap à, wu zeeru yan-neke-mo un wu, ² "Nò nepse **Biki-o m-Pas** kuks ho-ut yoor a cirit, komo me **Wà-wu un net** yea ya'as me yea kem me o-kan."*

³ Un ka da-o, Gwomo-ne ye un kon-se Shir un sek-ye ne ro ur-morog un hur-o un ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, jin-de un wu Kepas. ⁴ Ye

§ **Bor ur-kwooz us-taan:46** 25:46 Hyen komo: Dane 12:2.

* **Bor ur-kwooz us-cind:2** 26:2 Hyen komo: Rwu 12:1-27.

tooru ɔt-hun, ye shipt Yeso wukusse, ye hoot wu.
5 Amba ye zeeru, “Ba da-o un **Biki-o m-Pas** á, taase hun-ne ine yokoko.”

*Wu ken ne'a wu hokmote Yeso
now-mo m-shi'igin o-Betanya*

(Mark 14:3-9; Ruka 7:37-38; Yoha 12:1-8)

6 Ka da-o Yeso ro un bo-o o-Betanya un hur-o Simon, wu ro ko-**cim** n-ga à. 7 Da-o un re un ga-to m-rim, wu ken ne'a-wu haanuru be-ur Yeso ur-batta ne de un now-mo m-shi'igin mo un hwor deen. Da-o wu ro un re un rii-yo m-re à, wu duusuru Yeso ka now-mo ur-hi.†

8 Amba bo yan-neke-mo un wu hyente kaane à, ryaab-us reeru ye. Ye zeeru or un ye ne, “Ay, to ka naas-mo un hwor mo. 9 Wu ro bakke ka now-mo a roa kumus hwor deen, a wongute koob-ne.”

10 Amba remen Yeso nepste yo ye ro m-rwor à, wu zeeru ye, “¿Remen yan o no suute ka ne'a-wu, remen wu nomotu me rii-yo depe? 11 Koob-ne ro be un no ur-ho bi,‡ amba me, man do m-she'et be-ur no deen á. 12 Ka ne'a-wu duusutu me ka now-mo wu jamaste wur-o re remen duk. 13 Nip-o me no m-rure, myet be-de a he ka ko'ot-o un **Ma-to m-Rerem** à, hono o-dak kap, a bup m-rwor rii-yo ka ne'a-wu nome à remen a bakste un wu ne.”

Yahudas eks wua ya'as Yeso

(Mark 14:10-11; Ruka 22:3-6)

14 Wan-gaan be-de un op un yoor [12], jin-de un wu Yahudas Iskariyoti, wu haaru be-de un

† **Bor ur-kwooz us-cind:7** 26:7 Hyen komo: Ruka 7:37-38.

‡ **Bor ur-kwooz us-cind:11** 26:11 Hyen komo: Kara 15:11.

Gwomo-ne ye un kon-se Shir. ¹⁵ Wu cituru ye, “¿Ya no he me m-ya'as, me bobsu no Yeso?” Ye ya'suru wu hwor-ye o-azorpa ur-kwooz un op [30].[§] ¹⁶ Cin un ka da-o, wu cire hoob-o un cow-yo wu hette ya'as un Yeso à.

*Yeso reeg rii-yo m-re yo
un Biki-o m-Pas be-ur gaan
un yan-neke-mo un wu ne*

(Mark 14:12-21; Ruka 22:7-14,21-23; Yoha 13:21-30)

¹⁷ Un ho-de un shi-mo **Biki-o ut-Burodi to ba m-Yist**, yan-neke-mo un Yeso haanu be-de un wu. Ye cituru wu, “¿Kene o cone te ja'asu wo o reet **Biki-o m-Pas**?”

¹⁸ Wu zeeru, “Neke no n-me o-bo noa hyen wu ken net-wu. No rure wu, ‘Wa-ur-Yoos zee, “Da-o un re nomoste yow yow, komo man re **Biki-o m-Pas** un hur-o ru un yan-neke-m re ne.” ’ ”

¹⁹ Yan-neke-mo un wu nomuru bo Yeso zee ye à. Ye argu komo m-nom rii-yo m-re yo un **Biki-o m-Pas** kane.

²⁰ Bo rim-m nomte à, Yeso she'eturu remen wu reet rii-yo m-re un yan-neke-mo un wu ne op un yoor [12]. ²¹ Ye ro be-de m-re Yeso zeeru ye, “Nip-o me no m-rure, wan-gaan be un no wua ya'as me un kom-to un yan-yage-ut re.”

²² Un naasu-mo ur-hur deen, ye ciru cot-se un wu n-gaan n-gaan. Ye ma'asuru m-zee, “Gos-wu, ¿Ba un me ne o rotte á, me wu?”

§ **Bor ur-kwooz us-cind:15** 26:15 Hyen komo: Zeka 11:12.

23 Wɔ shasuru, “Wan-gaan be-ur nɔ, wɔ rɔ m-re ɔn rii-yo m-re kɔk-ur gaan ɔn mɛ nɛ à m-moka, wɔ he mɛ m-ya'as.* 24 Mɛ ɔn zɛɛ kaanɛ, remen mɛ **Wà-wɔ ɔn nɛt** sɛ ɔm marag bɔ Matɔ Shir zee cin n-ga à. Amba rii-yo ɔr-'wɔn yo ká wɔ he ya'as ɔn ‘Wà-wɔ ɔn nɛt à’! Roa jiish ká nɛt-wɔ ma a ro yagutu wɔ m-mat.”

25 Yahudas ká wɔ he wɔ m-baab à, wɔ ma wɔ cituru, “¿Wa-ɔs-Nap, ba ɔn mɛ nɛ o rotte á, mɛ wɔ?”

Yeso zɛeru wɔ, “Wɔ ma o rwɔrog ɔn nu-o ru.”

*Re ɔn rii-yo m-re
remen baks ɔn Gos-wɔ*

(Mark 14:22-26; Ruka 22:15-20; 1Kor 11:23-25)

26 Yɛ ro ɔn rɛ ɔn rii-yo m-re, Yeso mossuru ɔr-burodi, wɔ nomuru ɔr-bongon be-de Shir. Wɔ yotruru ká burɔdi-de, wɔ ya'suru yan-neke-mo ɔn wɔ. Wɔ ro m-zɛɛ, “Gɔks nɔ, nɔ re, o ka wur-o re o.”

27 Wɔ mossuru ibitte-de ɔn ho-mo ɔn mat-de ɔs-'yo. Wɔ nomuru Shir ɔr-bongon, wɔ argu yɛ m-ya'as. Wɔ ro m-zɛɛ, “Swɔ nɔ myet-m nɔ. 28 Mo ka hyó-m re mo,† mo he shoos ɔn swɔr o-nu o Shir ɔn hun-nɛ yɛ ɔn wɔ nɛ à. A wɔus-mo remen ɔr-**seke** de ɔn soks ɔn **ba'as-to** ɔn hun-nɛ deen.‡

29 Wɛr nɔ ma-ut re, man do swɔ ɔn ká ho-mo ɔn mat-de ɔs-'yo mo komo á, sɛ de ká ho-de ɔm he swɔ ɔn mo ken pu-mo mo be-ur gaan ɔn nɔ nɛ ɔn gwomo-ut Tato re à.”

* **Bɔr ɔr-kwooz ɔs-cind:23** 26:23 Hyen komo: Bɔng 41:9.

† **Bɔr ɔr-kwooz ɔs-cind:28** 26:28 Hyen komo: Rwu 24:8.

‡ **Bɔr ɔr-kwooz ɔs-cind:28** 26:28 Hyen komo: Irm 31:31-34.

³⁰ Ka da-de ye huru Sep-o ɔr-Bɔngɔn de Shir, ye ruuru. Ye nekuru **Haag-o un 'yo-se o-Zetun.**

Bitrus a nom she-mo un nap un Yeso
(Mark 14:27-31; Ruka 22:31-34; Yoha 13:36-38)

³¹ Yeso zeeru ye, “Myet noa somos no yagu me un ka tet-mo, remen Ma-to Shir zeeg,
“ ‘Man wos Wa-ur-gut,

kur-de un ca komo yea cakre.’§

³² Amba ne me ine ut-marimar, man be'es no m-wo o-Gariri, man 'gone un no ne kane.”*

³³ Bitrus zeeru, “Ko ye som kap remen rii-yo he wo m-kor a, me man som a ko hiin.”

³⁴ Yeso zeeru wu, “Nip-o me wo m-rure un ka tet-mo, rii-yo keeg-yo o-kiit kenet, woa nomos she-mo un nap-ɔs re har o-tet.”

³⁵ Bitrus zeeru wu, “Ko a ho me, man nom she-mo un nap-ɔs ru a.” Kaaane ma kap o un yan-neke-mo un wu zee.

Yeso nomog ɔs-kon o-Gesemani
(Mark 14:32-42; Ruka 22:39-46)

³⁶ Ka da-o Yeso un yan-neke-mo un wu ne haaru de ken be-de a m-zee o-Gesemani† a. Wu zeeru yan-neke-mo un wu, “She'et no kane, man neke reeno, um nomot ɔs-kon.” ³⁷ Wu dekeru Bitrus ne un yakar Zebedi ne yoor, ye ro **Yakubu un Yohana.** Wu ciruru tuk-mo ut-men o-regen ne deen. ³⁸ Wu ruru ye komo, “Tuk-mo ut-men

§ **Bɔr ɔr-kwɔɔz ɔs-cind:31** 26:31 Hyen komo: ZeKa 13:7.

* **Bɔr ɔr-kwɔɔz ɔs-cind:32** 26:32 Hyen komo: Mati 28:16.

† **Bɔr ɔr-kwɔɔz ɔs-cind:36** 26:36 De ro be-de a un pot un yakar-ye un 'yo-se o-zetun a.

mɔ rɔ ɔn hur ɔn de à, mɔ woostɛ mɔ ho mɛ. She'et nɔ kàne, zongse be-ɔr gaan ɔn mɛ ne.”

³⁹ Wɔ nekuru co hiin, wɔ argu m-kwumɔs ɔn hi-de ɔn wɔ n-dak. Wɔ nomuru ɔs-kon, wɔ zee, “Tato re! Ʋrege a nome, dossu mɛ kà ibitte-de ɔn swɔ ɔr-koob de. Myet ɔn kaane ne, ba yo ɔm cone ɔn hur ɔn de à, yo yo a he m-nom á, se de yo o cone à.”

⁴⁰ Wɔ muunuru be-de ɔn yan-neke-mɔ ɔn wɔ, wɔ 'wɔs ye m-rew. Wɔ zeeru Bitrus, “Ashi! ¿Noa hoks ɔr-'er ko ya o-da hiin ɔn mɛ ne á? ⁴¹ She'et nɔ zongse komo nɔ nom ɔs-kon ɔn ba káane á noa he'ebe n-te ɔt-meger. Kukt-o dekste m-sok ne, amba wur-o rott m-'wɔns á.”

⁴² Wɔ dooru m-warag o-ayoore-o. Wɔ konuru, “Tato re! Ʋrege kà swɔ ɔr-koob de a dosse á se ɔm swoog de, nom yo o cone à.” ⁴³ Wɔ dooru m-muun be-de ɔn ye. Wɔ 'wɔs ye m-rew, remen yish-ye ɔn ye shiiste m-rew. ⁴⁴ Wɔ dooru ye m-yage, wɔ haaru. Wɔ nomuru ɔs-kon o-atette-o. Wɔ rɔ m-rwor ɔn ma-to wɔ rwore n-ga à.

⁴⁵ Ka da-de, wɔ muunuru be-de ɔn yan-neke-mɔ ɔn wɔ. Wɔ zeeru ye, “¿Har m-moka rew-mɔ notte nɔ ɔr-wuwe? To, da-o nomog, o a hette ya'as ɔn **Wà-wu ɔn net** ɔn kom-to ɔn ya-ɔt-**ba'as** à. ⁴⁶ Inɛ nɔ, a neke nɔ. Wan-ya'as ɔn mɛ woosunte.”

Ye shipk Yeso

(Mark 14:43-50; Ruka 22:47-53; Yoha 18:3-12)

⁴⁷ Rii-yo wɔ tigite o-nu, Yahudas, wan-gaan n-mɛ ɔn ká op ɔn yoor-ye [12], wɔonuru mosse ɔn morog-de ɔn hun-ne ne deen. Ye rɔ ɔt-magay ne

Ƴt-kom, Ƴt-k̄o n̄e. Gw̄omo-n̄e ȳe Ƴn k̄on-se Shir Ƴn ȳe r̄o s̄ek-ȳe n̄e à, ȳe tomontu ȳe. ⁴⁸ Wan-baab-to Ƴn wu, Yahudas regussute wu kussute ȳe o-napa. Wu zee, “Wu Ƴm he m-hamat à, wu wu ship n̄o wu.” ⁴⁹ Yahudas haaru be-Ƴr Yeso, wu zeeru wu, “Ƴr-gas, wa-Ƴs-Nap o!” Yahudas hamturu wu.

⁵⁰ Yeso zeeru wu, “Wan-yen de, nom rii-yo hantu wo à.”

Ye ká hun-n̄e ȳe w̄oonuru, ȳe shipuru Yeso, ȳe bopuru wu. ⁵¹ Ƴn hyan-o Ƴn káane, wan-gaan be-de Ƴn ȳe r̄o be-Ƴr gaan Ƴn Yeso n̄e à, wu mu'usuru magay-o Ƴn wu, wu kupsuru ko-guw-wu Ƴn ko-Gw̄omo-wu Ƴn k̄on-se Shir o-to.

⁵² Yeso zeeru, “Muut magay-o ru, o nak kap wu deke o-magay à, magay-o he wu m-ho. ⁵³ ¿No m-hyan sa o zee mett Ƴr-beeb Ƴm hopt gwu be-Ƴr Tato re, komo da-o gaan wu tomnu me **yan-tom-ye Shir**, ȳe arge buug-de Ƴn karma-n̄e dugu-Ƴs op Ƴn dugu-Ƴs yoor [12,000] á? ⁵⁴ To, ¿re o ka a he a shoos rii-yo Gen-mo Ƴn Ma-to Shir rwore à, unze nip-o s̄e ká rii-yo nomog?”

⁵⁵ Ka da-o Yeso zeeru ka hun-n̄e ȳe, “No Ƴn rwuun Ƴt-magay n̄e, Ƴt-k̄o n̄e n̄o shipt me sa o zee me ko-ya-Ƴr-kwup wu. Koyanda me Ƴr-yoos Ƴn **Pyo-o Shir**, ¿ya hante n̄e n̄o shipte me á?‡
⁵⁶ Amba myet a Ƴn nom to ka remen a shoosté rii-yo r̄o Ƴn n-me Ƴn takurda-o Ƴn **yan-Rw̄or Ƴn Ma-to Shir** n-ga à.” B̄o m-hoge káane kap o Ƴn yan-neke-mo Ƴn wu ȳe yagu wu, ȳe somuru.

‡ **B̄or Ƴr-kw̄oƳz Ƴs-cind:55** 26:55 Hyen komo: Ruka 19:47; 21:37.

*Yeso be-de Ƴn yan-piish Ƴt-ma**(Mark 14:53-65; Ruka 22:54-55,63-71; Yoha 18:13-14,19-24)*

⁵⁷ Ye shipe Yeso à, ye heeturu wu be-ur Kepas, ko-Gwomo-wu Ƴn kon-se Shir, be-de **yan-Yoos-de o-karamsa** Ƴn sek-ye ne, ye rege ye morogsute à.

⁵⁸ Amba Bitrus doruru ye jim-m-jim Ƴr-hew ne, har Ƴn 'woog-o Ƴn hur-o Ƴn ko-Gwomo-wu Ƴn kon-se Shir. Wu cowuru, wu she'eturu Ƴn guw-ne ne, remen wu hyenet bo a he m-buse Ƴn Yeso ne à.

⁵⁹ To, n-me Ƴn Gwomo-ne ye Ƴn kon-se Shir Ƴn **Morog-de Ƴn Sek-ye** de ne, kap ye hooburu taab-de Ƴt-bo to ye he nome Ƴn Yeso remen ye kumut cow-yo Ƴn ho-de Ƴn wu à. ⁶⁰ Ko de nomte ye kum hun-ne deen ye esse yea ce Ƴt-bo à, amba ye kum rii-yo m-rwor á. Ur-kom ye ken hun-ne yoor-ye rwuunuru. ⁶¹ Ye zeeru, "Wu ka net-wu zeeƳ unze wu a hoks m-kaps Ƴn **Pyo-o Shir**, komo wu jaas-o m-ma n-me Ƴn ho-Ƴt tet." §

⁶² Ka da-de, ko-Gwomo-wu Ƴn kon-se Shir inuru, wu zeeru, "¿Wott o ken shas-o Ƴn rii-yo ye zee mosse Ƴn wo ne á? ¿Ya o he m-zee Ƴn hi Ƴn du?" ⁶³ Amba Yeso shas á. Ko-Gwomo-wu Ƴn kon-se Shir zeeru wu, "Tond Ƴn jin-de Shir wan-hoog, urege wo ro **Kiristi, Wà-wu Shir.**"

⁶⁴ Yeso zeeru wu, "Ee, káane o hond hond bo o rwore à. Komo kane co noa hyen me **Wà-wu Ƴn net** ro Ƴr-she'et tara Ƴn kom-o Ƴr-re de Ƴn Shir

§ **Bor Ƴr-kwɔɔz Ƴs-cind:61** 26:61 Hyen komo: Yoha 2:19.

be-de Ƴt-gwɔmo,* wƳ rɔɔn komo n-mɛ Ƴt-ke'ente tɔ Ƴn kus-o n-Tɔn shir.†”

65 Ko-Gwɔmo-wƳ Ƴn kɔn-se Shir yooguru matuku-tɔ Ƴn wƳ remen tƳk-mɔ Ƴt-mɛn. WƳ zɛɛru, “¿De ke taab-de de Ƴn ya a o-hoob? Nɔ hogute wƳ nomote Shir o-yo'og. 66 ¿Re nɔ hyane?”

Ƴɛ shasuru, Ƴɛ zee, “WƳ wooste a ho wƳ!”‡

67 Ƴɛ copsu wƳ m-ta o-co, Ƴɛ wosuru wƳ. Ƴɛ ken Ƴɛ komo Ƴɛ hwoogu wƳ Ƴt-raag.§ 68 Ƴɛ rɔ m-zɛɛ, “Nomo tɛ Ƴt-hyat, Ƴrege wɔ **Kiristi** wƳ! Rwor wƳ huƳ wɔ o-raag à!”

Bitrus nomog she-mɔ Ƴn nap Ƴn Ƴeso

(Mark 14:66-72; Ruka 22:56-62; Yoha 18:15-18,25-27)

69 Ka da-o, Bitrus rɔ tara n-mɛ Ƴn 'woog-o o-hur, wƳ ken wan-ne'a-wƳ wƳ rɔ m-senge Ƴn ká hur-o à, wƳ haaru be-de Ƴn wƳ, wƳ zɛɛru wƳ, “Wɔ ma, ay, wɔ m-dore Ƴn Ƴeso kà net-wƳ o-Gariri wƳ.”

70 Amba Bitrus nomuru m-she be-de Ƴn Ƴɛ kap. WƳ rɔ m-zɛɛ, “Mɛ, mɛ nap ma-tɔ wotte á!”

71 Ƴjime bɔ wƳ rwuunte ish-o m-pyo à, wƳ ken wan-ne'a-wƳ ro m-senge Ƴn ká hur-o komo à hyanuru wƳ. WƳ zɛɛru ka Ƴɛ ro eso eso Ƴn ká be-de à, “Kà net-wƳ rɔ Ƴn dore Ƴn Ƴeso ko-ya-o-Nazaret!”

* **Bɔr Ƴr-kwɔɔz Ƴs-cind:64** 26:64 Hyen komo: Bɔng 110:1.

† **Bɔr Ƴr-kwɔɔz Ƴs-cind:64** 26:64 Hyen komo: Dane 7:13.

‡ **Bɔr Ƴr-kwɔɔz Ƴs-cind:66** 26:65-66 Hyen komo: Rewi 24:16.

§ **Bɔr Ƴr-kwɔɔz Ƴs-cind:67** 26:67 Hyen komo: Isha 50:6.

⁷² Komo Bitrus dooru nom m-she, har ʊs-tonɔ. Wu ro m-zee, "Me nap ma ka net-wu a."

⁷³ Jimuru hiin, ka ye ro eso eso un ka be-de a, ye haaru be-ur Bitrus. Ye zeeru, "Ma-to m-she ro kon a. Wo ma wan-gaan wu be-de un ye. Bo wo ut-ma a, ma-ut ru pyaag wo bo ya-o-Gariri ro m-cep a."

⁷⁴ Bitrus tonɔdu be-de un ye, "Me nap ka net-wu a!" Ba m-naas o-da, keeg-yo kiit-o kanuru.

⁷⁵ Bitrus baksuru ma-to Yeso ruru wu a unze, "Rii-yo keeg-yo kiit-yo kyenet, woa nomos she-mo un nap-ʊs re o-tet." Bitrus ruuru n-do wu 'wonuru ʊs-'won deen.

Bɔr ʊr-kwooz ʊs-ta'yoor

A heete Yeso be-ur Biratus

(Mark 15:1; Ruka 23:1-2; Yoha 18:28-32)

¹ Cin n-sot n-sot, myet o un Gwomo-ne ye un kon-se Shir un sek-ye ne morguru komo ye tooru ut-hun ye hoot Yeso. ² Ye ka'uru wu, ye arguru un wu ne, ye heeturu wu be-ur **Biratus**, ko-Gwamna-wu un ka dak-o.

Mar-m Yahudas

(Seng 1:18-19)

³ Da-o Yahudas wu babe wu a hyente a jetute Yeso mar-m hwog-mo a, men-to un wu naasuru. Wu muunuru be-de un Gwomo-ne ye un kon-se Shir, un sek-ye ne, wu muutu ye hwor-ye o-azorpa ʊr-kwooz un op [30]. ⁴ Wu zeeru, "Um nomog **ur-ba'as**, remen um ya'aste ko-yan-ba-**ur-ba'as** a ho."

Amba ye zeeru, "¿Ya daa te? Ut-ma ru to ka."

⁵ Wɔ jorburu ká hwɔr-ye o-azorpa ye n-me **Pyo-o Shir**. Wɔ ruuru, wɔ haaru wɔ soruru cor-o un wɔ o-hu n-ton o-ce.

⁶ Gwɔmo-ne ye un kon-se Shir ye kuusu ká hwɔr-ye, ye zeeru, “Udepe a ru ká hwɔr-ye un be-de ur-ess de un **Pyo-o Shir** á, remen ká hwɔr-ye ye un ho-de un net ye.” ⁷ Ye tooru ut-hun ye oorɔ de ken be-de un ká hwɔr-ye. A de m-zee *Be-de un ko-yan-mà-to ut-tur*. Ye muutu ká be-de, be-de un jok un hamat-ne ye mere. ⁸ Har ca, o rwo'e atte m-aag un ká be-de, *Pup-o m-Hyó*.*

⁹ Un kaane a shooste rii-yo **wan-Rwor un Ma-to Shir** Irmiya rwore à unze,

“Ye dek ká hwɔr-ye o-azorpa ye ur-kwɔɔz un op [30],
hwɔr-ye a oote wɔ un con-mo un hun-ne ye o-**Isra** à.

¹⁰ Ye oorɔ be-de un ko-yan-mà-to ut-tur un ká hwɔr-ye, bo Yawe zee à.”†

Biratus cikt Yeso ɔs-cot

(Mark 15:2-5; Ruka 23:3-5; Yoha 18:33-38)

¹¹ Ka da-de, Yeso ro eso un her-o **Biratus** ko-Gwamna-wɔ un **Roma**-ne. Ko-Gwamna cituru wɔ, wɔ zee, “¿Wɔ wɔ ro ko-Gwɔmo-wɔ un **Yahuda**-ne?”

Yeso zeeru wɔ, “O rworog hond hond.”

¹² Amba bo Gwɔmo-ne ye un kon-se Shir un ye ro sek-ye ne pyapu wɔ à, wɔ zee ye rii á.

¹³ **Biratus** zeeru wɔ, “¿Wɔ hoge moor-to ut-ma

* **Bor ur-kwɔɔz ɔs-ta'yoor:8** 27:3-8 Hyen komo: Seng 1:18-19.

† **Bor ur-kwɔɔz ɔs-ta'yoor:10** 27:9-10 Hyen komo: Zeka 11:12-13; Irmia 19:1-13; Irmia 32:6-9.

tɔ ye rɔ wɔ m-sakke á?" ¹⁴ Amba Yeso shas wu ko gom-ur gaan á, har ko-Gwamna buɔ o-nu.

Hun-ne zeeg a ho Yeso

(Mark 15:6-15; Ruka 23:13-25; Yoha 18:39—19:16)

¹⁵ Tɔ, un da-o un **Biki-o m-Pas**, ko-Gwamna weste un hosune un net **ko-ya-ur-ba'as-wu** a ka'e wan-gaan wu ye cone à. ¹⁶ Ka hak-o, wu ken net-wu ro kon wu ye nape ko-yan-koob-de un hoge ut-ma ke'o, jin-de un wu Barabas. ¹⁷ Da-o **Yahuda**-ne morge ka sot-de un co-o hur-o **Biratus** à, Biratus cituru ye, "¿Wan wu no cone um hosu no? ¿Barabas wu ko Yeso wu a zee **Kiristi** à?" ¹⁸ (**Biratus** nepste remen ur-shoob o sek-ye ye un **Yahuda**-ne shipte Yeso.)

¹⁹ Ka da-de, **Biratus** ro tara be-de wu ro piish ut-ma à, ne'a un wu tomnuru a zee wu, "Yage ma-tɔ un ka ko-yan-ba-**ur-ba'as-wu** temb, remen ka tet-mo um swoog ur-koob deen, bo-o un wu reeg me."

²⁰ Amba Gwomo-ne ye un kon-se Shir un sek-ye ne swowuru hun-ne ye zee a ho'os Barabas, a ho Yeso. ²¹ Ko-Gwamna dooru ye m-cit, "¿Wan wu ne be-de un ka yoor-ye no cone um hoosu no?"

Ye zeeru, "Barabas!"

²² **Biratus** cituru ye, "¿Tɔ, re um he m-nom un Yeso ne wu a zee **Kiristi** à?"

Kap ye zeeru, "A kem wu!"

²³ **Biratus** zeeru, "¿Remen yanɛ? ¿Yan rii-yo wu nome?"

Amba hun-ne dooru 'yons ɔs-cɔr, ye m-zee, "A kem wu!"

24 **Biratus** hyanuru yatt-yo wu he hoks m-nom á, komo hun-ne ro un ma-to ye 'yonste hun-ne ur-hur. Wu tomuru a ibinu wu m-ho. Wu sapturu kom-to un wu un her-o un hun-ne. Wu ro m-zee, "Me de, ho-m re ro n-me un re un ra-o un hyo-mo un ka ko-yan-ba-**ur-ba'as**-wu á. To ka ma-ut no to."‡

25 Hun-ne kap ye shasuru ye zee, "Ra-o un hyo-mo un wu o she'et un geks-ut te, un yakar te ne!"

26 Ka da-o **Biratus** ho'osuru ye Barabas. Wu rwo'uru karma-ne ye nomse Yeso us-sorog, wu ya'asu ye Yeso, ye kemet wu.

*Karma-ne nomote Yeso ur-ar
(Mark 15:16-20; Yoha 19:2-3)*

27 Karma-ne ye un ko-Gwamna heeturu Yeso n-me un hur-o un ko-Gwamna. Ye karaksuru karma-ne ye kusse à be-de un wu, 28 Ye pormuru wu saw-to un wu. Ye cupuru wu o ken cop-o jaas-o o un gond-to un gwomo-ne. 29 Ye nomuru gond-o un yokor-ye m-seeb, ye sawsu wu ur-hi. Ye bobsuru wu o-ko un kom-o ur-re. Ka da-de ye kwukturu un her-o un wu, ye ro wu un nome ur-ar. Ye m-zee, "Caari caari-ne, ko-Gwomo-wu un **Yahuda**-ne!" 30 Ye copsuru wu m-ta. Ye goksuru ka ko-yo, ye wosuru wu un yo ur-hi. 31 Bo ye komoste wu nome ur-ar à, ye possuru wu ka cop-o jaas-o o, ye cupuru wu matuku-to un wu. Komo ka da-de ye ruuru un wu ne remen ye kemet wu.

*Karma-ne kamag Yeso n-te o-kan
(Mark 15:21-32; Ruka 23:26-43; Yoha 19:17-27)*

‡ **Bor ur-kwooz us-ta'yoor:24** 27:24 Hyen komo: Kara 21:6-9.

³² Ye ro m-neke n-cow, karma-ne gonturu wu ken net-wu bo-o o-Kireni wu, jin-de un wu Simon. Ye gaktu wu saw un ka **kan-o** Yeso o. ³³ Ye ruuru de ken be-de a m-zee o-Gorogota à, (de ro, *Be-de un caar-o ur-hi*). ³⁴ Ka da-de, karma-ne ya'asuru Yeso m-modi mosse un yo ken rii-yo ur-gaag yo ne remen wu suut, amba bo wu rekte à wu yagu m-swɔ. §

³⁵ Bo ye kemtu wu à, karma-ne nomuru o-gwambe remen gund-to un wu. Ye wonguru matuku-to un wu.* ³⁶ Ka da-de, ye she'eturu 'er-de un wu. ³⁷ Hohond-mo un hi-de un wu, a kamuru ko'ot-o un ma-to un **ba'as-de** un wu. Unze, "Wu ka wu ro Yeso ko-Gwomo-wu un **Yahuda-ne**." ³⁸ Komo ye kamuru ye ken ya-ur-kwup ye nen yoor be-ur gaan un wu ne. Wan-gaan un re-de un wu, wan-gaan ur-kwanta.

³⁹ Hun-ne ye ro m-arag à, ye bopu reeb-to un wu. Ye ro un rekt ut-hi ur-ar.† ⁴⁰ Ye ro m-zee, "Wo wu he m-wurum un **Pyo-o Shir**, komo o me o un ho-ut tet. ¿Woa hoks? Gu hi un du, o kergune a gut! Urege wo **Wà-wu Shir** wu, kergune un ka **kan-o** a gut!"‡

⁴¹ Káane komo Gwomo-ne ye un kon-se Shir, un **yan-Yoos-de o-karamsa** ne un ye ken sek-ye ne ye sengu wu nome ur-ar. Ye m-zee, ⁴² "Wu guug ye ken ye, amba wu hoks hi un de un wu m-gu á! ¿Wu ro ko-Gwomo-wu un **Isra-ne**, wu wu?"

§ **Bor ur-kwɔɔz ɔs-ta'voor:34** 27:34 Hyen komo: Bɔng 69:21.

* **Bor ur-kwɔɔz ɔs-ta'voor:35** 27:35 Hyen komo: Bɔng 22:18.

† **Bor ur-kwɔɔz ɔs-ta'voor:39** 27:39 Hyen komo: Bɔng 22:7; 109:25. ‡ **Bor ur-kwɔɔz ɔs-ta'voor:40** 27:40 Hyen komo: Mati 26:61; Yoha 2:19.

Yage wu kergunte n-ton un ka **kan-o**, ka da-o te he m-sher un ma-to un wu o-nip. ⁴³ Wu shereg be-de Shir, komo wu zee, 'Me wa-wu Shir wu.' " Yage Shir wu guut wu m-moka! Urege Shir ro m-hoge rerem-mo un wu. [§] ⁴⁴ Kaane ma ka ya-ur-kwup ye a kemtu ye be-ur gaan a, ye nomuru wu hun-ut jaas-to.

Mar-m Yeso

(Mark 15:33-41; Ruka 23:44-49; Yoha 19:28-30)

⁴⁵ Cin ho-ur ro ur-hi, comb-o hokkuru o-dak myet, har ha-mo un so un kwom-us tet-se m-rim.

⁴⁶ So un kwom-us tet, Yeso dakuru cor deen. Wu zee, "Eroi, Eroi, zrama sabaktani?" Wata "Kwo Shir re, kwo Shir re, zremen yan o o jorutu me?"*

⁴⁷ Ye ken ye be-de un ye ro kane eso eso a, bo ye hogute kaane a, ye zee, "Ka net-wu ro un eeg-us **Erejawan-Rwor un Ma-to Shir.**" ⁴⁸ Ba m-rem wan-gaan wu un ye argu o-rek, wu haaru wu deknur-poo. Wu musuru de n-me un ho-mo o-zambo, wu tuuru o-ko. Wu tebburu Yeso wu suut.† ⁴⁹ Amba ye ken ye zee, "Yagu no wu a gut, urege **Ereja** a haan wu guut wu a."

⁵⁰ Yeso dooru dak us-cor deen, ka da-o wu ho'osu hog-o un wu. ⁵¹ Un ka da-o, ka gund-o ro n-me un **Pyo-o Shir** a yishuru be-ut yoor, cin n-ton haan-mo n-dak. Dak-o nukuru, ta-ar-ut bu'uguru.‡ ⁵² Saag-us teksuru, hun-ne so-ye deen ye mare a ye inuru un hog ne. Ye zurmunduru

§ **Bor ur-kwooz us-ta'yoor:43** 27:43 Hyen komo: Bong 22:8.

* **Bor ur-kwooz us-ta'yoor:46** 27:46 Hyen komo: Bong 22:1.

† **Bor ur-kwooz us-ta'yoor:48** 27:48 Hyen komo: Bong 69:21.

‡ **Bor ur-kwooz us-ta'yoor:51** 27:51 Hyen komo: Rwu 26:31-33.

ɔn saag-se ɔn ye. ⁵³ Rii Yeso inete ɔt-marimar, ye yaguru ɔs-saag, ye cɔwuru o-Urusharima, § hun-ne deen hyanuru ye.

⁵⁴ ɔn ká da-o, caari-wu ɔn ko-karma-wu ɔn **Roma**-ne, wu ɔn ye ken karma-ne ye ro ɔn 'er-ur Yeso à. Bɔ ye hyente nukte-mo o-dak komo ɔn rii-yo kore ne à, ye hoguru o-gyer deen. Ye zeeru, “O-nip, wu ka **Wà-wu Shir** wu!”

⁵⁵ Ye ken ne'a-ne ye ro kon komo deen ye donde Yeso cin o-Gariri, ye nomote wu m-senge. Ye esnuru ɔr-hew ne ɔn gwot-o ɔn rii-yo ro m-kor à. ⁵⁶ N-me ɔn ye, **Meri** ro kon wu a m-aag *Magudarin* à, ɔn **Meri** ne (inu **Yakubu** ne ɔn **Yusuhu**), komo ɔn ne'a Zebedi (inu **Yakubu** ɔn **Yohana**).*

Duk Yeso

(Mark 15:42-47; Ruka 23:50-56; Yoha 19:38-42)

⁵⁷ Da-o rim-m nome à, wu ken ko-ya-o-kwum-wu, net-wu bo-o o-Aramatiya, jin-de ɔn wu **Yusuhu**, wu haanuru. Wu ma ko-**yan-dor Yeso** wu. ⁵⁸ Wu haaru be-ur **Biratus**. Wu konuru a ya'as wu u-ur Yeso. Biratus zeeru a ya'as wu. ⁵⁹ **Yusuhu** dekeru u-ur Yeso, wu yereru ɔn gundo ɔr-bon. ⁶⁰ Wu he'edburu de n-me ɔn saag pu-o o ma ɔn wu, o hun-ne ro hinge wu ɔn wur-o ɔt-ta'ar à. Wu birikturu caari-o o-ta'ar. Wu hokkuru ish-o ɔn saag, wu arguru. ⁶¹ **Meri** *Magudarin*, ɔn **Meri** wan-gaan ne ye ro kane tara ɔn her-o ɔn saag.

§ **Bɔr ɔr-kwooz ɔs-ta'voor:53** 27:53 ɔt-Girik: Bɔ-o ba m-Kukop.

* **Bɔr ɔr-kwooz ɔs-ta'voor:56** 27:55-56 Hyen komo: Ruka 8:2-3.

Yan'-er-de ɔn saag

⁶² Gas-o ɔn ish, ho-de ɔn zonge-to ɔn **Biki-o m-Pas**, Gwomo-ne ye ɔn kon-se Shir ɔn **Parisa-ne** haaru, ye hyenet **Biratus**. ⁶³ Ye zeeru wu, “Hoog ru gos deen! Te bakste rii-yo ka wan-raks ɔn hun-ne wu zee cin da-o wu ro ɔn hoog ne à, unze so ɔn ta-de ɔn ho-ur atette-de, wua ine ut-marimar.† ⁶⁴ Remen kaane, rwo a 'er ka saag-o m-sok ne. Nom no kaane har ha-mo ɔn ho-ut tet, taase yan-neke-mo ɔn wu neke ye shes u-de ɔn wu, ka da-de ye zeet hun-ne wu ɔn ine ut-marimar. Kaane kore rwuk-mo ur-kom moa jiish mo ur-takan m-yo.”

⁶⁵ **Biratus** zeeru ye, “Daag no karma-ne, no neke no 'er wu bo no he m-hoks à.” ⁶⁶ Ye haaru, ye dapuru gen-mo ut-gwomo ɔn ta'-ar-de ɔn saag. Ye rwo'uru komo karma-ne ye 'er ka saag-o.

Bɔr ɔr-kwooz ɔs-eer

Ine-m Yeso ut-marimar

(Mark 16:1-8; Ruka 24:1-12; Yoha 20:1-10)

¹ **Ho-de ur-Wuwe** de ɔn **Yahuda-ne** aragte o ka, ɔn ho-de o-Rahadi n-sot n-sot, **Meri** wu o-Magudarin ɔn **Meri** wan-gaan ne, ye haaru, ye gut o-saag.

² Ba ɔn naas o-da, dak-o nukturu, remen wu ken wan-tom-wu Wan-Koyan wu kergunte zeen-mo n-Ton shir. Wu birikturu ta'-ar-o a tigute o-saag à, wu she'eturu ɔn o. ³ Co-o ɔn wu ro us-myakt, matuku-to ɔn wu komo ut-pus to puu

† **Bɔr ɔr-kwooz ɔs-ta'voor:63** 27:63 Hyen komo: Mati 16:21; 17:23; 20:19; Mark 8:31; 9:31; 10:33-34; Ruka 9:22; 18:31-33.

untun ɔt-gwɛrɛ. ⁴ Ya-ur-'er de un saag hoguru o-gyer deen. Wur-to un ye rɔ ɔs-zap. Bɔ ye hyane wu à, ye heeru n-dak untun margan-ne.

⁵ Ka da-o **wan-tom-wu Shir** zeeru ne'a-ne, "Nɔ hɔgɛ o-gyer á, um nepste Yeso nɔ o-hoob wu a kame à. ⁶ Wu rɔ kɔn kane á! Wu inite be-de un margan-ne bɔ wu rwore a kor à. Haan nɔ gut be-de wur-o un wu ro'e à. ⁷ M-mɔka neke nɔ hor-m-hor, nɔ rure yan-neke-mɔ un wu unze, wu inite ɔt-marimar. Wu rɔ co nɔ ha-mɔ o-Gariri, reeno nɔ he wu m-hyan. Rii-yo um haanu nɔ m-rure à, yo ka."

⁸ Ka ne'a-ne ye yaguru ká saag-o hor-m-hor. Ye rɔ gyer-o o-gyer, mosse o-zak ne deen. Ye rɔ ɔs-rek remen ye heet ye rurute **yan-neke-m Yeso** yo **wan-tom-wu Shir** zee à. ⁹ Komo bɔ ye rɔ m-neke à, Yeso un hi un de un wu go'onuru un ye ne. Wu zeeru ye, "Gwugwu-mɔ ur-hur be un nɔ!" Ye hyoknuru yow yow un wu ne. Ye hamturu na-se un wu. Ye kwukturu un co-o un wu, ye ya'aru wu m-sek. ¹⁰ Ka da-de, Yeso zeeru ye, "Nɔ hɔgɛ o-gyer á! Ha nɔ rure ɔr re ne. Ye neke dak-o o-Gariri, reeno ye he me m-hyan."

Ma-to un yan-'er-de un saag

¹¹ Bɔ ká ne'a-ne ye rɔ ur-hew cow-mɔ o-bɔ à, ye ken ye be-de un ká yan-'er-de un saag, ye cowuru o-bɔ be-de un Gwomo-ne ye un kɔn-se Shir. Ye ruru ye kap o un rii-yo nome à. ¹² Da-o Gwomo-ne ye un kɔn-se Shir un sek-ye morgɛ à, ye tooru ɔt-hun. Ye ya'asuru karma-ne hwɔr deen. ¹³ Ye zeeru karma-ne, "Zee nɔ, 'Yan-neke-m Yeso, ye

ha'e m-tet, ye hiwe wur-o un wu da-o te ro m-rew à.' ¹⁴ Urege kà ma-to woog un to-to un ko-Gwamna, tea nomo wu ut-ma. Noa cuw swo ur-koob á." ¹⁵ Karma-ne argu goks un hwor. Ye rworuru bo a zee ye rur à. Kà ma-to un karma-ne to wooru bo-to un **Yahuda**-ne kap. Har caane, **Yahuda**-ne ro to m-rwor.

*Senge-mo Yeso yakse
yan-neke-mo un wu à
(Mark 16:14-18; Ruka 24:36-49; Yoha 20:19-23;
Seng 1:6-8)*

¹⁶ Ká **yan-neke-m Yeso** ye op o-gaan ye argu ha-mo o-Gariri. Ye haaru un haag-o Yeso zee ye he à.* ¹⁷ Da-o ye hyane Yeso à, ye kwukturu un rwun-se un ye, ye ya'aru wu m-sek, amba ye ken ye, ye dek unze Yeso wu á.

¹⁸ Yeso haaru yow yow. Wu ruru yan-neke-mo un wu, "o-Tato ya'astu me kap o un gwomo-to o-Ton shir, o-dak ne. ¹⁹ Remen kaane, neke no, no muut hun-ne ye un hono o-dak kap yan-neke-m re. No yo'os ye m-ho un jin-de o-Tato, un de un Wa ne, un de un **Kukt-o Shir** ne.† ²⁰ No yoose yan-dor pu'e, ye nom o-dorotte o un ma-ut re un kap o un rii-yo um rwo'u no à. Nap no yo ka. Me be-ur gaan un no ne ur-ho bi har un ta-de hono o-dak."

* **Bor ɔr-kwooz ɔs-eer:16** 28:16 Hyen komo: Mati 26:32; Mark 14:28. † **Bor ɔr-kwooz ɔs-eer:19** 28:19 Hyen komo: Seng 1:8.

ut-Hun New Testament

Hun-Saare: ut-Hun New Testament New Testament

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hun-Saare

Contributor: WBT Central Zone

© 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc. in cooperation with the Ut-Hun Bible Translation Project All rights reserved. The New Testament in ut-Hun (Eastern Dukawa)

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

4b40cd80-7cb8-5d3d-8563-557f030f99d7